

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

***A l'institut tothom ensenya a llegir. Un model de centre de
comprensió lectora***

Carme Abril i Ferrer

Curs 2004-2005

ÍNDEX

1. Introducció	4
1.1 Antecedents del tema objecte del treball.....	6
1.2 Explicació del tema.....	9
1.3 Objectius que es pretenen assolir.....	10
1.3.1 Objectius de l'àmbit d'ensenyament aprenentatge.....	10
1.3.2 Objectius de l'àmbit organitzatiu.....	12
1.4 Hipòtesi inicial del treball	13
2. Treball dut a terme	16
2.1 Disseny del pla de treball.....	16
2.2 Enquesta per al professorat de l'IES Deltebre.....	18
2.3 Metodologia emprada.....	20
2.4 Descripció dels recursos utilitzats.....	22
2.4.1 La bibliografia emprada.....	22
2.4.2 Conclusions de l'enquesta duta a terme al professorat	38
3. Resultats obtinguts	42
3.1 Estructura organitzativa del centre.....	42
3.1.1 Sensibilització i diagnòstic de la situació.....	44
3.1.2 Planificació.....	47
3.1.3 Suport tècnic.....	56
3.1.4 Avaluació.....	57
3.1.5 Institucionalització.....	58
3.2 Manual pràctic per a professores i professors.....	59

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

4. Cursos realitzats	77
5. Conclusions	78
6. Relació dels materials continguts en els annexos	81
6.1 Exemples d'activitats de tecnologia.....	82
6.2 Exemples d'activitats de ciències experimentals.....	89
6.3 Exemples d'activitats de ciències socials.....	97
6.4 Exemples d'activitats de visual i plàstica.....	102
6.5 Exemples d'activitats de matemàtiques.....	107
6.6 Exemples d'activitats d'educació física.....	112
6.7 Exemples d'activitats de llengua espanyola.....	118
6.8 Exemples d'activitats de música.....	123
6.9 Exemples d'activitats de llengua catalana.....	128
7. Bibliografia	132

1. INTRODUCCIÓ

Voldria que aquesta introducció tinguera un to d'optimisme, el treball que presenta així ho demana. Volem treballar la comprensió lectora a totes les àrees del currículum, volem que a l'institut tots els docents i tot l'alumnat treballem la lectura perquè llegir és l'eina imprescindible per aprendre, i que llegir per aprendre passa forçosament pel comprendre. I nosaltres, els docents, sempre queixant-nos, els alumnes no llegeixen i sovint ens preguntem com podem fer perquè els nostres alumnes llegeixen més, com fer perquè els agrade llegir, com fer-los arribar el goig per llegir. I els alumnes també queixant-se, això de llegir és un rotllo, per què ens fan llegir aquests llibres que no ens agraden, no entenc res quan llegeixo... Tots ens queixem! És hora de deixar les queixes i mirar de progressar, caminar cap a un treball que ens ha d'ajudar a tots plegats.

La lectura no forma part de l'entorn de bona part dels nostres alumnes. La voracitat de la societat actual, el domini de la imatge, la rapidesa en què tot va passant, la falta d'atenció i de temps dels pares per atendre els fills... Els docents ens trobem sols i anant contra corrent. Fer agafar gust per la lectura no és només una tasca de l'escola o de l'institut, l'interès per la lectura comença a la família, s'ha de potenciar als centres educatius i continua al llarg de la vida, on hi tenen molt a veure les influències culturals i ambientals.

Interessar-se pels llibres des de la infància, aprendre a llegir amb satisfacció, adonar-se de les possibilitats que la lectura pot oferir, identificar-se amb persones que llegeixen... poden ser tasques a desenvolupar des de l'escola, la família, dels ajuntaments, biblioteques ...

Ens trobem davant d'alumnes motivats i de desmotivats, cada curs la diversitat a les aules creix, cal que ens aproximem als alumnes, que escoltem els seus comentaris, que ens apropem al seu medi, cal que fem una tria acurada d'allò que volem fer llegir i sobretot que les xiquetes i xiquets sàpiguen què van a llegir, per què, per a què, amb quins objectius, i el més important, cal que la lectura tinga sentit, cal apropar-la a la vida real, cal contextualitzar-la, evitar la imposició, i crear un clima que afavoreixi la lectura.

L'actitud emocional de les professores i professors envers la lectura influenciarà en els alumnes. Hem de fer sentir als alumnes que la lectura forma part de la vida i que és un mitjà extraordinari de comunicació i d'informació.

Sovint s'ha deixat a mans del professorat de llengua la tasca de la lectura, poc a poc i davant de les mancances dels alumnes per comprendre s'han anat incorporant altres àrees a treballar la lectura, destacaria sobretot les ciències socials i les ciències experimentals. El que sí que es té clar és que la lectura i la comprensió del text escrit no són continguts exclusius de l'àrea de llengua, així s'especifica també en els currículums de totes les àrees i especialment en el de llengües:

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

“Pel que fa a l’aprenentatge de la llengua, hom proposa de desenvolupar en els nois i les noies un seguit d’habilitats lingüístiques, relacionades amb la comprensió oral, la comprensió lectora, l’expressió de missatges orals i la redacció de textos escrits. Cal fer notar, però, que el professorat de llengua i literatura no s’ha de considerar l’únic responsable del desenvolupament de les anteriors habilitats. Són tots els professors i les professores de l’etapa que han de contribuir a millorar les capacitats esmentades. Des de l’àrea de llengua catalana i castellana i literatura, el que cal és plantejar l’absoluta necessitat d’una estreta coordinació de tots els professors i professores que intervenen en el grup d’alumnes, per tal d’aconseguir millorar les seves habilitats lingüístiques i d’aprenentatge.”

La corresponsabilització i interdisciplinarietat del procés d’aprenentatge de la llengua no es fa palès només al currículum de les llengües sinó també en tota la resta, a matemàtiques, per exemple, “té un paper important en el desenvolupament d’algunes de les capacitats que s’estableixen en els objectius generals d’aquesta etapa, com són: interpretar i produir missatges utilitzant codis científics (...) obtenir i seleccionar informació i tractar-la de forma autònoma i crítica; transmetre la informació d’una manera organitzada i intel·ligible...”

En els objectius generals de totes les àrees hi ha referències al treball de la llengua i la comprensió lectora, per tant la tasca és de totes i de tots, tothom hem d’ensenyar llengua. Però atenció, no tots ni totes som professores de llengua, el que som és usuàries de la llengua i a l’aula bones i bons usuaris de la llengua, som un referent lingüístic per als alumnes . Cal donar eines als docents perquè puguin treballar la lectura d’una manera adequada i eficaç. Els docents tenim implícit el procés lector, però, ¿el sabem fer explícit als nostres alumnes? ¿Els ensenyem a comprendre el que estan llegint?

Potser no ho fem d’una manera sistemàtica, però fem llegir a l’aula, tothom té molt clar que llegir és necessari per aprendre i que és un recurs útil per a moltes situacions que es donen durant el camí de l’aprenentatge; fem llegir per introduir un tema, per resoldre problemes, per seguir instruccions, per buscar informació, per fixar coneixements... gairebé mai per plaer, i gairebé sempre per obligació. Aquesta obligació és també un inconvenient, no podem fer gaudir de la lectura per obligació, perquè toca de llegir i prou! I l’obligació no és l’única dificultat que actua sobre la comprensió lectora a secundària.

La millora de la qualitat de l’ensenyament depèn en gran part dels progressos en el camp de la comprensió. En aquest treball es presenta com pot organitzar-se un centre educatiu per treballar la comprensió lectora a totes les àrees del currículum, un petit manual pràctic per a professores i professors per preparar activitats de lectura intensiva a l’aula i exemples d’aquestes activitats.

L’objectiu és ensenyar a llegir per comprendre i aprendre, i una eina pràctica és la lectura intensiva, encara que no l’única.

1.1 ANTECEDENTS DEL TEMA OBJECTE DEL TREBALL

A partir dels resultats de l'avaluació de les competències bàsiques del curs 2002/03 de l'IES Deltebre, l'equip directiu proposem als equips docents la necessitat de reflexionar sobre aquests resultats que són força negatius. Què passa amb els nostres alumnes? I també, què estem fem els professionals de l'ensenyament? Què esperem de la nostra tasca? És necessari engegar un debat sobre la nostra metodologia de treball, a partir, primer, de la reflexió individual, després, de la discussió en grup per poder fer propostes de millora. A més ens posem en contacte amb l'equip directiu de l'IES Camarles que ha obtingut uns resultats similars i en una trobada de treball comparem els nostres resultats i des del punt de vista de l'equip directiu veiem la necessitat d'engegar en els nostres claustres un debat sobre la nostra feina i com aconseguir millors resultats, tot i que som conscients de l'entorn on vivim i treballem, del tarannà dels nostres alumnes, del marc sociocultural on es troben les famílies dels nostres alumnes...

Després d'aquest encontre el director de l'IES Camarles ens proposa d'entrar a la Xarxa de centres de secundària que treballa diferents àmbits de l'avaluació interna de centre, ja que ell no se sent recolzat pel claustre i decideix de sortir. Acceptem la proposta i l'IES Deltebre entra a la Xarxa de centres de secundària, també hi continua l'IES Camarles, ja que en començar el nou curs, part del claustre de Camarles s'engresca en el projecte de la xarxa.

Prèviament, tant l'IES de Camarles com l'IES Deltebre, i com a resultat de la trobada per comparar els resultats de l'avaluació de les competències bàsiques, demanem al pla de formació del professorat un curs de formació sobre comprensió lectora per al curs 2003/04. Es proposa al claustre, a final del curs 2002/03 la necessitat d'engegar aquest curs perquè totes i tots participem de la comprensió lectora, ja que el procés d'ensenyament i aprenentatge de la comprensió lectora és la base essencial per a la correcta integració dels coneixements. També proposem que la lectura i totes les habilitats lingüístiques esdevinguin prioritàries i que formen part de totes les àrees del currículum. El claustre hi dóna el seu suport apuntant-se gairebé tothom al curs de formació de comprensió lectora.

A principis del curs 2003/04 iniciem les sessions de treball amb la xarxa de centres de secundària. En un principi formem una petita comissió de professors que dinamitzaran el treball que des de la xarxa i des del centre s'organitza per impulsar la comprensió lectora. La comissió està formada pels caps de departament de matemàtiques i d'educació física, per la coordinadora pedagògica i per la directora del centre.

El primer pas és l'inici del curs de comprensió lectora que fem de manera intensiva durant el primer trimestre i part del segon. Al mateix temps es passa als caps de departament la graella que indica les fases de la lectura, elaborada per la xarxa de centres de secundària durant el curs 2002/03, aquest instrument és revisat per la comissió de comprensió lectora del centre i se sintetitza per facilitar l'anàlisi individual de cada professor/a. Després es fa una posada en comú a cada departament i de manera conjunta es fa arribar a la comissió quin són els processos que se segueixen a l'hora de fer una lectura, també es reflexiona sobre què estan fent, què prioritzen i què

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

cal fer. Es piloten, doncs, les eines elaborades per la xarxa i s'inicia l'elaboració d'un model de lectura de centre. Aquest model és elaborat per la comissió de comprensió lectora i revisat primer als departaments i després als equips docents. Les propostes que surten de la reflexió dels equips docents són les següents:

1. Cal treballar més l'abans de la lectura.
2. Cal fer la lectura silenciosa primer.
3. Cal revisar la freqüència de les lectures.
4. Cal tenir en compte la ràtio d'alumnes per treballar la comprensió lectora.
5. Cal treballar altres registres, també l'oral (diàleg, debat...)
6. Cal que tots treballem el resum i l'esquema.
7. Cal seleccionar textos que motiven els alumnes.
8. Cal incorporar a la pràctica lectora els ítems que es prioritzen de l'instrument graella elaborat per la xarxa de centres de secundària.

Amb això el debat ja s'ha engegat i la reflexió sobre la nostra tasca docent ha entrat a formar part de les reunions d'equip docent.

La comissió de comprensió lectora ens qüestionem com fer dinamitzar la lectura, com aconseguir que tot allò que els nostres companys diuen que fan es faça i s'avalue. Proposem que els alumnes tinguin una hora setmanal de lectura amb l'avaluació d'aquesta lectura. Es fa un horari de lectures que implica tot l'equip docent. Cada departament prepararà la lectura que li corresponga per a cada nivell educatiu i serà assessorat pel departament de llengües a l'hora de preparar les qüestions que serviran per fer l'avaluació. Per facilitar la feina als equips docents i també per actuar d'una manera més coordinada, la comissió de comprensió lectora elabora un model de resum i hi adjunta el model de comprensió lectora.

Els coordinadors de cada nivell són els encarregats de recollir les lectures fetes amb la fitxa de seguiment de la comprensió lectora. D'aquesta manera en acabar el curs tindrem una mostra avaluada de lectures de tipologies diverses.

A més, i seguint el procés de reflexió, es demana als departaments que vagen pensant propostes per impulsar el treball de la comprensió lectora, de manera que els alumnes no vegen aquest treball com un afegit, un deure a més a més, sinó que s'integre dins dels continguts de totes les àrees. Caldrà, doncs, amb aquest projecte revisar el projecte curricular del centre i el 2n nivell de concreció de les diferents àrees del currículum.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

El que s'ha fet fins ara és iniciar el procés de reflexió i anàlisi. Cal però un treball constant i cal que aquesta proposta forme part del projecte educatiu del centre. Tot i que força professors de diferents àrees s'han format, val a dir que al claustre de l'IES Deltebre només hi ha un 50% de professors amb destinació definitiva, per tant la formació ha de ser continuada.

Tot i això, durant el curs 2004-2005 aquest projecte no es continua, ja que es produeix un canvi en l'equip directiu i necessiten d'un temps d'adaptació a la nova situació. A més jo no puc tirar endavant l'aprenentatge per dur a terme aquest treball de llicència d'estudis i l'organització de la comprensió lectora al centre, així que serà al llarg del curs 2005-2006 que s'aplicarà al centre el resultat d'aquest treball.

1.2 EXPLICACIÓ DEL TEMA

La comprensió lectora és un contingut que d'una manera o d'una altra és present al currículum de totes les àrees. També és un procediment que les professores i professors hem d'ensenyar als nostres alumnes de la mateixa manera que expliquem els procediments de la nostra àrea. Per aquesta raó el tema d'aquest treball és la creació d'estratègies de centre perquè tothom treballi la comprensió lectora a l'aula. No pretenc però que les meues companyes i companys esdevinguin experts en llengua, sinó que siguin bons usuaris de la llengua, que ja ho són, i poder facilitar-los eines per millorar en aquesta tasca tan complexa que és l'ensenyament de la comprensió per aprendre.

Les estratègies tenen per objectiu ser aplicades a l'aula perquè els nostres alumnes milloren en comprensió lectora i al mateix temps fomentar la motivació per la lectura, també aquestes estratègies han d'ajudar les professores i professors en la reflexió pedagògica, individual i col·lectiva.

Els resultats de les proves de competències bàsiques mostren que en l'àmbit lingüístic la comprensió només és acceptable, la necessitat de millorar la comprensió, però, no només es basa en les competències bàsiques sinó també la realitat diària a l'aula.

El domini de la lectura, de la comprensió lectora, és fonamental per a poder assolir la resta de competències. El tema del treball s'emmarca en dos grans vèrtex, el de l'organització del centre i el del currículum. Per aquesta raó aquest projecte s'ha d'enquadrar dins del pla d'avaluació interna de centre. Per una banda es creen estratègies organitzatives, ja que cal donar un tractament interdisciplinari a la comprensió i l'eix o base principal de l'organització ha de ser l'equip docent. Per una altra banda es presenta un petit manual pràctic per elaborar activitats de comprensió lectora amb exemples d'activitats per a totes les àrees del currículum.

El punt de partida ha de ser la voluntat d'anàlisi i reflexió de la pràctica docent, ja que la comprensió lectora és una tasca de tot l'equip docent, per tant hem d'exigir-nos una planificació conjunta d'objectius i d'estratègies i necessàriament haurem d'actuar d'una manera orquestrada, l'equip docent ha de ser l'orquestra que ha d'iniciar el concert i la direcció del centre hi té un paper fonamental, el de dirigir i impulsar tot el procés. Hem de ser capaços de contextualitzar la comprensió lectora de manera que forme part de totes les àrees del currículum i aconseguir que els nostres alumnes tinguin clara la finalitat de la nostra tasca.

Així doncs, aquest projecte s'estructura en dos grans vèrtex, el de l'organització del centre, amb estratègies perquè els equips docents es coordinen i planifiquen conjuntament activitats, i el del currículum, amb la participació de totes i tots preparant interdisciplinàriament activitats ben contextualitzades que permeten els alumnes treballar la comprensió fent anar al mateix temps les estratègies que els ajudaran a aprendre.

1.3 OBJECTIUS QUE ES PRETENEN ASSOLIR

1.3.1 OBJECTIUS DE L'ÀMBIT D'ENSENYAMENT APRENTATGE

1. Aconseguir que els alumnes d'ESO siguin capaços d'interpretar bé el que han llegit amb l'ajuda de qualsevol professor, que no siga només un treball dels professors de llengua.
2. Crear un sistema conjunt de treball al centre perquè els alumnes en llegir un text siguin capaços de:
 - a) Copsar la idea global del text.
 - b) Copsar les idees secundàries
 - c) Ser capaç d'elaborar un mapa conceptual
 - d) Fer prediccions sobre el contingut atenent al títol del text...
 - e) Respondre preguntes literals
 - f) Respondre preguntes interpretatives
 - g) Deducir el significat dels mots desconeguts segons el context
 - h) Sintetitzar el text en forma de resum
 - i) Sintetitzar el text en forma d'esquema
 - j) Identificar la tipologia textual
 - k) Identificar el registre lingüístic
 - l) Ser capaç d'explicar el text oralment
3. Fomentar la motivació de l'alumnat amb l'aportació de nous mètodes de lectura.
4. Treballar els diferents mecanismes de lectura des de totes les àrees del currículum.
5. Seguir les fases de la lectura (l'abans, el durant i el després de la lectura).
6. Buscar mètodes d'anticipació: generar debat, pluja d'idees, aspectes no verbals, formulació d'hipòtesis...

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

Tots aquests objectius han de ser consensuats pel claustre a través de l'anàlisi i el debat als diferents equips docents, de manera que el treball lector no esdevinga una feina feixuga per als alumnes i les professores i professors, sinó que adaptat a cada àrea del currículum es treballa la lectura de manera novedosa i atractiva per als nostres alumnes. Aprendre a llegir ha d'esdevenir una activitat plaent tant per a l'aprenent com per a l'ensenyant, que han de compartir la riquesa del llenguatge, la màgia de la curiositat per saber què diu el text, ja que malauradament en són molt pocs els que en gaudeixen.

L'estímul pel treball de la lectura serà un objectiu a treballar no només per als alumnes sinó també per als docents. Per aquesta raó dins d'aquest projecte es farà un recull de textos de diferent tipologia i de temes adequats a totes les àrees del currículum, amb les propostes de treball de comprensió lectora.

L'objectiu general serà posar a l'abast de tots els docents estratègies i eines de lectura perquè l'alumne la integri de manera transversal i la treballi des de totes les àrees del currículum.

1.3.2 OBJECTIUS DE L'ÀMBIT ORGANITZATIU

1. Organitzar el centre docent de manera que la comprensió lectora prenga el suficient protagonisme i arribi a totes les àrees del currículum.
2. Crear estratègies organitzatives per engegar un seguiment de la comprensió lectora.
3. Crear un model de comprensió lectora de centre (consensuat pel claustre i els equips docents).
4. Dissenyar activitats lectores per a totes les àrees del currículum.
5. Engegar un debat sobre la metodologia de la comprensió lectora que ha d'implicar tots els membres del claustre.
6. Buscar un enfocament metodològic que pugui servir a tot el professorat.
7. Establir un protocol d'actuació al centre:
 - a) Reflexió individual
 - b) Discussió en grup
 - c) Presa de decisions de millora
 - d) Avaluació del procés
8. Fomentar l'autoavaluació qualitativa en equip.

Aquests objectius han de partir també de la reflexió i l'anàlisi de tot el claustre i hi té un paper molt important l'equip directiu, que és qui ha d'engrescar les companyes i companys del claustre i impulsar tot el procés amb il·lusió i amb estímul.

L'organització del centre hi té un paper fonamental, començant pel mateix projecte educatiu de centre i sobretot el projecte curricular que haurà d'incloure la comprensió lectora com un dels eixos a treballar i seguir. A més tot el procés organitzatiu de reunions d'equips docents, de departament, d'horaris de lectura... depenen de l'equip directiu, així com l'avaluació del procés.

1.4 HIPÒTESI INICIAL DEL TREBALL

La hipòtesi inicial del treball és la creació d'estratègies de centre per millorar la comprensió lectora dels nostres alumnes i al mateix temps fomentar la reflexió i l'anàlisi pedagògica entre les professores i professors. En un principi tenia la intenció d'aplicar el projecte durant el mateix curs en què duia a terme la llicència. Això ha estat impossible.

Primerament, durant el primer trimestre, vaig reunir-me amb l'equip directiu, els caps de departament i el conjunt dels departaments didàctics, amb els coordinadors de nivell d'ESO i amb els equips docents (ho explico en l'apartat del treball dut a terme), per explicar-los el projecte i la intenció d'aplicar-lo durant el curs, per aquesta raó vaig demanar als caps de departament que em fessen arribar la temporalització dels continguts del primer trimestre de cadascuna de les àrees, perquè així podria anar preparant activitats de comprensió lectora. Vaig començar amb l'àrea de tecnologia i després va seguir la de ciències experimentals, però ni els professors ni jo mateixa vam quedar satisfets. Ells perquè l'activitat els resultava feixuga i la veien més una activitat de llengua que de la seua àrea ; jo perquè em resultava una tasca repetitiva, vaig adonar-me que l'objectiu del meu treball no era fer activitats de comprensió lectora de textos del llibre de text, que encadenaven la comprensió lectora a l'àrea i no tenien res d'interdisciplinar. No em satisfieia en absolut, doncs tornem a començar. A més aquesta tasca inicial va fer-me endarrerir en la lectura de l'extensa bibliografia seleccionada per a l'elaboració del projecte, lectura que ha influït moltíssim en la modificació de la hipòtesi inicial, sobretot pel que fa a la creació de les activitats. Cada professor ha d'elaborar les seues activitats d'acord a les necessitats i capacitats dels seus alumnes, les professores i professors planifiquen i programen el que han de fer, jo no puc obligar "avui toca lectura per iniciar el tema 4". Per això vaig desistir de la idea inicial de crear activitats de comprensió lectora per a totes les unitats didàctiques de totes les àrees, ja que jo no domino totes les àrees, els llibres de text ja tenen activitats fetes de lectura i a més de tant en tant els canvien...no havia de fer activitats des del punt de vista de l'àrea de llengua, sinó de tecnologia, de socials, de música... del que fora.

Per tots aquests motius el millor era donar eines a les companyes i companys perquè puguen aplicar-les i crear les seues activitats. Tot i això aquest treball inclou exemples d'activitats de comprensió lectora per a totes les àrees del currículum i un senzill manual pràctic per a què les professores i professors tinguen una eina senzilla per elaborar activitats.

També decideixo de canviar el tipus de textos a treballar. Els del llibre de text són textos poc interdisciplinars i es basen principalment en els continguts conceptuals. Considero que és millor buscar uns textos més interdisciplinars, que fins hi tot puguen servir per més d'una àrea, i a més es basen en els continguts dels valors, normes i actituds de les diferents àrees del currículum. Els textos són extrets de diferents pàgines d'internet, de la premsa, de novel·les i també n'hi ha algun de llibre de text. Busquen sobretot treballar valors que sovint són absents a les aules: la solidaritat, el respecte, la immigració, el racisme, el medi ambient, la tolerància, la pobresa al món, la nostra nació...i que lliguen perfectament si es vol buscar amb els continguts conceptuals, procedimentals i amb els valors, normes i actituds.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

En un principi el disseny de treball era el següent:

- I. Fase inicial
 - a) Recerca de material relacionat amb la temàtica del treball.
 - b) Lectura de la bibliografia.
 - c) Presentació del projecte a l'equip directiu del centre i òrgans de coordinació.
 - d) Elaboració del calendari de les reunions de coordinació del projecte

- II. Recollida d'informació
 - a) Elaboració del corpus de textos de diferent tipologia textual
 - b) Elaboració de les proves d'avaluació de cada text.
 - c) Entrevistes amb els caps de departament
 - d) Entrevistes amb els coordinadors de nivell
 - e) Entrevista amb l'equip directiu

- III. Aplicació dels instruments
 - a) Crear el calendari d'aplicació de les proves.
 - b) Distribuir les proves als diferents equips docents.
 - c) Realitzar les proves de comprensió lectora

- IV. Anàlisi de dades
 - a) Elaboració de pautes per al buidatge.
 - b) Elaboració de pautes per a l'anàlisi.
 - c) Buidatge de la informació recollida.
 - d) Anàlisi de la informació.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

- V. Avaluació del procés i dels resultats.
 - a) Elaboració d'un document amb la informació recollida.
 - b) Seguiment de tot el procés.
 - c) Redacció de les conclusions.

- VI. Propostes de millora.
 - a) Elaboració d'un model de comprensió lectora de centre.
 - b) Anàlisi del resultat del procés.
 - c) Reflexió sobre les propostes de millora a aplicar.

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

2. TREBALL DUT A TERME

2.1 DISSENY DEL PLA DE TREBALL

DATA	REUNIÓ	TEMA TRACTAT
24/09/04	Equip directiu IES Deltebre	Recull d'informació sobre la prova de competències bàsiques curs 2003/04
24/09/04	Caps de departament	Sol·licito que em facin arribar els continguts que treballaran durant el 1r trimestre per preparar activitats de comprensió lectora.
24/09/04	Coordinadors de nivell	Recull dels resultats de comprensió lectora del curs 2003/04 per fer l'estadística dels resultats.
29/09/04	Caps de departament	Estadística dels resultats, explicació del projecte, col·laboració.
05/10/04	Departament de visual i plàstica	Treball de comprensió d'imatges acompanyades de textos. La periodicitat d'activitats de comprensió la decidirà el departament.
7/10/04	Departament de música	1r ESO comprensió lectora de textos acompanyats de música. 3r ESO comprensió lectora de textos històrics i filosòfics.
7/10/04	Departament de matemàtiques	Textos narratius de continguts matemàtics.
8/10/04	Departament de ciències experimentals	Elaborar-los activitats de comprensió lectora sobre els textos que hi ha a la introducció del llibre de text.
03/11/04	Reunió equips docents 1r cicle	Presentació del treball previ. Model de comprensió lectora consensuat. Model de resum. Lectura proposada com exercici a classe. (contextualitzada) Confeció del calendari de lectures
10/11/04	Reunió equips docents 2n cicle	Presentació del projecte. Sol·licitar la col·laboració de l'equip docent. Pautes per treballar la comprensió. Reunió amb els professors implicats abans d'iniciar l'exercici a l'aula.
16/11/04	Reunió amb la tutora del treball, Sra. Conxita Mayós. Dep.d'Educació, Barcelona.	Crear unitats d'ensenyament aprenentatge amb pautes per als professors/es. Seguiment de la tasca dels professors/es. Preferiblement emprar textos del llibre de text. Hipòtesi inicial: els alumnes han de millorar, canviem la metodologia de treball.

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

17/11/04	Departament de llengua	Elaboració d'una prova inicial d'avaluació Selecció de textos dels llibres de lectura. Seguiment de les pautes de comprensió
19/01/05	Tutora del treball, sra. Conxita Mayós. Departament d'educació Barcelona.	Treball de les característiques específiques de cada tipologia textual. Metodologia de treball de la comprensió a cada àrea. Elaboració de preguntes inferencials. Elaboració d'una enquesta al professorat, que ha de servir per detectar les necessitats de cada àrea
1/07/05	Tutora del treball, sra. Conxita Mayós. Departament d'educació Barcelona.	Elaboració d'activitats de comprensió lectora d'acord al nou model.

PLA DE TREBALL

FASES	ACTUACIONS	CALENDARI
Inicial	Presentació del projecte (reunions a dalt ressenyades) Lectura de la bibliografia	De setembre a gener
Recollida d'informació	Enquesta al professorat de l'IES Deltebre Recollida de textos per preparar activitats	Febrer
Aplicació de nous textos	Canvi en l'elaboració de les activitats d'ensenyament aprenentatge de la comprensió lectora	Març, abril
Redacció de la memòria	L'organització del centre Petit manual pràctic per a les professores i professors	Maig, juny.
Conclusions i revisió		Setembre

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

Tal com he explicat anteriorment, a la hipòtesi inicial, tenia la intenció d'aplicar el projecte durant el mateix curs que l'estava duent a terme i això fou impossible. Però aquestes reunions no en van resultar estèrils, ja que vam posar al dia als nous membres del claustre del treball ja dut a terme, i poc o molt s'ha anat treballant la lectura a l'aula, així ho mostren les enquestes dutes a terme.

A partir del mes de febrer començo a tindre assolida l'extensa bibliografia sobre el tema i també realitzo el canvi en l'estructura i el contingut dels textos a treballar.

El mes de març i abril començo a buscar nous textos i llicències d'estudis sobre el tema.

Durant els mesos de maig, juny i juliol escric la memòria.

També duc a terme una enquesta al professorat de l'IES Deltebre per tal d'esbrinar com es treballa la comprensió lectora a l'aula:

2.2 ENQUESTA PER AL PROFESSORAT DE L'IES DELTEBRE

1. Què pretens quan fas una activitat lectora a classe?
2. Actues de manera interactiva amb els alumnes?
3. Quina mena d'activitats et resulten més profitoses?
4. Consideres necessari donar una visió de conjunt del tema de la lectura abans d'iniciar-la ?
5. Quins objectius et proposes en fer una activitat de lectura?
 - a) Obtenir informació precisa sobre el contingut del text.
 - b) Fer seguir unes instruccions.
 - c) Obtenir una informació de caràcter general.
 - d) Fer aprendre.
 - e) Fer revisar un escrit.
 - f) Mostrar plaer per la lectura.
 - g) Practicar la lectura en veu alta.
 - h) Fer donar comptes del que s'ha comprès.
6. Utilitzes altres materials a més del llibre de text.

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

7. Veus la lectura com una eina per a l'aprenentatge de la teua àrea? Per què?
8. Quina aplicació en veus a la teua àrea?
9. De les estratègies següents, quines són més profitoses per a la teua àrea:
- a) **Comprendre els propòsits implícits i explícits de la lectura.** Què he de llegir, per què, per a què he de llegir?
 - b) **Activar els coneixements previs.** Què sé jo sobre el contingut d'aquest text?, Què sé sobre altres continguts relacionats amb els del text?, Quines altres coses sé que poden ajudar-me?
 - c) **Dirigir l'atenció cap a allò més rellevant i fonamental en detriment d'allò més trivial.** Quina és la informació essencial del text?, quines informacions puc considerar poc rellevants?
 - d) **Valorar el grau de comprensió d'un text.** Té sentit aquest text?, Les idees que es presenten són coherents?, s'entén el que vol expressar?
 - e) **Comprovar si es dóna comprensió mitjançant la revisió, l'autointerrogació, la recapitulació.** Puc reconstruir el fil dels arguments?, tinc la suficient comprensió?
 - f) **Elaborar i provar inferències , com interpretacions, hipòtesis, prediccions i conclusions.** Què puc suggerir per solucionar el problema?, què li pot passar a aquest personatge?, quin podria ser el final de la novel·la?
10. Trobes important fer una activitat lectora seguint les pautes de lectura: abans, durant, després.
11. En quina freqüència fas llegir a classe?

2.3 METODOLOGIA EMPRADA

En aquest treball s'encreuen dues grans línies d'actuació per treballar amb els alumnes la comprensió lectora a totes les àrees del currículum. Per què els alumnes compreguen i aprenguen a partir de la lectura intensiva a l'aula és imprescindible, en primer lloc, una bona organització de centre, que comporte la pràctica reflexiva entre els docents i que tinga en compte la transversalitat i interdisciplinarietat de la lectura com a eina d'aprenentatge. En segon lloc cal, també, donar als docents eines per preparar activitats de lectura intensiva a l'aula, hem de tindre present que parlem de totes les àrees del currículum i que les companyes i companys que no són de l'àrea de llengua no disposen dels recursos necessaris per treballar-la.

Tothom té implícit com llegir qualsevol tipus de text, què n'espera d'una lectura, quins objectius té, què en vol aprendre, com llegir d'acord als objectius establerts... però tot aquest procés, ¿l'explicitem als nostres alumnes? ¿Els acompanyem, els guiem, els orientem, els donem estratègies per comprendre...?

L'alumne necessita unes estratègies per arribar als objectius que se li demanen, recordem també que l'objectiu també pot ser llegir per llegir, sense demanar res a canvi, però per comprendre cal que interioritze les estratègies, cal que tinga aquest guiatge o acompanyament de part dels docents.

Les primeres activitats de comprensió lectora que es fan són molt dirigides pel docent i progressivament aquestes activitats faran accedir l'alumne/a a aconseguir una major autonomia que li permete de dirigir i regular el propi aprenentatge sense la presència del professor/a.

Així doncs la metodologia s'estructura d'acord a l'organització del centre i a la proposta d'estratègies i activitats de comprensió lectora.

Organització de centre

La manera de procedir en l'organització del centre ha de començar per una sistematització de la pròpia experiència, d'un procés de reflexió i anàlisi de la pròpia tasca docent. Primerament és fonamental que els docents creguen de veritat que la lectura intensiva a l'aula és una eina d'aprenentatge útil per a tothom. Llegir per aprendre ha de ser la consigna.

Seguidament ha d'impulsar-se des de l'equip docent o des de l'equip directiu tot el procés, i s'han de posar en marxa tot un seguit d'estratègies organitzatives: sensibilització i diagnòstic de la situació, planificació, coordinació, suport tècnic, avaluació del procés i institucionalització.

Estratègies i activitats de comprensió lectora

Una part del professorat de l'IES Deltebre del curs 2003/2004 va fer un curs de comprensió lectora amb la intenció d'engegar dins de l'avaluació interna de centre un seguiment d'aquesta competència per tractar de millorar els resultats de les competències bàsiques al centre. El professorat, però, té força mobilitat i molts d'aquells que van fer el curs ara ja no hi són, així que és necessari facilitar al professorat del centre les estratègies per treballar a l'aula la lectura intensiva.

Per aquest motiu presento un quadre amb les estratègies de comprensió extretes de diferents estudiosos sobre el tema, però bàsicament em centro en Isabel Solé, i al costat de les estratègies tot un seguit d'habilitats i procediments per desenvolupar-les. D'aquesta manera hom pot confeccionar uns objectius de lectura intensiva i pot treballar seguint les pautes de l'abans, durant i després de la lectura, primer com un guiatge per al professorat que ha de transmetre a l'alumnat fins que aquest ja interioritze les estratègies i esdevinga autònom.

A més hi ha en aquest treball exemples de treball de lectura intensiva a l'aula. Aquestes activitats no són res més que un exemple. Qualsevol activitat lectora a l'aula, perquè tinga sentit per a l'alumne, i per tant, si hi té sentit la comprensió té ja una part del camí fet, ha d'estar ben contextualitzada. Amb això vull dir que és el professorat qui ha de crear les seues activitats, o si més no, triar-les i adequar-les al context de la seua aula i a les capacitats dels seus alumnes.

La metodologia de les activitats segueix les pautes de la lectura, proposades per activar coneixements previs, generar hipòtesis, establir prediccions... abans de la lectura; durant la lectura aclarir vocabulari, contrastar hipòtesis... ; després de la lectura demanar per l'essencial del text d'acord als objectius proposats... entre moltes altres propostes, però sempre pautat perquè l'alumne vaja interioritzant el procés de manera sistemàtica.

2.4 DESCRIPCIÓ DELS RECURSOS UTILITZATS

Els recursos utilitzats per dur a terme aquesta llicència d'estudis han estat principalment bibliogràfics, a més d'una enquesta realitzada al professorat de l'IES Deltebre.

Cal remarcar que la bibliografia sobre el tema de la comprensió lectora és extensíssima, hi ha molts estudis fets i per la gran quantitat de material escrit es fa difícil de fer-ne una tria. Cal tenir en comte que el tema abraça l'àmbit de la psicologia, la lingüística, la didàctica i la pedagogia. En aquest apartat faig una ressenya d'aquells llibres que més he emprat per a l'elaboració del treball, a la bibliografia queden ressenyats aquells que han servit de consulta i també les llicències d'estudis consultades, també s'han emprat articles de diversos autors i l'assistència a conferències sobre el tema (Isabel Solé, Daniel Cassany), així com altres recursos extrets de pàgines d'internet.

2.4.1 Descripció de la bibliografia més emprada:

Avaluació de la comprensió lectora. Proves ACL. G. Català, M. Català, E. Molina, R. Monclús. Ed. Graó. 2000 Barcelona.

Avaluació de la comprensió lectora. Vol. II. Proves ACL. Cicle mitjà i superior de primària. G. Català, M. Català, E. Molina, R. Monclús. Ed. Graó. 2004 Barcelona.

Tot i que es tracta de dos volums adreçats a l'educació primària, van ser el meu punt de referència, ja que de d'extensíssima bibliografia, eren obres que coneixia i que ja havia treballat.

Es tracta d'uns manuals adreçats als professionals de l'educació preocupats per millorar la comprensió lectora.

Introdueix el tema de la construcció del significat del text, que no serà idèntica per a tothom. Parla de la complexitat entre el pensament i el llenguatge. Presenten uns instruments d'avaluació de la comprensió lectora que han de servir com a font d'informació que ajude les professores i professors a reorientar i adequar eficaçment l'ensenyament posterior.

S'enfoca la comprensió lectora com un fet ampli i mai aïllat, sinó interrelacionat, ja que la comprensió engloba el coneixement que l'alumne té del món i acaba amb l'explicitació manifesta que de tot això en fa, oralment o per escrit. "Si la meta de l'educació és capacitar els individus perquè arribin a ser pensadors i comunicadors creatius i crítics, hem d'ajudar l'alumnat a usar el llenguatge com una eina de transformació sobre el coneixement i l'experiència, a poder comprendre i també a expressar" (pàg.16)

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

El procés lector és treballat des dels diferents components de la comprensió: la comprensió literal, la reorganització de la informació rebuda, la comprensió inferencial o interpretativa, la comprensió crítica o profunda.

Les condicions que afavoreixen l'aprenentatge lector destaquen essencialment l'actitud emocional que s'ha de crear davant de la lectura. El noi i la noia han de sentir que la lectura forma part de la vida, que és un mitjà extraordinari de comunicació i d'informació, per aquesta raó des de l'escola convé fomentar la lectura.

L'avaluació de la comprensió lectora parteix de la idea que comprendre un text comporta construir el seu significat. Cal conèixer els processos cognitius que són els que fan arribar a construir una representació mental coherent del text. Els processos de comprensió són complexos d'avaluar, difícil d'observar el procés en acció, però sí es pot observar i avaluar el resultat. A més no es pot elaborar una única prova per mesurar la comprensió en totes les seues dimensions.

L'avaluació de la lectura s'ha de fer amb mètodes molt propers a les activitats de classe. L'avaluació ha de ser formativa perquè puguem saber en quins processos ens cal intervindre, analitzar els aspectes que incideixen en les possibles dificultats i ajudar a cadascú a progressar.

Finalment es presenten les proves ACL i s'explica quins mecanismes s'han seguit per elaborar-les. Amb preguntes que impliquen diferents aspectes de la comprensió, literal, de reorganització, inferencials o interpretatives, avaluatives o de judici. S'explica el procediment d'elaboració de les proves i la seua anàlisi.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

Eines de comprensió de textos. La lectura intensiva a secundària. J. Genover, M.A.Pozo, J. Vilar. Ed. Graó. 1998 Barcelona.

1. Vers un model de lectura.

El fracàs escolar prové d'una lectura deficient o superficial.

Diferents concepcions del procés lector:

- a) La importància del text en aquest processament de la informació.
- b) Les orientacions metodològiques.

Metodologia:

- a) La interacció entre el text i el lector.
- b) Formulació d'hipòtesis i prediccions
- c) La inferència com a element rellevant
- d) Coneixement dels objectius de la lectura

2. Dificultats que actuen sobre la comprensió lectora a secundària:

- a) grau d'explicitació dels objectius de la lectura.
- b) capacitat per desxifrar l'imprès
- c) experiència del lector: edat i coneixements previs.
- d) motivació i immersió

L'interès per la lectura comença a la família, s'accelera a l'escola i continua segons les influències ambientals i culturals. Interessar-se pels llibres des de la infància, aprendre a llegir amb satisfacció, adonar-se de les necessitats i possibilitats de la lectura, identificar-se amb persones que llegeixen...

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

Abans de començar una activitat cal donar materials adequats a l'edat i als interessos.

2 Tipus de text.

3 Tècniques i estratègies de desenvolupament de la comprensió lectora

El professorat de secundària ha de respondre a aspectes molt heterogenis: diferents nivells de coneixements previs, motivacions i actituds diverses. Per què les estratègies siguin efectives la seua aplicació ha de reunir unes condicions:

- L'alumnat ha de tindre clars uns objectius i un projecte global de lectura.
- Les estratègies han de fer avançar el lector
- Han d'adaptar-se a les diferents situacions de lectura
- Han de facilitar processos de control
- S'han d'adequar al guiatge del professorat que assessora i supervisa
- Han de permetre practicar diversos tipus de lectura intensiva
- Poden utilitzar-se per avaluar.

Criteris d'agrupació de les tècniques:

1. Agrupament visual i de la velocitat lectora.
2. Activació de coneixements previs i anticipació
3. Inferència d'informació.
4. Superació de dificultats lèxiques i ampliació de vocabulari.
5. Compleció de textos.
6. Recomposició i ordenació de textos.
7. Relació o associació d'idees.
8. Comparació de textos.
9. Interpretació de textos.
10. Lectura d'imatges, gràfics i taules.
11. Treball amb qüestionaris.
12. Reducció de textos.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

Com ensenyar a llegir a l'ESO. La lectura des d'una perspectiva interdisciplinària. J. Serra , C.Oller (Coordinadors) P. Berga, A. Juárez, M. Mallarach, O. Plana, L. Pujadas Fundació Propedagògic. Rosa Sensat. Barcelona 1999.

Aprendre a llegir és una tasca complexa i intensa.

Ensenyar a llegir és un acte intencional, planificat i ajustat a les necessitats dels aprenents. Hauria de ser objectiu compartit per l'equip docent.

Ensenyar a llegir ens demana una planificació conjunta dels objectius a assolir i les estratègies d'aprenentatge.

Cal establir processos de reflexió i anàlisi de la pràctica docent, proporcionar eines de debat obert i enriquidor a l'equip docent.

¿Es pot aprendre a comprendre?

Cal plantejar interdisciplinàriament el seu ensenyament aprenentatge. Urgència de la revisió de les propostes curriculars.

Aprendre a llegir i llegir per aprendre.

Hem d'aconseguir que els alumnes sàpiguen per què llegeixen.

¿La lectura i la comprensió d'un text escrit és un contingut exclusiu de l'àrea de llengua? Corresponsabilització i interdisciplinarietat del procés.

Difícilment es comparteix la responsabilitat d'ensenyar als alumnes a llegir i a comprendre. Per a què els serveix llegir als nostres alumnes?

Des de la perspectiva dels docents treballar per comprendre la informació que conté un text ha de ser una decisió intencional per part del docent i vinculada al currículum.

Quan fem llegir a l'aula? Situacions on la lectura pot tindre un paper significatiu:

- a) Introduir un tema.
- b) Consolidar nous aprenentatges.
- c) Resoldre problemes a les àrees científicotecnològiques .
- d) Seguir instruccions.
- e) Cercar informació
- f) Interpretar i valorar textos.
- g) Gaudir de la lectura.
- h) Resoldre proves escrites.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

Per saber quin paper es dona a la lectura en el currículum es fa una anàlisi dels objectius terminals de les diferents àrees de secundària.

Per un aprenentatge constructivista de la lectura a l'ESO. Cal que l'alumne/a globalitze la intencionalitat de la lectura. Ha de trobar la funcionalitat de la lectura.

Què ens cal tindre present , com a docents, en el moment d'ensenyar a llegir a la franja d'edat 12/16? La lectura d'un text ha d'estar directament relacionada amb la dinàmica i amb les seqüències d'ensenyament aprenentatge que es donen a l'aula i ha de mantenir una relació coherent amb les seqüències didàctiques d'allò que s'està ensenyant i aprenent.

Farem llegir a l'aula quan la lectura tinga sentit en relació a allò que estem treballant. Importància de les estratègies lectores per a la comprensió d'un text.

Principals estratègies lectores:

1. Descodificar amb fluïdesa.
2. Rellegir, avançar o utilitzar elements d'ajuda externa per a la comprensió lèxica.
3. Avaluar la consistència interna del contingut que expressa el text i la seua correspondència amb el coneixement previ i amb el que li dicta el sentit comú.
4. Distingir allò que és fonamental d'allò que és poc rellevant o poc pertinent en relació amb els objectius de la lectura.
5. Construir el significat global.
6. Elaborar i provar inferències de diferents tipus, tals com interpretacions, hipòtesis, prediccions i conclusions.
7. Estratègia estructural.
8. Atenció concentrada.
9. Conèixer els objectius de la lectura: què?, per què?, per a què he de llegir?
10. Activar els coneixements previs pertinents.
11. Avaluar i controlar si es va produint

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

Para darle sentido a la lectura .F. Smith.

Només a través de la lectura els xiquets i les xiquetes aprenen a llegir.

El paper del mestre ha de facilitar la lectura. S'aprèn a llegir amb materials i activitats que tenen sentit per a l'alumnat, que ho puguem relacionar amb el que ja saben. Qualsevol contingut que siguem incapaços de relacionar amb el que ja coneixem, estarà mancat de sentit per a l'alumnat..

La naturalesa precisa de la lectura, què passa amb: ulls, memòria, atenció, ansietat, afany de córrer riscos, naturalesa i funcions del llenguatge, comprensió del discurs parlat, relacions interpersonals, diferències socioculturals, aprenentatge en general...

El que cal és gaudir de la lectura, l'esforç memorístic atempta de ple contra la comprensió. Si hi ha comprensió la memorització també es donarà.

Per llegir amb els ulls: quan més sabem d'un llibre, més fàcil ens resulta llegir-lo. És el cervell qui veu, els ulls només miren. Entre mirar una cosa i veure-la pot transcórrer un lapsus de temps. El cervell necessita d'un temps per donar sentit a la informació visual.

L'adquisició i l'ús de la informació no visual en la lectura forma part de les habilitats essencials que configuren la lectura, i que mai no són ensenyades, ja que es desenvolupen sense ser-ne conscients, en som inconscients d'aquesta habilitat.

La visió encapsada. D'una sola ullada. És més probable quan el lector no veu el sentit o està ansiós, té temor de cometre errors. Ni la pràctica d'atenció cap al text o l'increment de fixacions faran que la lectura siga més eficaç.

Les limitacions i les possibilitats de la memòria: la memòria a curt i a llarg termini. La memòria a curt termini és la nostra memòria operativa, en la qual s'emmagatzema tot allò a que estem atenent. I es va esvaïnt gairebé a l'instant per a continuar amb la propera tasca. Té limitacions a la quantitat de coses que pot retindre i al temps de retenció. Té una duració limitada.

En donar sentit a les paraules, deixem de preocupar-nos per les lletres. Si donem excessiva importància a les lletres, la identificació de les paraules serà difícil, i l'intent de llegir sense sentit farà impossible la lectura.

L'única manera de llegir és al nivell del significat, i l'única forma d'aprendre és llegir a aqueix mateix nivell. Desgraciadament fem llegir a l'alumnat materials escassament significatius per a ells. El material amb significat, que pot relacionar-se amb el que l'alumne ja sap, és essencial si es desitja promoure l'habilitat per la lectura.

Les limitacions de la memòria a llarg termini. L'esforç de la memorització pot anul·lar per complet la nostra capacitat de comprensió.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

Leer y entender. C. Comas, U. Ruiz. Textos. Graó

Llegir és en gran mesura un procés inferencial; un procés de captació "d'allò no dit"; un procés interpretatiu com a resultat d'una relació bidireccional entre lector i text.

Tipus d'organització del significat (Halliday 1986).

Ensenyar a llegir des de l'educació infantil fins a la universitat implica ajudar a desempaquetar "concentrats conceptuals", a reconstruir el·lipsis, a conèixer mecanismes de cohesió que lliguen les diferents parts del text, a establir jeràrquicament relacions de síntesi en els diferents plans textuais, a evidenciar la xarxa de relacions intra i intertextuals que s'amaguen a la mirada de l'alumne. I evidentment, a interpretar, és a dir, a atribuir intenció i sentit al text.

Reflexió sobre el concepte de lectura, sobre els usos socials, sobre les lectures escolars. Hom proposa d'entendre l'aula com una comunitat de recerca on la lectura de diversos tipus de textos amb intencions diferents constitueixi una eina de comprensió del món.

Llegir per aprendre: ús de la lectura com un instrument d'aprenentatge.

Les estratègies específiques de comprensió haurien de ser la preocupació central del professorat de secundària, que hauria d'entrenar l'alumne en un repertori d'accions mentals que li puguin permetre d'elaborar inferències adequades a partir de la informació textual i dels seus coneixements previs.

La millora de la qualitat de l'ensenyament depèn en gran part dels progressos en el camp de la comprensió lectora.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

***Leer, comprender e interpretar en un aula que investiga. F.Carvajal, J. Ramos
Textos. Ed. Graó.***

En el procés de lectura el lector es veu obligat a activar i enriquir el conjunt d'esquemes de pensament i teories del món, per tant el coneixement previ del lector és un factor determinant en el procés de construcció del significat.

El grau de familiaritat amb l'estructura característica de les diferents tipologies textuais incideix en les expectatives i anticipacions del lector, i conseqüentment en la comprensió. És importantíssim treballar diferents tipologies textuais.

L'autoestima com a lector també influencia en la comprensió. L'alumnat acostumat a fracassar perquè no veu altre sentit a la lectura que el de respondre les preguntes del professor. "És bo que aprenquen a llegir amb diferents intencions per a aconseguir finalitats diverses".

Llegir i comprendre en una aula que investiga: promoure la construcció d'hipòtesis sobre el contingut, elaborar estratègies per verificar o rebutjar les hipòtesis, facilita la localització i la selecció de la informació escrita.

Cal donar estratègies per saber com emprar cada tipus de text segons el context, segons la intencionalitat, la finalitat...

El treball reflexiu i compartit sobre les pròpies produccions i sobre les produccions dels altres genera un intercanvi dialèctic d'idees molt ric i promou el coneixement en acció, molt lligat al context, amb capacitat d'augmentar el coneixement i promoure canvis en el pensament de l'alumnat i dinamitzar futurs aprenentatges.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

Ensenyar llengua. D. Cassany, M. Luna, G. Sanz. Ed. Graó

El creixement d'analfabetisme funcional dels nostres alumnes és un toc d'alerta que ha d'estimular totes i tots els qui estem implicats en l'educació a no deixar de revisar les metodologies emprades i a investigar nous camins per millorar resultats.

Tipus de lectura. Llegim diferent segons si tenim al davant una lectura o una altra, hi ha nombroses variables: el tipus de text, els objectius de comprensió, la situació, la pressa que tinguem...

La lectura silenciosa la podem fer de textos llargs, lectura extensiva, en aquest cas llegim per plaer, per interès.... La lectura intensiva sol ser de textos curts, llegim per obtenir informació del text. La lectura ràpida o superficial també l'emplem per obtenir informació sobre un text. La lectura involuntària, és aquella que fem d'anuncis, cartells, notícies...

El cop d'ull: skimming (mirar superficialment) serveix per formar-se una primera idea global. Respon a preguntes com: "de què tracta el text", "és gaire llarg?", "és espès?".

La lectura atenta: scanning (examinar detalladament, repassar) respon a qüestions com: "quants anys tenia la víctima?", "quina és la definició d'X?"

La lectura intensiva:

- amb textos curts
- explotació didàctica explícita a l'aula
- èmfasi en l'entrenament de microhabilitats
- èmfasi en diversos tipus de comprensió: idea central, detalls, reflexió gramatical...
- Inclosa en els llibres de text

La comprensió del text s'assoleix a partir de la interrelació entre el que el lector llegeix del text i el que ja sap sobre el tema. Totes les informacions prèvies permeten que puguem anticipar o formular hipòtesis sobre el text. També cal que establim uns objectius de lectura abans de començar a llegir que determinaran la forma de llegir.

El procés de formular i verificar hipòtesis és l'essència de la comprensió, és la interacció entre el que ja sabem i el que diu el text.

L'ensenyament de la comprensió és un camí sense fi. És una tasca general del currículum escolar, que ha d'abastar tots els nivells i totes les matèries.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

Estratègies de lectura. I. Solé. Textos. Ed. Graó.

Les funcions de la lectura en l'educació escolar se centren en la lectura com a objecte de coneixement en ell mateix i com a instrument necessari per a la realització de nous aprenentatges.

Llegir és un procés d'interacció entre el lector i el text, procés mitjançant el qual el lector intenta satisfer els objectius que guien la lectura. La interpretació que en fem d'un text depèn en gran mesura de l'objectiu que ens marquem.

El significat que un escrit té per a un lector no és una traducció o rèplica del significat que l'autor li ha donat, sinó una construcció que implica al text, als coneixements previs i als objectius. Necessitem implicar-nos en un procés de predicció i inferència contínua.

Quan hipotetitzem i anem llegint, anem comprenent, si no comprenem, ens n'adonem i podem emprendre les accions necessàries per resoldre la situació. Per això pot considerar-se la lectura com un procés constant d'elaboració i verificació de prediccions que porten a la construcció d'una interpretació.

La interpretació progressiva del text, és a dir, l'elaboració de la seua comprensió, implica determinar les idees principals que conté. Les estratègies per trobar les idees principals són la supressió o omissió de continguts trivials o bé repetitius i redundants; substitució de conjunts de conceptes, fets o accions per un concepte supraordinat que els incloga; selecció o creació de la frase-tema o síntesi de la part més interessant del text.

És freqüent pensar que l'establiment de la idea principal o la confecció del resum d'un text són activitats posteriors a la lectura, la idea principal, el resum, la síntesi, es construeixen en el procés de la lectura, i són producte de la interacció, del coneixement previ i la informació que aporta el text.

El procés de la lectura és individual, ha de permetre avançar i retrocedir, parar, pensar, recapitular, relacionar informació amb el coneixement previ, plantejar-se preguntes, decidir què és important i què és secundari. És un procés intern, però l'hem d'ensenyar.

No s'ensenya a comprendre, ens centrem en el resultat de la lectura, no en el seu procés. És possible ensenyar als alumnes estratègies que afavoreixen la comprensió lectora i la utilització del que s'ha llegit per múltiples finalitats. Les intervencions dirigides a fomentar estratègies de comprensió - activar coneixements previs, establir els objectius de la lectura, clarificar dubtes, predir, establir inferències, autoqüestionar, resumir, sintetitzar són molt poc freqüents.

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

Saber per què fem alguna cosa, saber què es pretén que fem o què pretenem amb una actuació és el que li permet de donar-li sentit. Una activitat de lectura serà motivadora si el contingut connecta amb els interessos de la persona que l'ha de llegir i si la tasca respon als objectius establerts..

L'interès també es crea, se suscita, s'educa i depèn molt de l'entusiasme i la presentació que el professor fa d'una determinada lectura.

Quan llegir implica comprendre, llegir esdevé un instrument útil per a aprendre significativament. Si ensenyem a llegir comprensivament i a aprendre a partir de la lectura, estem facilitant que s'aprenge a aprendre, és a dir, que es pugui aprendre de manera autònoma en moltes situacions.

L'ensenyament de les estratègies de comprensió lectora contribueix a dotar els alumnes de recursos necessaris per aprendre a aprendre. Les estratègies que ensenyarem han de permetre a l'alumne planificar la seua tasca, la ubicació, la motivació, la disponibilitat, facilitaràn la comprovació, la revisió i el control del que s'està llegint, i la presa de decisions adequada en funció dels objectius.

Les activitats cognitives que s'han d'activar a través de les estratègies:

1. Comprendre els propòsits implícits i explícits de la lectura: **què he de llegir?, per què, per a què he de llegir?**
2. Activar els coneixements previs: **què sé jo sobre el contingut del text?**
3. Dirigir l'atenció a allò fonamental: **¿ quina és la informació essencial per a l'objectiu de la lectura?**
4. Avaluar la consistència interna del text i la seua compatibilitat amb el coneixement previ i amb el que dicta el sentit comú: **¿ Té sentit aquest text?**
5. Comprovar contínuament si la comprensió es dona a través de la revisió i recapitulació: **¿Quina és la idea principal d'aquest paràgraf?**
6. Elaborar i provar inferències diverses, com interpretacions, hipòtesis, prediccions, conclusions: **¿quin serà el final de la novel·la?**

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

Les estratègies que utilitzem per a llegir se diversifiquen i s'adapten en funció del text.

Per a comprendre...ABANS DE LA LECTURA

Llegir és sobretot una activitat voluntària i plaent. En ensenyar a llegir s'ha de tenir en compte això, cal motivar per ensenyar i per aprendre. L'única condició és aconseguir que l'activitat de la lectura siga significativa per als alumnes, que responga a una finalitat que puguem comprendre i compartir.

És imprescindible que l'alumnat sàpiga què ha de fer, ha de conèixer els objectius, ha de sentir que és capaç de fer el que se li demana i que ho trobe interessant.

No es pot pretendre que tinga ganes de llegir aquell per a qui la lectura ha esdevingut un espill que li retorna una imatge poc favorable d'ell mateix.

Els objectius de la lectura. Per a què vaig a llegir?

Llegir per a obtenir una informació precisa, per seguir unes instruccions, per obtenir una informació de caràcter general, per aprendre, per revisar un escrit propi, per plaer, per comunicar un text a un auditori, per practicar la lectura en veu alta, per donar comptes del que s'ha après.

Activar els coneixements previs. Què sé jo sobre aquest text?

- Donar una informació general sobre allò que es va a llegir.
- Ajudar els alumnes a fixar-se en determinats aspectes del text que poden activar el coneixement previ.
- Animar els alumnes a exposar allò que saben sobre el tema.
- Establir prediccions sobre el text.
- Promoure les preguntes dels alumnes sobre el text.

CONCLUSIONS ABANS DE LA LECTURA

1. motivar
2. donar objectius
3. actualitzar el coneixement previ
4. ajudar a formular prediccions
5. fomentar interrogants

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

Totes aquestes estratègies s'han de contextualitzar.

Tot allò que es fa abans de llegir té la finalitat de:

- suscitar la necessitat de llegir
- proporcionar recursos necessaris per afrontar la lectura amb seguretat, confiança i interès
- fer de l'alumne un lector autònom, és a dir, algú que sap per què llegeix i que assumeix responsabilitat davant de la lectura.

DURANT LA LECTURA, ensenyant estratègies durant aquest procés.

La lectura és un procés intern que hem d'ensenyar. Cal que l'alumne sàpiga quines són les expectatives del professor/a, quines preguntes formula, quins dubtes es plantegen, com s'arriba a la conclusió d'allò que és fonamental (per als objectius proposats), què pren i què no pren del text, què ha après i que li queda per aprendre.

Estratègies durant la lectura. Tasques de la lectura compartida (Palincar i Brown, 1984)

- formular prediccions sobre el text
- plantejar-se preguntes sobre allò que s'ha llegit
- aclarir els dubtes sobre el text
- resumir les idees del text

L'alumne ha de ser un lector actiu per construir una interpretació del text a mesura que el va llegint.

DESPRÉS DE LA LECTURA. Seguir comprnent i aprenent.

La idea principal

El resum

Formular i respondre preguntes.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

Como diseñar actividades de comprensión lectora. Aproximación a la lectura comprensiva. 3r ciclo de primaria y 1r ciclo de la ESO. Gobierno de Navarra. Blitz. Colección de bibliotecas escolares. Serie amarilla.

Principals aspectes a tenir en compte a l'hora de desenvolupar habilitats de comprensió lectora:

- a) Establir finalitats cognitives clares. Marcar objectius intel·ligibles, evidents i explícits.
- b) Dividir la tasca (si és molt complexa) en parts significatives, i al final procurar donar-ne una visió sintètica.
- c) Ajuntar les qüestions o demandes a les capacitats dels alumnes.
- d) Utilitzar models, analogies, procediment que generen recursos intel·lectuals i que faciliten la tasca.
- e) Pautar conductes cognitives externament amb la finalitat que s'interioritzen amb l'ús.
- f) Desencadenar el coneixement previ dels alumnes, condició necessària per a una bona comprensió. Es realitza per diversos procediments: aclariment del vocabulari, comentaris i discussions sobre el tema de lectura, llistats d'idees relacionades amb el tema, ús d'organitzadors previs.
- g) Estimular la discussió metacognitiva entre els alumnes, potenciant l'ensenyament i la discussió recíproca.
- h) Ensenyar als alumnes a planificar i organitzar les tasques i a distribuir adequadament els recursos atencionals.
- i) Procurar que tota actuació docent siga presidida per un desencadenament de nivells alts de motivació i interès.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

Les estratègies es poden treballar a l'aula mitjançant activitats que impliquen:

- a) La relectura com a mitjà de recerca d'informació i de síntesi.
- b) L'elaboració d'esquemes i mapes conceptuals que ajuden els alumnes a aconseguir representacions mentals correctes, jerarquitzaes i sintètiques.
- c) L'hàbit d'autoqüestionar-se, comprovar hipòtesis que es van generant i prenent consciència que s'aconsegueix la comprensió.
- d) La utilització d'algunes tècniques que desenvolupen habilitats com prendre notes, subratllar, fer esquemes, parafrasejar...
- e) La comprensió de les idees principals, prenent com a referència el paràgraf o el text com a unitat global de significat.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

2.4.2 CONCLUSIONS DE L'ENQUESTA DUTA A TERME AL PROFESSORAT DE L'IES DELTEBRE.

L'objectiu de l'enquesta era esbrinar quines necessitats específiques sobre la comprensió lectora té el professorat de les diferents àrees.

L'enquesta pretén buscar com encarar les diferents activitats de comprensió que pretenc preparar per a cada àrea. Durant el curs 2004-2005 vaig elaborar activitats de comprensió lectora per als professors de tecnologia i de ciències experimentals de l'IES Deltebre i les vam aplicar a l'aula. Les companyes i companys van fer-me arribar la seua opinió sobre les activitats de comprensió lectora, la conclusió fou que des del seu punt de vista el que estaven fent eren activitats de llengua. Jo no sóc professora de tecnologia ni de ciències naturals, ni de matemàtiques, ni de visual i plàstica, per la qual cosa se'm feia força difícil de crear activitats de comprensió lectora aplicades a les diferents àrees del currículum. Per aquest motiu vaig decidir fer l'enquesta, per cercar quines eren les necessitats específiques de cada àrea, però no me'n vaig sortir.

A través de l'enquesta vaig constatar que les companyes i companys de l'institut treballen la lectura a l'aula amb molt bona voluntat, però totes i tots aquells que no són de l'àrea de llengües desconeixen els procediments a seguir, de fet, molts van dir-me que els havia anat força bé contestar l'enquesta ja que havien conegut aquestes estratègies que preguntava si feien servir.

Més o menys tothom treballa la lectura intensiva a l'aula. Una altra cosa és la intenció d'establir una metodologia de treball de la comprensió per a cada àrea..

Amb l'enquesta també pretenc saber què demanen els docents als alumnes quan fan una lectura a classe, què n'esperen de l'activitat, què pretenen quan fan llegir, saber si fan explícit el que tenen d'implícit del procés lector, si ajuden o acompanyen l'alumnat durant el procés de la lectura, i d'aquesta manera intentar esbrinar si per a cada àrea hi ha la possibilitat de crear activitats metodològicament diferents. Saber quines estratègies necessiten o s'adapten millor a cada àrea.

La conclusió és que totes les estratègies s'adapten a les diferents tipologies textuais, que el més important és treballar la lectura d'una manera pautada, amb uns objectius previs clars, que els alumnes han de conèixer, i que la lectura no siga una activitat on l'alumnat es vege fracassat ja d'entrada.

L'enquesta duta a terme als diferents companys i companyes va ser enregistrada en cinta de *cassette* i en tots els casos va convertir-se en una conversa sobre l'ús de la lectura per aprendre. Per aquesta raó, i donada la llargada de les converses i la quantitat (58 professores i professors) només en dono les conclusions, ja que les coincidències són nombroses i la tasca de transcripció àrdua. A més l'objectiu que perseguia amb aquesta enquesta no va ser assolit, pot ser les preguntes eren massa específiques, però les respostes no diferencien gaire el professorat de socials del de ciències o del de visual i plàstica. Així que l'enquesta no té gaire transcendència sobre el resultat final, és a dir, sobre l'exemple d'activitats de lectura per a cada àrea del currículum.

ENQUESTA PER AL PROFESSORAT DE L'IES DELTEBRE

1. Què pretens quan fas una activitat lectora a classe?

Totes i tots fan llegir a classe i el que es pretén de manera generalitzada és que s'entenga el contingut i les idees del text.

També que la lectura servixca per a donar una visió prèvia del tema que van a començar a explicar, aquesta lectura acostuma a ser extreta del llibre de text.

Una altra pretensió és que la lectura siga un lligam entre allò que s'explica a classe i la vida quotidiana.

Fer aprofundir en els continguts que s'han explicat de l'àrea.

A les àrees de llengües i socials es pretén treballar la comprensió, afavorir-la, a les àrees científiques i tecnològiques no tant.

2. Actues de manera interactiva amb els alumnes?

No tothom. Les àrees de l'àmbit humanístic molt més que les del científic i tecnològic. No es dona sovint un acompanyament de la lectura, tot i que hi ha qui diu que el professor sempre ha de fer de pont, ja que la distància entre el registre dels llibres de text i el registre dels alumnes és gran, aleshores, aquest pont no deixa de ser interacció.

Hi ha qui diu "que una lectura és un diàleg constant".

3. Quina mena d'activitats et resulten més profitoses?

Relacionar la lectura amb la vida quotidiana.

Activar els coneixements previs.

Treball de textos significatius per als alumnes.

L'anàlisi del text.

Respondre preguntes sobre el text.

Activitats de síntesi final.

4. Consideres necessari donar una visió de conjunt del tema de la lectura abans d'iniciar-la ?

Ho veuen necessari però no tots ho fan.

5. Quins objectius et proposes en fer una activitat de lectura?

a) Obtenir informació precisa sobre el contingut del text.

Especialment les àrees científiques i tecnològiques. Les humanístiques no.

b) Fer seguir unes instruccions.

Els de tecnologia molt sovint, els de ciències experimentals al laboratori. Les àrees de llengües quan treballen aquesta tipologia textual.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

c) Obtenir una informació de caràcter general.

Tothom pretén que en llegir l'alumnat pugui assolir una informació global del text llegit.

d) Fer aprendre.

No sempre es fa llegir amb aquesta intenció, però tothom veu una relació directa entre la lectura i l'aprenentatge.

e) Fer revisar un escrit.

Només les àrees de llengua.

f) Mostrar plaer per la lectura.

Les àrees de llengua i no sempre.

g) Practicar la lectura en veu alta.

Molts professors practiquen la lectura en veu alta i valoren també la fluïdesa, l'entonació, el ritme, la velocitat lectora

h) Fer donar comptes del que s'ha comprès.

Gairebé tothom demana als alumnes què és el que han llegit.

6. Utilitzes altres materials a més del llibre de text.

Les àrees de llengües i socials sovint, la resta habitualment se cenyeixen al llibre de text.

7. Veus la lectura com una eina per a l'aprenentatge de la teua àrea? Per què?

Tothom veu la lectura com una eina importantíssima per aprendre, també hi ha coincidència en el fet de no veure als professors i professores de llengua com els únics responsables d'aquesta tasca, sinó que tots veuen la necessitat de treballar la lectura.

8. De les estratègies següents, quines són més profitoses per a la teua àrea:

a) Comprendre els propòsits implícits i explícits de la lectura. Què he de llegir, per què, per a què he de llegir?

La majoria del professorat no treballa aquesta estratègia però consideren que sí que l'haurien de posar en pràctica. En conèixer-la han vist que pot servir per motivar la lectura.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

b) Activar els coneixements previs. Què sé jo sobre el contingut d'aquest text?, Què sé sobre altres continguts relacionats amb els del text?, Quines altres coses sé que poden ajudar-me?

Els coneixements previs els treballen aquells professors que utilitzen la lectura per a introduir un tema. D'aquesta manera relacionen els continguts del tema acabat amb el que s'ha d'iniciar.

No tothom activa els coneixements previs però ho veuen eficaç per potenciar la comprensió.

c) Dirigir l'atenció cap a allò més rellevant i fonamental en detriment d'allò més trivial. Quina és la informació essencial del text?, quines informacions puc considerar poc rellevants?

Gairebé tothom demana als alumnes la informació més rellevant a través d'activitats com el subratllat, l'esquema, destacar la idea o idees principals...

d) Valorar el grau de comprensió d'un text. Té sentit aquest text?, Les idees que es presenten són coherents?, s'entén el que vol expressar?

Només les professores de llengua.

e) Comprovar si es dóna comprensió mitjançant la revisió, l'autointerrogació, la recapitulació. Puc reconstruir el fil dels arguments?, tinc la suficient comprensió?

A l'àrea de socials i a llengües sí, a la resta aquesta estratègia no es treballa.

f) Elaborar i provar inferències, com interpretacions, hipòtesis, prediccions i conclusions. Què puc suggerir per solucionar el problema?, què li pot passar a aquest personatge?, quin podria ser el final de la novel·la?

La majoria troben molt difícil elaborar i provar inferències. A llengua es treballen poc i a la resta d'àrees gens.

9. Trobes important fer una activitat lectora seguint les pautes de lectura: abans, durant, després.

El professorat que el curs 2003-2004 va fer el curs de Comprensió lectora a l'IES Deltebre sí aplica les pautes de lectura, la resta o bé les desconeixen o bé les apliquen de manera intuïtiva. Generalment es treballa poc l'abans de la lectura i el durant quasi gens, mentre que el després es treballa sovint amb preguntes, demanant resums, esquemes a altres activitats.

10. En quina freqüència fas llegir a classe?

Les àrees de llengües i socials amb molta freqüència.
Les àrees científiques i tecnològiques poc.

3. RESULTATS OBTINGUTS

3.1 Estructura organitzativa del centre

El primer objectiu de l'àmbit organitzatiu és organitzar el centre de manera que la comprensió lectora prengui el suficient protagonisme i arribi a totes les àrees del currículum.

Per aconseguir que tothom treballi la comprensió lectora a l'aula d'una manera adequada, d'acord amb el marc teòric ja ressenyat, cal que totes les professores i professors planifiquen de manera conjunta quines estratègies treballaran i quins objectius pretenen assolir, per això és força important incloure dins del pla d'avaluació interna de centre el projecte de treball, ara anirem veient per què.

En primer lloc i abans de parlar d'organització és necessari i importantíssim iniciar un procés de reflexió i anàlisi de la pròpia tasca docent. Un procés de debat obert, que al mateix temps ha de ser enriquidor, ja que de les experiències de les companyes i companys tots en podem aprendre. No podem oblidar que la lectura és un contingut conceptual i procedimental, que és present a totes les àrees del currículum i que per tant totes i tots en som responsables de l'ensenyament/acompanyament. Dic acompanyament perquè a secundària de manera general hom pensa que els alumnes ja saben llegir i que no fa falta ensenyar-ne. Es tracta d'un acompanyament col·laboratiu. Evidenciem com els xiquets i les xiquetes molt sovint no entenen allò que els fem llegir. És obvi, doncs, que necessiten de la nostra ajuda, que encara cal acompanyar-los en aquest procés cognitiu tant complex.

Des del moment en què parlem de procés de reflexió, ja estem parlant de procés de canvi. Ja he constatat a través de les enquestes fetes a les companyes i companys de l'IES Deltebre, que tothom veu imprescindible el treball de la lectura a l'aula. El que ens cal són eines perquè els docents que no són de l'àrea de llengua puguin dur a terme activitats de comprensió lectora adequades. Per tant es posen de manifest, i ben segur que això és extrapolable a qualsevol institut d'educació secundària, les inquietuds de les professores per la necessitat de trobar camins per a la millora de la tasca docent. Aquest és el punt de partida, hi ha una necessitat, s'ha observat que hi ha mancances importants, s'ha reflexionat, ara, seguint els criteris de l'Olga Esteve en el seu treball "Noves perspectives en la formació del professorat de llengües : cap a l'aprenentatge reflexiu o aprendre a través de la pràctica" és el moment del canvi, si hem de canviar hem de partir de la pròpia realitat, de la pròpia persona, no només del saber teòric. Sí, podem preparar múltiples activitats d'ensenyament/aprenentatge, ja enllestides per a l'ús a l'aula, podem elaborar receptes didàctiques, que com diu Olga Esteve " malgrat l'aparent utilitat, no ajuden a trobar vies per a construir una metodologia didàctica pròpia ni a posar en marxa processos reflexius que condueixen a una visió profunda i crítica de la pròpia pràctica docent ". Hem de donar significat als continguts de comprensió lectora, "no rebre els continguts ja impregnats de significat".

Hem de partir doncs de la reflexió sistemàtica de la nostra tasca docent, hem de preguntar-nos **per què** les noies i els nois no comprenen el que llegeixen.

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

Per fomentar aquest procés de reflexió sistemàtica que ens porte a una millora de la nostra actuació pedagògica cal un debat obert entre les i els docents, i l'àmbit més indicat és l'equip docent. L'equip docent hauria de ser el motor del canvi, en el si de l'equip docent hi conflueixen la corresponsabilització i la interdisciplinarietat, eixos fonamentals en el treball de la comprensió lectora i molt més. El professorat de l'equip docent que ja ha reflexionat i ha mostrat la necessitat d'un canvi en la tasca docent, és un professorat dialogant, receptiu, que ha de saber prendre decisions de manera compartida, que ha de planificar conjuntament quins objectius vol assolir.

Perquè aquest procés s'iniciï, s'engegui i es dugui a terme fa falta un agent causant, una base o ànima del procés, una promotora o un promotor, o un equip promotor que done impuls i que sigui qui en faci la posada en marxa, el seguiment i l'avaluació del procés. Aquesta persona o persones han de saber fer sortir les inquietuds i necessitats, han de saber escoltar, guiar, orientar i aconsellar, no és fàcil però és imprescindible, tal com ressenya Joan Teixidor en el document "El lideratge de les innovacions en els centres educatius", cal que tothom s'hi impliqui si realment es vol canviar i calen uns objectius comuns a assolir:

1. Conceptualitzar els canvis en educació.
Canvi com element constitutiu i explicatiu de la realitat social (punt de vista organitzatiu del canvi)
2. Considerar que el procés de canvi en el centre ens ha de portar cap a una millora, que en definitiva és la fita de qualsevol organització. En qualsevol procés de millora de la tasca docent i de l'organització del centre l'estratègia principal ha de ser la implicació i la participació del claustre.
3. El lideratge (Teixidor) o el motor impulsor, l'equip promotor, com m'agrada més de dir, ja que lideratge té unes connotacions molt empresarials i jeràrquiques que al meu parer no s'adiuen al que ha de ser el tarannà dels centres educatius, encara que tots coneixem que hi ha lideratge en la major part dels centres, ja que així és l'estructura organitzativa, més vertical que horitzontal. De tota manera Joan Teixidor parla de lideratge dinàmic i de centre educatiu basat en la participació democràtica, així doncs, és només una qüestió de terminologia. Aquest equip promotor ha de sorgir d'entre els membres del claustre.
4. La intervenció de l'equip directiu ha de servir per impulsar i donar suport al procés.

A tot això cal afegir la dimensió cultural del centre docent i què li passa a un centre que inicia un procés de canvi. Cal especificar com es desenvolupa el treball de les persones involucrades, tot tenint en compte que tot procés de canvi envers una millora de la tasca docent i l'organització del centre és força complex, amb dimensions diverses, llarg i per tant necessita d'una planificació.

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

Joan Teixidor cita a Borrell (1996) i aquest diu el següent sobre la innovació: "procés dinàmic, obert, de caràcter multidimensional i complex, inserit en una realitat sociocultural i humana que busca el creixement personal, institucional i social, per això requereix estratègies de participació en la col·laboració"

Cal, doncs, partir de la iniciativa del propi col·lectiu i també cal el suport institucional, ja que no es tracta d'un canvi d'un fet puntual sinó d'un fet de caràcter processal, que necessita de la participació i compromís de tot el col·lectiu. Si hom no hi creu, serà difícil avançar.

Estratègies organitzatives per dur a terme activitats de comprensió lectora a totes les àrees del currículum.

Ja hem dit que cal un equip impulsor o promotor que active el procés. També hem dit que per donar un to més institucional i ferm al procés convindria d'incloure'l dins del pla d'avaluació interna de centre. Per què? Doncs perquè avaluar és també reflexionar de manera sistemàtica, perquè un dels objectius de l'avaluació és la innovació, el canvi, la reforma i la millora. També hi tenen molt a veure el diàleg i la comprensió. Cito ara a Prudenci López que el curs 2003/04 realitzà una llicència d'estudis: *Models d'avaluació interna en centres de secundària: estudi i propostes de millora*, que pot ajudar força a desenvolupar el pla d'avaluació interna del centre.

I sobretot tindre present que les estratègies no serveixen de res si al darrera no hi ha la reflexió en equip, ja que les estratègies han d'anar d'acord a les necessitats de les persones que les han de fer anar, i aquestes persones han d'estar disposades a actuar per al canvi i a col·laborar amb l'equip impulsor.

Els condicionants són diversos, hi ha el context social, polític, econòmic que envolta el centre, l'ús que se'n pot fer de l'autonomia del centre respecte de l'administració, la concepció que tenen de l'educació els responsables de dur a terme el procés d'innovació o de canvi... Depenent d'aquests condicionants, entre altres, l'aplicació d'estratègies organitzatives per aconseguir l'objectiu de la millora tindrà o no èxit.

Les estratègies organitzatives, seguint el model de Teixidor, que han de dur a terme els impulsors del procés d'innovació són:

Sensibilització i diagnòstic de la situació.

Primerament cal que tot el professorat vege la necessitat de treballar la comprensió lectora. Els recursos per adonar-se d'aquesta necessitat són diversos. Analitzem-los tot depenent si el centre ja disposa d'equip impulsor o no.

a) El centre no disposa d'equip impulsor.

En aquest cas la iniciativa la pot prendre o bé la inspecció del centre o bé l'equip directiu. Si és així cal ser molt curós amb la presentació del projecte de canvi i millora, ja que aquests processos funcionen molt millor si sorgeixen perquè hom en sent la necessitat. S'ha de sensibilitzar, per tant no s'han

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

d'imposar instruments d'avaluació de la tasca docent que poden generar rebuig pel sol fet de vindre de la inspecció o de l'equip directiu.

Ja hem dit que les reunions d'equip docent són l'àmbit més adequat per iniciar la reflexió, és en aquest espai on de veritat hi ha intercanvi d'opinions i on es parla de la realitat de l'aula dia a dia, cal doncs aprofitar i sistematitzar la queixa, el disgust, la desídia, la il·lusió, l'empenta, el desencant... tots aquests sentiments que els docents patim, totes aquestes converses de passadís i de bar, parlem-ne, per què? Per a què? Per a qui innovar? Què, on, com, quan, amb què? Es realitzarà la innovació? Aquestes preguntes ens faran recapacitar, examinarem el que volem, on volem anar, són les preguntes de tot procés de clarificació.

Hi ha també instruments que ajuden a detectar la necessitat del treball de la comprensió lectora, per exemple fer una anàlisi comparativa entre els resultats de les competències bàsiques i els resultats d'avaluació del centre, emprar els instruments creats per la xarxa de centres de secundària, fer proves d'avaluació de comprensió lectora per detectar l'estat de les capacitats dels alumnes...

Aquests instruments ajuden a sensibilitzar el claustre perquè amb tots hom s'adona de la necessitat que des de totes les àrees se'n té.

Després de la reflexió iniciada fora molt interessant que sortís un equip, entre 2 i 4 persones, no cal més. A partir d'aquí l'avaluació interna ja té qui l'estira i la dinamitza. Fora bo que aquest fet es produís a final de curs perquè d'aquesta manera l'equip directiu pot també ser sensible amb els horaris dels impulsors de l'avaluació interna i concretar almenys 1 hora setmanal per reunir-se.

b) Ja tenim equip impulsor.

Hem de sensibilitzar els nostres companys perquè vegem la necessitat de treballar la comprensió lectora a l'aula i perquè s'impliquen en un treball col·laboratiu i participatiu de l'equip docent, que és d'on n'extraurem les nostres necessitats i d'on partirem per a la millora del centre a través de la millora de la nostra tasca docent.

Haurem de posar èmfasi en la participació del professorat, sobretot a partir de la creació d'una cultura de centre de col·laboració. Per això l'equip impulsor haurem de crear una relació de millora en el centre, haurem de tindre capacitat de col·laborar, haurem de revisar en quin punt ens trobem, identificar l'instrument a treballar, categoritzar-lo i donar-ne prioritats, clarificar els problemes que puguen sorgir, cercar solucions, preparar la planificació...per presentar a la resta de companys una proposta de treball clara i planificada per tal d'implicar-los en el projecte i fer-los col·laborar des de l'inici amb la revisió de la tasca duta a terme pel grup impulsor.

El compromís mutu, la implicació, la participació, la reflexió conjunta són fonamentals i imprescindibles per a iniciar el procés, ja que aquest és llarg i inclou a tothom, ja que aquestes estratègies per al canvi són tant estructurals

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

(que afecten l'estructura organitzativa del centre) com operatives (que afecten la manera de procedir de cada docent).

Per sensibilitzar les companyes i companys envers un canvi en l'estructura organitzativa i la tasca docent caldrà que l'equip impulsor mostrem unes finalitats explícites, un procés organitzat, que tinguem en compte molts factors interns i externs al projecte, i sobretot mostrar una actuació participativa, democràtica, de manera que la presa de decisions siga sempre consensuada per totes i tots.

Insisteixo molt en el fet que qualsevol estratègia, ara parlem de la de sensibilització, ha d'anar acompanyada prèviament de la reflexió, la reflexió, que pot iniciar-se des de la pròpia observació a dins de l'aula, que després s'ha d'interpretar i sistematitzar, s'ha de sistematitzar sobre la pràctica, sobre la pròpia experiència per a d'aquesta manera buscar alternatives d'actuació. Per a dur a terme aquest desenvolupament ens caldran instruments específics que ens ajuden a sistematitzar.

Fomentar el procés reflexiu és doncs el primer pas, segons Olga Esteve, podem fomentar els processos reflexius en els docents que desemboquen en la millora de la pròpia actuació pedagògica seguint aquestes pautes:

- a) S'inicia amb l'experiència de la persona i de la seua actuació, una actuació que en un principi es caracteritza per ser més intuïtiva o inconscient.
- b) Lent procés de conscienciació.
- c) Nivell superior de conscienciació: cal verbalitzar els diferents aspectes de l'actuació que són més susceptibles d'experimentar un canvi.
- d) Cerca d'alternatives, cerca de nous mètodes d'acció que milloren els anteriors.
- e) Conscienciació que s'han d'aplicar nous mètodes, que s'observaran i avaluaran posteriorment.

Ja podem construir un nou coneixement, una nova pauta d'actuació en el treball de la comprensió lectora a l'aula. Col·lectivament, amb l'intercanvi de les experiències de cadascú, a través de la interacció, veiem la necessitat d'engegar una planificació que explicite què volem fer, com, quan i qui. El qui hauria de ser tots.

El grup impulsor que sensibilitza ha de ser un bon gestor de processos grupals i fomentar la pràctica reflexiva.

Per part dels docents haurien d'estar predisposats al diàleg, a autoobservar-se, coobservar-se, al treball en col·laboració, a sentir la necessitat real d'iniciar canvis, a iniciar-se en l'ús d'instruments de reflexió i pràctiques de recerca a l'aula.

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

Un claustre innovador és flexible i té facilitat per a fer fàcil el canvi.

L'ambient en el centre és força important, cal anar cercant i creant un bon clima entre les companyes i companys, centrar-se en l'aspecte humà, amb confiança, calidesa i sobretot empatia, que facilite una actitud de suport i d'estímul envers el canvi que es proposa. Cal també prendre una actitud de correcció davant dels errors, en qualsevol procés de canvi ens podem equivocar, aleshores cal aprendre dels errors. Cal ser creatius i també, per què no, agosarats.

Malgrat tot, sempre hi ha reticències envers qualsevol canvi, aquestes poden ser de tipus personals, de falta de comprensió, d'inadequació ...aleshores també cal adoptar una sèrie d'estratègies per intentar superar-les:

- a) donar més informació.
- b) facilitar les tasques a dur a terme i donar-ne suport.
- c) negociar.
- d) participar.

Per tant cal tenir en compte els molts condicionants (implícits i explícits) que qualsevol procés de canvi té, donada la seua complexitat i el caràcter multidimensional.

Planificació

Un cop fet el diagnòstic i sensibilitzat el claustre, ens hem de planificar per engegar d'una manera clara el procés de canvi envers un treball de la comprensió lectora a totes les àrees del currículum.

a) Anàlisi del punt de partida.

A l'inici del curs es convenient de passar unes proves d'avaluació de la comprensió lectora per detectar on som i per on hem d'anar.

Aquestes proves han de ser senzilles i els alumnes no han d'escriure en respondre-les sinó que han d'encerclar la resposta adequada, n'hauran de triar una d'entre quatre. Per elaborar aquestes proves seguirem el sistema de les Proves ACL d'Anna Camps, *Avaluació de la comprensió lectora*. Hem de tenir en compte que nosaltres, lectors experts, si comparem la construcció que fem del significat del text, ens adonarem que sovint construïm un significat del text ben divers . Passa el mateix quan anem a veure una pel·lícula, la comentem entre els amics i de vegades, tot i acabar de veure la mateixa pel·lícula, sembla que sortim de veure pel·lícules diferents, ja que interpretem i construïm cadascú el nostre propi significat del fet narrat a la pel·lícula. El mateix passa amb els nostres alumnes, és aquesta la complexitat de la manifestació de la comprensió. És ben curiós, hi ha alumnes que tenen una molt bona capacitat de comprensió però una molt pèssima capacitat per expressar per escrit o oralment allò que pensen (també de vegades trobem alumnes que dominen a la perfecció la gramàtica i són uns pèssims escriptors) . Aquesta és la complexitat existent entre el

A l'institut tothom ensenya a llegir. Carme Abril i Ferrer

pensament i el llenguatge. Cal tenir present que la lectura, la parla i l'escriptura estan estretament lligades, que l'aprenentatge i l'ús en són paral·lels, però la complexitat entre el pensament i el llenguatge hi és. Per això elaborarem unes proves, uns

instruments diversificats que ens ajuden a adquirir informació i que serveixen per reorientar i adequar l'ensenyament d'estratègies que facen que a poc a poc els nostres alumnes guanyen en autonomia i en comprensió.

També podem fer l'anàlisi del punt de partida aprofitant la introducció dels temes d'estudi. Podem engegar un diàleg obert on l'alumne després de la lectura del text introductorïu pugui aportar tot allò que sap sobre el tema. Saber d'on es parteix, tant la professora amb els seus alumnes com les alumnes amb el seu professor, és fonamental per a l'adquisició de nous coneixements. La lectura pot ser un vincle entre tots, a través de la lectura activarem els coneixements que les nostres alumnes tenen respecte a allò que anem a explicar. I nosaltres professores i professors els farem viure intensament el coneixement que els anem a transmetre, els ajudarem i els encaminarem a anar més enllà, a treure conseqüències, a inferir.

No hem d'oblidar que la lectura ha de tenir sentit per als alumnes i per a tothom qui la llegeix, i que els docents hem d'afavorir aquest aprenentatge, per tant en aquest punt de partida que ens ajudarà a planificar la nostra tasca haurem de tindre una actitud emocional envers la lectura, la lectura com a instrument que forma part de la vida, com a eina extraordinària de comunicació.

Aquesta actitud emocional afavorirà el procés cognitiu que fa que els alumnes facen una construcció mental coherent del text que han llegit. Si el procés de comprensió és complex, també ho és força la seua avaluació, és un procés de difícil observació i amb una prova no és suficient per tindre una mesura feta de tot el que comporta la comprensió d'un text.

L'avaluació que ens ha de servir per al nostre punt de partida no és fàcil ni sistemàtica. Ha de ser una avaluació formativa que ens oriente envers en quin procés hem d'intervindre, que ens facilite l'anàlisi de les diferents dificultats, i oferir als alumnes la possibilitat de progressar.

Podem fer una avaluació informal de la lectura, demanant als alumnes que després de la lectura diguen què han entès, això ens farà veure la diversitat d'interpretacions.

L'anàlisi d'aquesta avaluació ens ha de fer veure en quina situació es troben els nostres alumnes i a partir d'aquí iniciar la planificació del treball de la comprensió.

b) Presa de decisions. Organització de la planificació.

És l'hora de posar-nos-hi.

L'equip impulsor proposa al claustre el pla de treball:

Cada setmana es treballarà la lectura intensiva a classe.

S'organitza un calendari d'actuació de manera que totes les àrees treballen la comprensió de la lectura intensiva a l'aula. Per exemple:

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

CALENDARI D'ACTIVITATS DE COMPRESIÓ LECTORA

OCTUBRE 2005	
Del 3 al 7	TECNOLOGIA
Del 10 al 14	CIÈNCIES EXPERIMENTALS
Del 17 al 21	SOCIALS
Del 24 AL 28	VISUAL I PLÀSTICA

NOVEMBRE 2005	
Del 2 al 4	MATEMÀTIQUES
Del 7 a l'11	EDUCACIÓ FÍSICA
Del 14 al 18	LLENGUA ESPANYOLA
Del 21 al 25	MÚSICA
Del 28 al 2 de desembre	LLENGUA CATALANA

DESEMBRE 2005	
Del 12 al 16	TECNOLOGIA
Del 19 al 23	CIÈNCIES EXPERIMENTALS

GENER 2006	
Del 9 al 13	SOCIALS
Del 16 al 20	VISUAL I PLÀSTICA
Del 23 al 27	MATEMÀTIQUES
Del 30 al 3 de febrer	EDUCACIÓ FÍSICA

FEBRER 2006	
Del 6 al 10	LLENGUA ESPANYOLA
Del 13 al 17	MÚSICA
Del 20 al 24	LLENGUA CATALANA
Del 27 al 3 de març	TECNOLOGIA

MARÇ 2006	
Del 6 al 10	CIÈNCIES EXPERIMENTALS
Del 13 al 17	SOCIALS
Del 20 al 24	VISUAL I PLÀSTICA
Del 27 al 31	MATEMÀTIQUES

ABRIL 2006	
Del 3 al 7	EDUCACIÓ FÍSICA
Del 18 al 21	LLENGUA ESPANYOLA
Del 24 al 28	MÚSICA

MAIG 2006	
Del 2 al 5	LLENGUA CATALANA
Del 8 al 12	TECNOLOGIA
Del 15 al 19	CIÈNCIES EXPERIMENTALS

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

Del 22 al 26	SOCIALS
Del 29 al 2 de juny	VISUAL I PLÀSTICA

El calendari s'ha d'establir a cada equip docent. L'equip de professors es distribuirà les setmanes abans de l'inici de curs perquè d'aquesta manera l'activitat es podrà incloure a la temporalització de la programació del curs.

Així cada equip docent (1r, 2n, 3r, 4t d'ESO) tindrà el seu calendari d'actuació i amb temps i previsió les professores i professors podran preparar les activitats i podran ser ajudats en la seua realització pels departaments de llengües o bé pel coordinador de l'equip impulsor.

S'ha de determinar qui treballarà la lectura a l'inici del tema com a introducció, qui al final com conclusió, qui portarà lectures d'altres àmbits que no siguin del llibre de text i que s'apropen a la vida real (com els exemples annexats) o bé que es tracte de textos amb un caire més interdisciplinar.

Tal com s'ha establert aquest calendari els departaments de tecnologia, ciències experimentals, socials i visual i plàstica hauran de preparar 4 activitats d'ensenyament aprenentatge de comprensió lectora per a cada nivell de l'ESO per a tot el curs; la resta d'àrees n'han de preparar 3, tampoc no és tant ni representa una sobrecàrrega excessiva de feina per al professorat, i més si ja es té en compte des de l'inici del curs. En aquest treball s'annexen les activitats planificades en aquest calendari com a exemple, però insisteixo molt en el fet que és el professorat qui ha de preparar les activitats d'acord amb la seua matèria i sobretot temporalitzar l'activitat de manera que estiga plenament contextualitzada en allò que s'està fent a classe o bé amb la intenció de presentar als alumnes lectures relacionades amb l'àrea i que en donen una visó pràctica i que l'aproxima a la vida real, més enllà del llibre de text i que pot contindre una lectura darrera de les línies, com són els textos que exemplifiquen les activitats.

És molt important que la lectura no es vege com un exercici aïllat i que setmanalment els alumnes arriben a dir "buf, avui toca lectura, quin rotllo", la lectura i el seu treball han de formar part de la pràctica diària de la classe, llegim per a aprendre, com diu Isabel Solé.

El fet de seguir un calendari d'actuació ens farà anar més endreçats.

c) El paper de la coordinació

A cada equip docent hi ha d'haver un membre de l'equip impulsor, que serà qui coordinarà el calendari (de vegades calen canvis) i en farà un seguiment.

Fora ideal poder preparar les activitats (almenys les del 1r trimestre) abans de l'inici del curs, d'aquesta manera el coordinador/a de l'equip impulsor podria fer les correccions necessàries. Per exemple: hi ha un excés de textos narratius i gairebé no es treballen altres tipologies textuals. O bé no es fan exercicis on es faça inferir vocabulari o coneixements sobre altres temes relacionats amb la lectura. És necessari treballar tots els tipus de textos i posar en pràctica totes les estratègies de comprensió lectora. La persona coordinadora n'haurà de fer la revisió i detectar si cal retocar alguna activitat. Aquesta persona potenciarà el sistema de comunicació entre les i els

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

docents, i també serà el gestor que resolga els possibles problemes que puguin sorgir (per exemple quan toca una lectura i el grup d'alumnes és d'excursió o bé el

professor falta), També hi tindrà una cura especial en tots aquells inconvenients que vagin sorgint durant el procés d'aplicació del calendari.

El coordinador/a de l'equip impulsor recollirà cada setmana les lectures treballades a classe per tal d'anar fent arxiu i d'aquesta manera a final de cada trimestre fer-ne una valoració: el seguiment, el progrés, les dificultats amb què ens anem trobant, el tipus de textos que es fan llegir... Veient això en podrem fer una avaluació que ens ajudarà a corregir els errors que puguem anar fent (recordem que som en un procés d'innovació i que els errors formen part del nostre aprenentatge).

El coordinador/a de l'equip impulsor farà una valoració trimestral de les lectures on constarà:

Els tipus de textos treballats (narratius, descriptius, explicatius, instructius, argumentatius...) a cada àrea.

Estratègies treballades.

Resultats.

1r TRIMESTRE	TIPUS DE TEXTOS	ESTRATÈGIES	RESULTATS
LLENGUA CATALANA			
LLENGUA ESPANYOLA			
MÚSICA			
SOCIALS			
CIÈNCIES EXPERIMENTALS			
VISUAL I PLÀSTICA			
TECNOLOGIA			
EDUCACIÓ FÍSICA			
MATEMÀTIQUES			

D'aquesta manera hom vetllarà perquè la tipologia textual siga diversa i que es treballen totes les estratègies de comprensió lectora.

Pel que fa als resultats no cal sempre fer una avaluació de la lectura, però sí que se'n pot tenir una fitxa de seguiment que permete d'una manera visual i clara a les professores i professors fer un seguiment del procés d'aprenentatge dels alumnes:

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carne Abril i Ferrer**

FULL DE REGISTRE DE L'ACTIVITAT LECTORA

ALUMNES	ÍTEMS																				
	ABANS						DURANT				DESPRÉS										
	1		2		3		1	2	3	4		1	2	3	4	5	6	7			
	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

IES DELTEBRE CURS 2005/06

FULL DE REGISTRE D'ACTIVITAT LECTORA

(Model extret del llibre *Com ensenyar a llegir a l'ESO*)

	Alumne 1	Alumne 2	Alumne n
Fa prediccions?			
Determina el significat de les paraules a partir del context?			
Pot resumir el text amb paraules seues?			
Reconeix la idea o idees principals del text?			
Sap modificar les hipòtesis inicials d'acord amb la nova informació?			
Utilitza el que ja sap per comprendre?			
Implementa la nova informació al que ja sap?			
Demana ajuda?			

c) Canals de comunicació

En qualsevol procés d'innovació i de canvi la comunicació entre els diferents membres del claustre ha de ser constant i fluïda.

Un cop s'ha iniciat el procés cal anar revisant-lo i cal fer un acurat seguiment per anar detectant si el funcionament és el previst. Per això cal establir un calendari de reunions.

Dins del marc horari del centre hi ha establerta una hora setmanal de reunió d'equip docent, al menys un cop al mes s'ha de dedicar part de la reunió a parlar de l'aplicació de les activitats de comprensió lectora.

El coordinador de l'equip impulsor prepararà la reunió de seguiment amb un ordre del dia establert:

ORDRE DEL DIA:

1. Nombre d'activitats realitzades.
2. Anàlisi dels resultats: si s'aconsegueixen els objectius proposats.
3. Seguiment del calendari establert.
4. Valoració del procés: funcionament de la planificació.
5. Torn obert de paraules.

Aquest ordre del dia n'és un exemple, d'acord amb l'evolució del procés pot anar redefinint-se.

Una planificació del treball on col·laboren totes i tots els implicats és el resultat d'uns canals de comunicació adequats.

d) Exercir pressió positiva sobre la participació.

L'equip impulsor ha de disposar d'estratègies que li permeten de fer pressió positiva, pressió dit amb molt de tacte, pressió positiva per encoratjar les professores i professors a continuar i dur a terme el projecte iniciat.

En educació els resultats que denoten un progrés són molt lents, per aquesta raó moltes vegades les i els docents ens desalentem, fatigats d'insistir sense veure una millora. L'equip impulsor ha de ser optimista i molt empàtic per a la resta del claustre, ha de demostrar que amb una bona planificació i seguiment arribarem a aconseguir les millores esperades. Haurem de fer promoció del projecte, estimular i reforçar la feina de totes i tots els companys, fer veure que podem estar satisfets per la nostra tasca, potenciar la feina en equip, que millorarà la nostra pertinença a un grup que treballa per innovar i millorar la nostra feina. Tot plegat pot fer adonar-nos de la importància de la nostra tasca.

Així doncs, hem de fer que tot el col·lectiu se'n senta partícep. De no ser així, cercarem estratègies perquè els "dissidents" en la mesura que siga possible s'adonen que treballar la comprensió lectora a totes les àrees del currículum és profitós per a

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

tothom. Estem davant d'una reflexió feta per totes i tots, i que tothom ho ha vist com una necessitat del centre.

De fet l'actitud personal de cadascú i com cadascú creu en un procés de canvi o d'innovació tindrà molt a veure en el seu desenvolupament. Si hi ha cultura de col·laboració aportarà al centre una major participació de tots els docents en tot allò que es duga a terme. Si no la hi ha de tot el claustre, la hi haurà del grup més reduït que hi treballa, i aquest serà el motor del treball. Ben segur que en començar a notar millores s'hi aniran afegint, enxarxant, fent xarxa al centre aconseguirem aquesta cultura col·laborativa.

3.1.3 Suport tècnic

Això vol dir temps per trobar-nos tots i per parlar-ne. Aquest suport tècnic l'ha de donar l'equip directiu. Ja he dit més amunt, en l'apartat de planificació, quin ha de ser el paper de l'equip docent. A l'horari del tots els professors hi ha una hora setmanal de reunió d'equip docent. L'equip directiu i el/la coordinadora de la comprensió lectora hauran de decidir un calendari de reunió per parlar del seguiment del treball de la comprensió lectora, caldrà que es dispose de temps en les reunions d'equip docent per incloure a l'ordre del dia la comprensió. Evidentment que no és necessari setmanalment, però sí que ho serà com a mínim un cop al trimestre, tal com ja hem apuntat més amunt. De la mateixa manera cal establir un calendari de trobada per als/les coordinadores de cada nivell, que se n'encarregaran de preparar les reunions amb els equips docents corresponents.

És molt important tenir clar el calendari de reunions, i l'ordre del dia dels temes a tractar, per poder arribar al final del procés i poder fer una valoració/avaluació de la tasca duta a terme.

El suport de l'equip directiu és del tot necessari.

3.1.4 Avaluació

Hem de veure com ha anat. Hem de sistematitzar la nostra faena per veure quins han estat els resultats.

Ens fixarem en tres eixos a l'hora d'avaluar el procés del treball de la comprensió lectora a totes les àrees del currículum:

a) els resultats obtinguts pels alumnes.

Proves d'avaluació de la comprensió lectora.

Seguiment de l'avaluació formativa.

Passar una enquesta de valoració del treball fet als/les alumnes

b) el treball dut a terme pels professors i professores.

Recull de totes les activitats de comprensió lectora.

Passar una enquesta de valoració del treball.

c) el treball dut a terme per la coordinació del procés.

Anàlisi de les estratègies de comprensió lectora treballades a cada àrea.

Anàlisi de la tipologia de textos treballats a cada àrea del currículum.

Una manera de veure si durant un curs de treball s'ha aconseguit un progrés serà tot comparant els resultats de les competències bàsiques amb les del curs anterior.

Institucionalització

Tot el procés forma part de l'avaluació interna de centre, tant pel que fa a l'àmbit d'ensenyament/aprenentatge, com a l'àmbit organitzatiu, per tant és una tasca institucionalitzada. El fet d'institucionalitzar el projecte fa que en pugui tenir una continuïtat.

Cal incloure en el Projecte Curricular de Centre el treball dut a terme. A les programacions de cada àrea ha d'haver-hi constar i s'haurà de temporalitzar. Això és molt important perquè els claustres de molts centres canvien força d'un curs per a l'altre. Un nombre important de professors que s'incorpora a un centre necessita d'un període d'adaptació a l'entorn, als alumnes, als companys, a l'estructura organitzativa del centre, als espais... Es facilita molt la feina si tot hi consta per escrit i el procés de sensibilització inicial que tant costa la primera vegada que s'engega un procés ja és un seguiment d'una tasca institucionalitzada en el centre. L'equip coordinador haurà de tornar a explicar als professors que s'incorporen de nou al centre tot el projecte, també hauran de sensibilitzar perquè no es faci el treball perquè "aquí ho fan així" sinó perquè és profitós per a totes i tots.

3.2 Aspectes teòrics de la comprensió lectora. Petit manual pràctic per a les professores i els professors.

L'objectiu principal d'aquest treball és que totes i tots els professors ensenyem a llegir, a llegir comprenent i aprenent. És evident també que no pretenc que les companyes i companys facen de professors de llengua, sinó que en siguen bons usuaris de la llengua. Totes i tots som lectors experts, però això no vol dir que sabem ensenyar a comprendre allò que llegeixen als nostres alumnes. Cal que fem explícit tot allò que com a lectors experts tenim implícit, per ensenyar a comprendre i a aprendre ens cal dominar una sèrie d'estratègies, és una tasca complexa. Actualment els llibres de text de totes les àrees tenen activitats de comprensió lectora, que la majoria de docents fa fer als seus alumnes, ens manca però treballar-ho seguint les estratègies de comprensió lectora treballades per Isabel Solé i altres autors, ja que aquestes estratègies ens ajudaran a treballar la comprensió lectora d'una manera adequada. També tinc la intenció que es treballi la comprensió de manera compartida, amb això vull dir que hi haja un consens entre totes i tots en el treball d'aquest contingut procedimental i interdisciplinar.

Adaptarem les estratègies per treballar la comprensió lectora a les diferents tipologies textuals i també a les característiques de les àrees científicotecnològiques i humanístiques. Això no vol dir que a matemàtiques no puguem treballar un text narratiu o que a socials no treballem mai un text instructiu. L'ideal fora que els diferents tipus de textos foren treballats per les diferents àrees. De tota manera dedicaré una especial atenció als textos explicatius de les àrees científiques tot seguint les instruccions donades per Neus Sanmartí (UAB) per al treball de la comprensió lectora de l'àrea de ciències

El que segueix pretén ser un manual pràctic que qualsevol professor/a pugui emprar per treballar la lectura intensiva a l'aula, no cal ser un filòleg, però si cal conèixer com fer bé aquest treball. Si totes i tots ens apliquem, i tots treballem de manera sistemàtica la comprensió, ben segur que tothom en sortirà guanyant.

- a) La lectura i la comprensió del text escrit són continguts de totes les àrees del currículum.**

La lectura per aprendre.

Molta culpa del fracàs escolar prové d'una comprensió lectora deficient o superficial. Els textos que fem treballar a classe i la metodologia que emprem en fer aquesta tasca determinaran en bona manera l'aprenentatge dels nostres alumnes.

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

Partim d'un procés de reflexió i anàlisi, som conscients que el treball de la comprensió lectora a l'aula és una tasca a dur a terme per totes i tots. Queda clar que s'haurà de dur a terme una planificació conjunta dels objectius a assolir, ja que prèviament hem engegat un debat obert i enriquidor, que ens ha portat a veure que ensenyar a llegir, ensenyar a comprendre per aprendre ha de ser un acte intencionat, planificat, ajustat a les necessitats dels aprenents, i per tant el paper de les professores i professors ha de facilitar la lectura. Per que les xiquetes i xiquets compreguen per a aprendre haurem de treballar la lectura com un procés inferencial, procés de captació d'allò no dit, com un procés interpretatiu, resultat d'una relació bidireccional entre el lector i el text.

Per tant totes i tots som responsables de l'ensenyament d'aquest procediment i és obvi que es tracta d'un procediment interdisciplinar.

No és fàcil, però tampoc no és una utopia, fem llegir per fer aprendre i perquè aquest acte tan complex es produeix ens cal atribuir, sempre, intenció i sentit a allò que anem a fer llegir. Hem d'usar la lectura com una eina d'aprenentatge, anem a fer faena, doncs.

b) Tipus de lectura.

Quan llegim un prospecte d'un medicament o d'un aparell busquem trobar o bé les instruccions de la seua utilització o bé les seues característiques, aquesta és una lectura força diferent de la d'un conte per anar a dormir o la del tema de tecnologia que he d'estudiar per a l'examen. És clar, doncs, que no llegim de la mateixa manera ni amb la mateixa intenció uns textos o altres. Les variables sobre com llegim segons el text que tenim al davant són nombroses, per exemple hi tenim variables tan senzilles com el fet de tindre pressa, o bé no tindre ganes de llegir, la situació en què ens trobem, llegir en veu alta o en veu baixa, el lloc... o altres com els objectius que ens hem proposat, el tipus de text, la dificultat...

Les variables que ens fan llegir i comprendre de manera diferent han de ser tingudes en compte a l'hora d'iniciar una activitat de comprensió lectora a l'aula.

Exposo ara alguns tipus de lectura diferents:

EXTENSIVA	INTENSIVA	SKIMMING	SCANNING	INVOLUNTÀRIA
Llegir per plaer Per interès Textos llargs	Llegir per obindre informació Textos curts	Cop d'ull superficialment Per formar-se una primera idea del text	Examinar detalladament, repassar.	Lectura d'anuncis, cartells

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

En aquest estudi hom pretén de treballar la lectura intensiva a l'aula. Per què? Doncs perquè disposem d'una hora de classe i perquè ens permet de treballar directament habilitats i estratègies de comprensió. El text breu ens facilita el treball a l'aula, ens permet de treballar-lo dins del marc horari establert, ens permet donar èmfasi als objectius que volem assolir, ens convé per poder aplicar les diferents estratègies de comprensió, ajuda a la comprensió per la seua brevetat i si el contextualitzem bé la comprensió serà més fàcil ja que les i els alumnes han de interrelacionar el que ja saben sobre allò que llegeixen, i aquí es produeix comprensió.

L'skimming i l'scanning, és a dir, el cop d'ull o la lectura atenta formaran part del treball de la lectura intensiva. Això és, es pot demanar als alumnes que primerament facen un cop d'ull al títol, els subtítols, la negreta, les gràfiques, les fotos o altres elements que acompanyen el text, i que en facen una previsió sobre quin serà el contingut del text. Després d'activar aquests coneixements previs ja podem iniciar la lectura atenta, per després, si fa falta, examinar detalladament allò llegit (scanning).

Això no vol dir que no s'hagen de treballar altres tipus de lectura, a les àrees de llengua sempre fem treballar la lectura extensiva, la lectura de llibres és obligatòria, malauradament. Hauríem de cercar la manera de dissimular aquesta obligatorietat, que ja d'entrada, genera rebuig. Es pot aportar a la classe un llistat de llibres amb una sinopsi de cadascun perquè les i els alumnes puguin triar, crear un clima d'intercanvi, de manera que no tots facen la mateixa lectura... Bé, però aquí només ens ocupen de la lectura intensiva.

c) Tipologies textuais

La intenció d'aquest manual és bàsicament tindre un ús pràctic, per aquesta raó no m'estendré a parlar d'una manera teòrica sobre el tema de les tipologies textuais i com les classifica cadascun dels autors que treballa aquest tema. En faré una síntesi que serveix per clarificar els tipus de textos que més treballem a classe i a fer-ne una descripció.

Cal destacar en aquest apartat el treball dut a terme amb els textos expositius, sobretot per a aquells que es treballen a les classes de les àrees científicotecnològiques, fet per Neus Sanmartí pel que fa a la comprensió lectora de textos de ciències experimentals i que se cita a la bibliografia.

La tipologia textual, doncs, pot determinar els objectius a treballar, les habilitats a desenvolupar i les estratègies a aplicar, caldrà doncs que la tinguem en compte.

També haurem de tenir cura en planificar les activitats a totes les àrees, tal com ja hem apuntat més amunt quan parlàvem de la planificació del centre docent, de fer fer activitats de comprensió lectora on hi haja representació de diferents tipologies textuais.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

Els autors de treballs sobre tipologia textual més destacats i les classificacions de textos que en fan són els següents:

Van Dijk: textos narratius, argumentatius, científics.

Werlich: textos descriptius, narratius, expositius, argumentatius i instructius.

Adams els amplia: predictius, convencionals, retòrics o poètics..

Brewer: textos descriptius, narratius, expositius.

Cada autor en fa una classificació diferent, i cal que tinguem en compte que actualment la tipologia textual no para de créixer, ja que també creixen els mitjans de comunicació, a través d'internet s'han desenvolupat molts tipus de textos diferents. És ben cert que cada cop llegim més i potser de manera més inconscient, així com també llegim cada vegada textos més variats i diferents.

Els nostres alumnes per arribar a integrar-se socialment han de poder ser capaços de comprendre qualsevol tipus de text, és necessari ensenyar a llegir textos de les diferents disciplines, i els responsables som els professors i professores de cada àrea, ensenyar a llegir i aprendre a llegir no s'acaba mai.

Per tant els tipus de textos i les tasques que es demanen per fer una activitat d'ensenyament aprenentatge de comprensió lectora han de ser textos de tot tipus i activitats que exigeixen el treball de totes les estratègies de comprensió.

d) Estratègies per a la comprensió lectora i habilitats per desenvolupar-les.

La interpretació que els lectors fem d'un text depèn en gran mesura dels objectius que tenim envers aquella lectura. Quan llegim el diari passem per sobre tot allò que no ens interessa, comencem a llegir un article o una notícia i decidim si continuem o no llegint-los, tenim un objectiu, cerquem només el que ens interessa. No llegim igual una novel·la que ens ha enganxat o unes instruccions sobre el funcionament d'un aparell. Construïm el significat dels textos d'acord a les nostres prioritats o preferències, hi aportem els nostres coneixements previs, la nostra experiència, els coneixements que tenim sobre altres temes que es relacionen amb els del text llegit, les hipòtesis que ens podem fer en començar a llegir... el significat del text escrit s'allunya del que podria ser una rèplica d'allò que l'autor diu, una simple reproducció, ens submergim en un procés de predicció i d'inferència. Som professores i professors i som lectors experimentats, tenim implícits en les nostres lectures aquests pressupòsits, però ¿els sabem ensenyar als nostres alumnes, lectors inexperts?

Quan llegim construïm una interpretació, de la mateixa manera que ho fem quan contemplem una obra d'art o mirem una pel·lícula. En aquesta construcció, evidentment, també hi intervé el text amb totes les seues característiques (l'estructura i el contingut). Llegir un text implica comprendre'l i els i les docents hem d'ensenyar a

A l'institut tothom ensenya a llegir. Carme Abril i Ferrer

comprendre. Per ajudar els i les nostres alumnes en aquest tan complex, ens ajudarem de les estratègies de comprensió (I. Solé), que a la vegada ajudaran l'alumne a planificar la seua tasca, primerament amb la motivació, la disponibilitat. Les

estratègies, siguen les que siguen, sempre són bones si s'adapten a les necessitats de l'usuari, així aquestes estratègies facilitaran la revisió i el control del que s'està llegint, i la presa de decisions adequada en funció dels objectius.

El repte és ensenyar a comprendre tot acompanyant els alumnes en aquest procés de lectura que ha de tindre uns objectius clars. S'ha de fer un seguiment del procés, no només esperar uns resultats d'unes preguntes literals o tancades. És possible ensenyar als alumnes aquestes estratègies que els faran aprendre a comprendre i amb la pràctica (a llegir i a escriure se n'aprèn llegint i escrivint) esdevindran lectors autònoms.

Fins ara ens hem dedicat a fer llegir per després demanar respostes a preguntes sobre els textos. D'aquesta manera no ensenyem a comprendre, es tracta d'unes activitats massa senzilles. També és cert que de vegades no demanem activitats més complexes perquè generen rebuig o ens trobem amb dificultats a l'hora d'avaluar-les. Hem de fer llegir per llegir de tant en tant, sense demanar res a canvi. Gairebé mai fem activar els coneixements previs, no expliquem quins són els objectius de la lectura, amb quin propòsit fem llegir, establim inferències? Quasi mai. Fem autoqüestionar els nostres alumnes?...

Els objectius de la lectura determinen les estratègies de comprensió així com el control que anem fent de la lectura (sovint de manera inconscient) a mesura que anem llegint.

El primer pas per als nostres alumnes ha de ser per què van a fer alguna cosa, què es pretén, si no comencem per aquí la lectura no tindrà sentit. Si no hi ha sentit no hi ha motivació. Després ve l'esforç. Llegir de bon començament no és una activitat plaent, és més aviat una activitat costosa que requereix de molta atenció i concentració (desaparegudes de les aules). L'esforç és company de la motivació. Si estem motivats ens esforçarem, si no, no. Mirem-nos els melic, nosaltres, els lectors experts, ¿llegim de la mateixa manera allò que ens interessa d'allò que no? Doncs au! Les lectures han de connectar amb les xiquetes i xiquets, amb els seus interessos, i sobretot que vegem clar amb quin objectiu llegeixen. Així els donem sentit a unes activitats ancorades en la rutina, la pitjor enemiga de la lectura i de l'escriptura, la pitjor enemiga de l'ensenyament.

L'alumne ha de confiar en les seues possibilitats davant d'un text que ha de llegir, ha de saber que pot disposar d'ajuda, que pot emprendre l'activitat amb la garantia que se'n sortirà exitós. Són molts els alumnes que d'entrada rebutgen la lectura perquè ja se'n senten fracassats.

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

Estratègies: per treballar el significat del text, per regular el curs de la lectura, per treballar els coneixements previs del lector, per guiar l'ús d'hipòtesis, per verificar...

ESTRATÈGIES DE COMPRESIÓ	HABILITATS i PROCEDIMENTS PER DESENVOLUPAR-LES
Motivació de l'activitat lectora	<p>L'actuació docent ha d'estar presidida per uns nivells alts d'interès i motivació.</p> <p>Establir de finalitats cognitives clares. Que els alumnes puguin comprendre i compartir.</p> <p>Marcar objectius intel·ligibles, evidents i explícits.</p> <p>Dividir la tasca (si és complexa) en parts i procurar donar-ne una visió sintètica.</p> <p>Ajustar les qüestions o demandes de l'activitat a les capacitats de l'alumne.</p> <p>Dur a terme activitats i lectures senzilles per animar els alumnes (afectivament envers la seua autoestima)</p> <p>Crear disposicions d'ànim. L'alumne ha de sentir que és capaç de fer el que se li demana.</p> <p>Aconseguir que l'activitat de lectura siga significativa per als alumnes.</p> <p>Suscitar la necessitat de llegir.</p> <p>Proporcionar recursos per afrontar la lectura amb seguretat, confiança i interès.</p>
Explicació dels propòsits, implícits i explícits, de la lectura. (Llegir darrere de les línies)	<p>Explicar a l'alumne què ha de llegir, per què, de què li servirà.</p> <p>Fer una anticipació sobre el possible contingut del text.</p> <p>Establir prediccions sobre el text (treballar la notícia anima molt)</p> <p>Formular hipòtesis</p>
Desencadenament dels coneixements previs. Adoptar i activar la lectura als interessos i motivacions dels alumnes.	<p>Fer mirar els títols, subtítols, subratllats, negretes, dibuixos, gràfics...(Ajuda a establir prediccions)</p> <p>Demandar als alumnes de què deu parlar el text.</p> <p>Preguntar als alumnes què saben sobre el tema</p>

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

	<p>que van a llegir que els pugui ajudar a comprendre'l.</p> <p>Sol·licitar quina informació els interessa trobar-hi (textos expositius) Aclariment del vocabulari Comentaris i discussions sobre el tema Llistats d'idees relacionades amb el tema Ús d'organitzadors previs que situen i contextualitzen la lectura. Estimular la discussió entre els alumnes</p>
<p>Distinció d'allò fonamental en detriment d'allò que no ho és tant.</p>	<p>Demandar quina és la informació essencial per als objectius proposats. Preguntar com s'arriba a la conclusió d'allò que és fonamental. Demandar quina informació és poc rellevant. Qüestionar quins dubtes es plantegen. Extreure les idees principals (mètode d'instrucció directa) Ensenyar els alumnes a planificar i organitzar la tasca: prendre notes, subratllar, esquematitzar, parafrasejar, elaborar mapes conceptuals ... ajuda els alumnes a aconseguir representacions mentals correctes, jerarquitzades i sintètiques. Prendre com a referència el paràgraf com a unitat per a comprendre les idees principals. Cerca d'informació i síntesi mitjançant la relectura.</p>
<p>Avaluació de la consistència interna de text, l'adequació als coneixements previs i el grau amb què respon a les expectatives generades.</p>	<p>Qüestionar si el text té sentit, si les seues idees són coherents. Solucionar els dubtes per entendre el significat. Explicar com s'han solucionat els dubtes. Fer pensar si coincideixen els coneixements previs amb el que diu la lectura. Escriure similituds i diferències entre el que s'ha predit i el que s'ha trobat en el text.</p>
<p>Recapitulació, revisió, interrogació per comprovar en quina mesura es va comprenent el text.</p>	<p>Demandar quina és la idea d'un paràgraf. Reconstruir el fil argumental (textos narratius) Plantejar preguntes sobre el que s'ha llegit. Demandar aclariments i/o explicacions sobre determinats dubtes que el text planteja. Resumir les idees del text i sol·licitar a tothom si està d'acord.</p>

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

	<p>Interpretar el text a mesura que es va llegint. Formular alguna pregunta la resposta de la qual exigeix la comprensió de la lectura. Clarificar el que s'ha llegit.</p> <p>Rellegir. Tornar enrere. Consultar Parafrasejar. Autoqüestionar-se, comprovar hipòtesis que es van generant i prendre consciència que s'aconsegueix la comprensió. Utilitzar models, analogies, procediments que generen recursos intel·lectuals i que faciliten la comprensió. Distribuir adequadament l'atenció a les necessitats dels alumnes.</p> <p>Ignorar el que no s'entén i seguir llegint. Avaluar la pròpia comprensió.</p>
<p>Elaboració d'inferències de diferents tipus: interpretacions, hipòtesis, prediccions i conclusions.</p>	<p>Preguntar el significat de paraules a través del context. Demandar què es pensa que explicarà el text, com pot resoldre's un problema que es planteja. No abandonar una hipòtesi encara que siga una contradicció i continuar llegint. Clarificar les fites a aconseguir. Confiar en els coneixements propis. Saltar a les conclusions. Demanar si s'han acomplert les previsions que s'havien fet en començar. Escriure les dificultats. Anotar diferències i similituds entre les conclusions i les prediccions. Demanar què se sap sobre el tema tractat. Demanar com es pot relacionar el que s'ha llegit amb la vida quotidiana.</p>

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

Totes aquestes estratègies es treballaran a l'aula mitjançant activitats que impliquen:

- a. La relectura com a mitjà per cercar dades d'informació i de síntesi.
- b. L'elaboració d'esquemes i mapes conceptuals, que ajuden als alumnes a aconseguir representacions mentals correctes, jerarquitzades i sintètiques.
- c. L'hàbit d'autoqüestionar-se, comprovar les hipòtesis que es van generant i al mateix temps ajuden a prendre consciència de si es comprèn o no.
- d. La utilització del subratllat.
- e. La comprensió de les idees principals.
- f. La realització de resums.
- g. La presa de notes.
- h. Les preguntes sobre la lectura.
- i. La coherència global del text.
- j. La comparació.

e) Pautes per a dur a terme una activitat lectora.

1. La tria del text

Les professores i professors podem ajudar molt els nostres alumnes a millorar en comprensió, d'entrada hauríem de donar unes pautes molt clares per a què milloren la seua tasca i no d'entrada fent fer una tasca determinada sense objectius clars.

En primer lloc cal adequar el missatge al nivell de les xiquetes i xiquets, de manera que progressivament anem incrementant el grau de dificultat, a mesura que van que requereixen més esforç.

El tipus de text que hom tria s'ha de contextualitzar bé. No podem presentar una lectura i dir, "avui toca llegir". El missatge que oferim als alumnes per ser comprés ha de tindre sentit, ha de servir per a aprendre. Per què n'arriben a trobar el gust per comprendre i aprendre la lectura els ha de servir per viure. Li hem de donar sentit, a través d'una presentació, d'una contextualització, amb la generació de coneixements previs dels alumnes, fent-los elaborar hipòtesis sobre què dirà el text, tot això crea disposicions d'ànim envers la lectura.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

Hem de decidir si l'activitat la farem en iniciar el tema, a meitat o en acabar-lo, els objectius canviaran d'acord amb la nostra decisió. No és el mateix emprar la lectura per presentar uns nous continguts que emprar-la per fer-ne unes conclusions, un repàs o un resum.

És molt interessant escapar del llibre de text i oferir lectures "de la vida real", internet és un pou sense final on trobar lectures atractives. De fet, en aquest treball, les lectures sobre les quals s'han preparat activitats que serveixen d'exemple, han estat cercades amb la intenció de fer-ne una doble lectura, una lectura darrere de les línies, que no hi trobem només continguts per aprendre i comprendre, sinó també hi puguem trobar valors, temes relacionats amb cadascuna de les àrees del currículum, amb els continguts de cadascuna de les àrees, però que al darrere de les línies hom troba solidaritat, respecte pel medi ambient, alternatives a les actuals fonts d'energia, visió històrica sobre la situació de la nostra nació i la nostra llengua etc... Si podem preparar aquestes altres lectures podem oferir molt més i al mateix temps educar en valors.

2. Principals aspectes a tenir en comte a l'hora de desenvolupar les habilitats de comprensió.

- Establiment de finalitats cognitives clares.
- Marcar objectius intel·ligibles, evidents i explícits.
- Dividir la tasca (si és molt complexa) en parts significatives, i al final procurar donar-ne una visió sintètica.
- Ajustar les qüestions de la tasca a les capacitats dels alumnes.
- Emprar models, analogies per facilitar la tasca.
- Pautar el treball de manera que aquesta pauta s'interioritze amb l'ús.
- Desencadenar els coneixements previs, condició del tot necessària per a una bona comprensió. Per activar els coneixements previs de les alumnes i els alumnes podem recórrer a diversos procediments, per exemple fer un comentari sobre el vocabulari, discutir el tema de la lectura, fer llistats d'idees relacionades amb el tema...
- Estimular la discussió recíproca entre els alumnes.
- Ensenyar als alumnes a planificar-se i a organitzar-se.
- Procurar que la nostra actuació desencadene nivells d'interès i de motivació.

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

3. Instruccions que els professors/es han de facilitar per iniciar l'activitat

Hem vist ja tot un seguit d'estratègies i un seguit d'habilitats per aplicar-les, anem ara a posar ordre a la nostra tasca. Ordre vol dir que hem d'ensenyar a llegir per comprendre i aprendre d'una manera sistemàtica.

La major part d'estudioses i estudiosos sobre el tema de la comprensió estan d'acord a treballar les estratègies que ens permeten d'aconseguir els objectius de la lectura, que ens activen i actualitzen els coneixements previs, que ens permeten d'establir inferències, revisar la pròpia comprensió, recapitular sobre el contingut ... Per aconseguir-ho també proposen de donar un ordre a l'activitat lectora amb un treball anterior a la lectura, un durant i un després, i d'aquesta manera anar activant totes les estratègies que permetran l'alumne anar assolint la comprensió cada cop d'una manera més autònoma.

Segueixo en aquest apartat estrictament a Isabel Solé, *Estratègies de lectura*.

ESTRATÈGIES ABANS DE LA LECTURA

- Establir l'objectiu de la lectura
- Activar els coneixements previs.
- Anticipar el contingut
- Crear expectatives per motivar
- Rellegir, avançar o utilitzar elements d'ajuda externa (professor/a, diccionari) per a la comprensió lèxica.

ESTRATÈGIES DURANT LA LECTURA

- Correspondència del contingut del text amb els coneixements previs i amb el que dicta el sentit comú.
- Atenció concentrada.
- Comprovar que es va comprenent el que es va llegint.
- Recapitulació del que s'ha llegit i síntesi de la informació llegida.
- Formulació i comprovació d'hipòtesis.
- Autoregulació de la comprensió.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

- Deducció d'inferències, intencions de l'autor.

ESTRATÈGIES DESPRÉS DE LA LECTURA

- Distingir allò que és fonamental d'allò que és poc rellevant o poc pertinent per als objectius de la lectura.
- Construir el significat global: idees principals, jerarquia, resum.
- Elaborar i provar inferències de diferents tipus: interpretacions, hipòtesis, prediccions, conclusions.
- Reconèixer l'organització estructural del text.
- Remodelar si cal les idees principals

Per treballar les estratègies abans, durant i després de la lectura hom proposa les següents activitats:

ACTIVITATS ABANS DE LA LECTURA

- Demanar el propòsit de la lectura als alumnes.
- Demanar què es farà d'aquesta lectura.
- Fer una ullada per sobre i preguntar de què es creu que tracta el text, quin és el tema.
- Fer incidència en localitzadors textuais com títols, subtítols, negreta, tipus de lletra.
- Fer incidència en localitzadors no textuais, com dibuixos, gràfics, mapes, fotografies.
- Demanar què saben sobre el tema, què volen saber, i què han après.
- Comentar el vocabulari.
- Realitzar pluja d'idees sobre el tema.
- Situar la lectura en el context social, històric, polític...

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

SÍNTESI ABANS DE LA LECTURA

1. Motivar
2. Donar-los objectius.
3. Activar el coneixement previ.
4. Ajudar a formular prediccions.
5. Fomentar els seus interrogants.

Tot el que es fa abans de llegir té per finalitat:

1. Suscitar la necessitat de llegir.
2. Proporcionar recursos necessaris per afrontar la lectura amb seguretat, confiança i interès.
3. Fer els alumnes lectors responsables i autònoms.

ACTIVITATS DURANT LA LECTURA

- Extreure la idea principal de cada paràgraf.
- Comprovar si les hipòtesis inicials es corresponen amb el que es va llegint.
- Explicar oralment o per escrit què s'està llegint i així valorar el grau de comprensió.
- Plantejar-se preguntes sobre allò que s'ha llegit.
- Aclarir dubtes sobre el text.
- Resumir les idees del text i comprovar si tothom hi és d'acord.
- Establir prediccions sobre el que queda per llegir.
- Buscar al diccionari les paraules que no es coneixen o demanar als mateixos companys si en saben el significat.
- Detectar paraules clau.
- Buscar informació en altres textos.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

- Comparar textos i/o altres recursos (audiovisuals, internet...)
- Rellegir.

- Determinar el tema i les idees principals i secundàries de cada paràgraf.
- Fer una llista d'idees implícites i una altra amb les explícites del text.
- Classificar idees objectives i idees subjectives.
- Prendre notes, subratllar
- Autoqüestionar-se: "no ho entenc", "què faig ara?"

SÍNTESI DURANT LA LECTURA

1. Aclarir les expectatives
2. Mostrar les preguntes que es formularan.
3. Aclarir els dubtes que es plantegen.
4. Arribar a la conclusió d'allò que és fonamental.

Tot el que es fa durant la lectura té per finalitat:

1. Fer de l'alumne un lector actiu que construeix una interpretació del text a mesura que el va llegint.
2. Aconseguir que l'alumne cada cop esdevinga un lector més autònom i menys dirigit.

ACTIVITATS DESPRÉS DE LA LECTURA

- Valorar el grau de comprensió global del text.
- Explicar oralment o per escrit què s'ha llegit.
- Organitzar la informació rebuda en un esquema, un mapa conceptual o un gràfic.
- Destacar les idees principals de les irrelevantes.
- Estructurar el text.
- Explicar oralment o per escrit "què sé", "què vull saber", "què he après"

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

- Reorganitzar el text d'acord a un criteris donats.
- Fer un resum.

- Relacionar l'aprés amb altres coneixements apresos anteriorment.
- Relacionar el text amb un altre text per comparar criteris.
- Formular i respondre preguntes sobre el text.
- Comparar les hipòtesis inicials amb les finals.
- Ampliar els coneixements adquirits.
- Establir un debat sobre el tema a l'aula.
- Autoqüestionar

SÍNTESI DESPRÉS DE LA LECTURA

1. Seguir comprenent i aprenent.
2. Remarcar la idea principal.
3. Treballar el resum
4. Formular i respondre preguntes.

Tot el que es fa després de la lectura té per finalitat:

1. Demostrar que s'ha comprès i s'ha après.
2. Demostrar que hom és capaç de relacionar allò après amb qualsevol altre coneixement.
3. Valorar l'esforç de la comprensió.

Totes aquestes estratègies de comprensió, les habilitats per treballar-les i les activitats proposades abans, durant i després de la lectura, estan estretament relacionades i no tenen perquè tindre un ordre establert, n'hi ha que es treballen abans, durant i després de la lectura. El treball d'aquestes competències s'adequarà als objectius que ens haguem proposat en fer una activitat lectora de comprensió.

El que s'ha de fer és treballar-les totes el màxim possible perquè d'aquesta manera les xiquetes i els xiquets aniran adquirint uns hàbits lectors, que nosaltres tenim implícits com a lectors experts, però que hem de saber fer-los explícits perquè els nostres alumnes en puguin aprendre, a llegir, a comprendre i a aprendre.

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

L'alumne davant d'un text ha de conèixer què se li proposa, que és el que hi ha d'implícit i d'explícit, per ajudar-lo s'ha de preguntar o bé se li ha de dir "què ha de llegir" "per què" "de què li servirà" "per a què ha de llegir". Tampoc no és tant complicat.

f) Com millorar la comprensió lectora. Com i quan es fa llegir a l'aula.

Totes i tots fem llegir a l'aula, totes i tots preparem activitats per després de la lectura, i les xiquetes i xiquets continuen tenint greus dificultats de comprensió, què és el que passa? Quelcom no funciona bé. Som les professores i els professors? Són les i els alumnes? És l'entorn on viuen, la seua família, els amics, o és que al poble no hi ha biblioteca... no ho sé, però sí sé que n'hi ha una mica de tot. La solució no és només fer llegir a classe, i les i els docents no tenim una bareta màgica, però sí tenim molts altres recursos. I els nostres alumnes tenen una munió de sentits per despertar, anem a despertar-los, paciència.

Abans d'aplicar cap estratègia de lectura les i els docents hem de tindre molt clars els objectius de la lectura, ja hem dit que l'alumne/a ha de saber per a què va a llegir, és l'inici per comprendre i aprendre.

Segons Isabel Solé a *Estratègies de lectura* "els bons lectors no llegim de la mateixa manera qualsevol text, i que juntament un indicador de la nostra competència resideix aquí, en la possibilitat d'emprar les estratègies necessàries en cada cas".

Els objectius marcaran doncs les estratègies a treballar.

Per treballar les estratègies abans, durant i després de la lectura hom proposa les següents activitats: el resum, l'ordenació jeràrquica, la idea principal, l'esquema, el mapa conceptual, les preguntes, la coherència global, la comparació.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

g) Treballem la motivació per la lectura

L'autoestima com a lector també influeix en la comprensió. Alumnat acostumat a fracassar perquè no veu altre sentit a la lectura que el de respondre a preguntes del professor. És necessari que aprenguen a llegir amb diferents intencions per aconseguir finalitats diverses.

Llegir ha de ser un acte voluntari i a poder ser plaent. Quan ensenyem a llegir per comprendre i aprendre hem de tindre molt en compte això. Nosaltres, els acompanyants del procés, també hem d'estar motivats, és el primer pas.

Hem dit també que l'activitat ha de ser significativa i que ha de respondre a una finalitat. Aquesta finalitat s'ha d'explicitar als alumnes, l'han de comprendre i per a anar bé l'han de compartir.

Les xiquetes i els xiquets estaran més motivats si saben què han de fer, quins objectius han d'assolir, però sobretot s'han de sentir capacitats per dur a terme el que els proposem, encara millor si ho troben interessant.

No podem aconseguir el gust per la lectura, ni podem aconseguir vindre ganes de llegir ni que siga un text breu a classe, si d'entrada l'alumne veu que la lectura el mostra incompetent davant dels companys, de la professora/r i d'ell mateix.

Cerquem, doncs, estratègies de suport, aquelles que ajudaran les i els alumnes a posar-se a treballar. Moltes errades de comprensió vénen donades per la imatge negativa que els alumnes tenen d'ells mateixos. Aquestes estratègies de suport, les de la motivació són la clau de l'inici de l'activitat.

Estratègies de suport i motivació

- Marcar ben clarament els objectius
- Adequar els textos al nivell de les xiquetes i xiquets
- Qüestionar els supòsits dels alumnes perquè s'adonen dels seus errors
- Animar a realitzar les tasques.
- Animar a realitzar diferents tipus d'inferències a partir dels textos.
- Insistir a dirigir l'atenció a allò més important
- Ajudar a formar-se les pròpies opinions.

3. ESTUDIS I/O CURSOS REALITZATS

Durant el curs 2004-2005 la Subdirecció General de Formació Permanent i Recursos Pedagògics inicia , en el context del *Pla Marc de Formació Permanent*, un *Programa de Formació per a l'ensenyament de la llengua a l'ESO*. Per dur a terme aquest programa se'm demana, entre altres docents de llengua i literatura catalana i espanyola, la participació en el grup de treball de professorat formador que s'està duent a terme. Aquesta col·laboració que se'm proposa sorgeix perquè des de la Subdirecció de Formació Permanent hom coneix que estic treballant el tema de la comprensió lectora gràcies a la llicència d'estudis. Concretament la Joana Ràfols ha llegit el resum del treball i es mostra força interessada perquè forme part d'aquest grup de formadors de l'àrea de llengua que s'està construint.

Aquesta col·laboració comporta inicialment, l'assistència a les diverses sessions de formació que tindran lloc a la seu del Departament d'Educació, durant el segon i tercer trimestre del curs 2004-2005 i durant el primer trimestre del curs 2005-2006.

El continguts del curs han estat força profitosos per al desenvolupament del treball de la llicència d'estudis, ja que han obert horitzons a nous projectes, han facilitat més bibliografia, i he pogut escoltar i conèixer gent força experta en comprensió lectora com Isabel Solé i Daniel Cassany.

Els continguts del curs de formació per al curs 2004-2005 són:

<i>Formar-se per ensenyar llengua. Quins referents?</i>	Anna Camps
<i>Introducció al marc europeu de referència de les llengües.</i>	Neus Figueres
<i>Eines i estratègies per a la reflexió sistemàtica de la pràctica docent.</i>	Olga Esteve
<i>Utilització de les TIC a l'àrea de llengua</i>	Bea Martín
<i>Tractament integrat de les llengües</i>	Oriol Guasch
<i>Anàlisi d'una sessió de recerca-acció</i>	

A més s'han fet sessions puntuals amb xerrades específiques de la mà de Daniel Cassany: *Llegir i escriure al segle XXI* i d'Isabel Solé *Llegir per aprendre*.

A més del curs, a través de la Xarxa de centres de secundària, l'assistència a xerrades puntuals: *El lideratge del canvi en els centres educatius*, del professor de la Universitat de Girona, Joan Teixidor i la jornada de treball sobre *la competència en expressió oral* a càrrec de la professora de didàctica de la llengua de la Universitat de Girona Margarida Falgàs.

Aquestes sessions de treball han contribuir a enriquir el meu treball, ja que he pogut conèixer més bibliografia sobre el tema i he pogut consultar els meus dubtes amb gent experta en el tema de comprensió lectora.

4. CONCLUSIONS

En iniciar la llicència d'estudis pensava que tenia al davant un món per crear i construir, noves idees, molta il·lusió per un nou projecte de centre a aplicar amb immediatesa. Després d'haver llegit ja bona part de la bibliografia seleccionada (calia fer una selecció perquè la bibliografia sobre el tema és extensíssima) m'adono que tot és fet, pensat i repensat i se'm fa molt difícil de donar al meu treball quelcom d'original, de propi, fins i tot de donar-li sentit. És com si el projecte presentat ja no pogués ser desenvolupat, sobretot pel que fa a la part del treball dedicada a l'ensenyament aprenentatge la comprensió lectora.

Un cop és enllestida la redacció de l'organització del centre i els aspectes teòrics de la comprensió, el petit manual pràctic per al professorat, queda l'elaboració de la part pràctica del treball: les fitxes exemple d'activitats de comprensió lectora basades en la lectura intensiva a l'aula. Decidir com elaborar aquestes fitxes ha estat dificultós.

Després del temps d'aprenentatge sobre la matèria de la comprensió lectora (jo no n'era experta) arribo a la conclusió que depèn de cadascun i cadascuna de nosaltres fer arribar a l'alumnat la motivació i les ganes de llegir, també en tota la bibliografia llegida es destaca el fet que cadascú ha de contextualitzar la lectura, sobretot i perquè funcione la comprensió, cal donar-li sentit, es cadascun i cadascuna de nosaltres qui ha de crear les seues activitats de lectura intensiva a l'aula, dotar-les de sentit i emmarcar-les en el context d'allò que s'està treballant a classe.

En un principi havia decidit de preparar activitats de lectura intensiva a l'aula per treballar la comprensió a partir del llibre de text, emprant la lectura que introdueix el tema, que tots els llibres de text tenen i que la majoria ja porten incorporades activitats sobre la lectura. No em resultava profitós ni gratificant, estava preparant exercicis de llengua per a professors de matemàtiques, socials, tecnologia ... Fins hi tot diferents intents d'aplicació a l'aula van tindre uns resultats poc satisfactoris per al professorat que l'aplicava.

Aleshores decideixo de dur a terme una enquesta per a intentar determinar quines són les necessitats del professorat de cadascuna de les àrees. El resultat no em dóna la solució per elaborar aquestes activitats però sí em dóna una visió de l'opinió que en tenen sobre la lectura els docents, en definitiva que li donen molta importància i que veuen del tot necessari que tothom la treballe.

Decideixo doncs, no fer gaires distincions i concloc que l'important és l'estructura de l'activitat, que tothom treballe les possibles activitats presentades per abans, durant i després de la lectura. Fins i tot durant l'entrevista feta a companyes i companys m'adono que per a bastants (sobretot per a totes i tots aquells que no eren al centre quan vam fer el curs de comprensió lectora) és la primera vegada que senten parlar d'activitats abans, durant i després de la lectura.

A l'institut tothom ensenya a llegir. Carme Abril i Ferrer

Com fer, doncs, que tothom la treballi? Com fer per què aquest projecte no s'aplique només a l'IES Deltebre sinó que siga extrapolable a qualsevol lloc?

Quina mena d'activitats preparo?

Hi ha moltíssima bibliografia sobre el tema, molts manuals d'exercicis de comprensió, llicències d'estudis sobre el tema... desesperant, ¿què faig jo si tot és fet i el que aplico no és satisfactori? Reflexionar. No puc fer activitats per a les meues companyes i companys si no hi participen en l'elaboració, si l'activitat no se la fan seua. No puc presentar-los tota mena d'exercicis si no s'adapten a la situació real de la seua aula, del seu tarannà, del tarannà dels seus alumnes... Aleshores la lectura, encara que intensiva, no és de veritat i per tant no té sentit i si no té sentit, la comprensió no funciona i la motivació per anar engrescant l'alumnat a llegir tampoc.

L'important, perquè el treball de la lectura intensiva a l'aula per a impulsar i treballar la comprensió lectora, és una bona organització de centre i un equip de professores i professors que impulsen el projecte. Cal donar les eines al professorat perquè en puguen fer l'aplicació. El que no podem fer és crear activitats que s'adapten a cada moment i situació.

He buscat lectures de caire transversal, que aporten informació nova i que al mateix temps puguen contextualitzar-se a l'aula. Només són exemples, al llarg del curs anirem treballant amb lectures reals, adaptades als continguts del currículum que s'estan donant en el moment de fer la pràctica a l'aula. De tota manera, les lectures que treballarem, encara que s'adjunten en aquest treball, deixaran de ser reals des del moment que s'apliquen en un altre lloc si no estan ben contextualitzades i dotades de sentit.

L'aplicació d'aquest treball no va poder fer-se en el mateix moment d'elaboració, però sí es va experimentar, afortunadament, per poder constatar que el camí triat inicialment no era l'adequat.

L'aplicació es durà a terme durant el curs 2005-2006, ja que un cop incorporada al centre podré coordinar tot el procés d'aplicació i elaborar activitats reals amb les companyes i companys de l'institut.

Considero que és molt important de donar valors als nostres alumnes, fer-los arribar que una societat millor ha de ser possible, mostrar-los també, entre altres temes, les sofrències, les injustícies, les desigualtats, les agressions que es pateixen al món. A través de la lectura intensiva a l'aula podem treballar temes que ens afecten directament i que tanta falta els fa a l'alumnat de conèixer, també per impulsar l'esperit crític, que els nostres alumnes no queden conformats en un devenir pobre per a la seua nació, que vegem que s'han de fer grans i que el món els espera. Cal doncs, treballar a classe a través de la lectura temes com la coeducació, el racisme, el masclisme, la immigració, la situació de la llengua catalana i la del país, mostrar el que són i què n'opinen, dir-los com és, doncs, la societat de consum on vivim, que els fa més consumidors que persones, almenys que la miren des d'altres punts de vista.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

El treball de la comprensió lectora ha de ser molt més interdisciplinar, es fa molt difícil estructurar-lo per les diferents àrees del currículum. Sí que podem distingir entre les àrees de l'àmbit científic i tecnològic i les de l'àmbit humanístic, depenent del tipus de text que s'hi treballa, però també podem treballar amb textos narratius a matemàtiques i amb instructius a llengua i literatura.

La valoració que en faig de tot el procés d'elaboració d'aquest treball és positiva. Personalment he après molt, he pogut llegir molt sobre el tema, he pogut assistir a cursos i conferències sobre la comprensió lectora. Ara espero completar el meu treball duent-lo a la pràctica i intentar de fer-lo arribar a altres centres a través dels cursos de formació de zona de l'ICE de la Universitat Rovira i Virgili i també a través de la formació del professorat del Departament d'Educació.

De fet aquest treball s'aplica a l'IES Deltebre a l'inici del curs 2005/06 i s'hi adjuntaran totes les lectures que es treballaran al llarg del curs tot especificant a quins continguts del currículum de cada àrea fan referència.

La idea final del treball és que tot el professorat treballi la lectura a l'aula amb unes pautes que els ajuden a fer explícit el procés de la lectura i si tothom ho treballem els alumnes adquiriran uns hàbits lectors que els acompanyaran en la comprensió dels textos.

5. RELACIÓ DE MATERIALS CONTINGUTS EN ELS ANNEXOS

Fitxes d'activitats de comprensió lectora per a **tecnologia**.

1r CICLE: *La pobresa i la desnutrició.*

2n CICLE: *Energia i desenvolupament.*

Fitxes d'activitats de comprensió lectora per a **ciències experimentals**.

1r CICLE: *Trastorns de l'alimentació.*

2n CICLE: *Malalties de la pobresa i de riquesa.*

Fitxes d'activitats de comprensió lectora per a **ciències socials**.

1r CICLE: *Migrar és una activitat normal.*

2n CICLE: *Totes les organitzacions agràries exigeixen "mesures urgents" per afrontar la sequera.*

Fitxes d'activitats de comprensió lectora per a **visual i plàstica**.

1r CICLE: *Quan feu l'equipatge no us deixeu el llapis. La comunicació amb l'ajut del dibuix.*

2n CICLE: *Els diferents rols de les dones a la publicitat.*

Fitxes d'activitats de comprensió lectora per a **matemàtiques**.

1r CICLE: *El rei i l'herència*

2n CICLE: *Anem al restaurant.*

Fitxes d'activitats de comprensió lectora per a **educació física**.

1r CICLE: *La rapidesa humana és de color negre.*

2n CICLE: *Com es doblega la russa Svetana.*

Fitxes d'activitats de comprensió lectora per a **llengua espanyola i literatura**.

1r CICLE: *Fragment de l'inici de Cien años de soledad*

2n CICLE: *Vayan pasando, señoras y señores!*

Fitxes d'activitats de comprensió lectora per a **música**.

1r CICLE: *La curiositat musical*

2n CICLE: *Fragment de Pianoforte. La novel·la del piano*

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

Fitxes d'comprensió lectora per a **llengua catalana i literatura**.

1r CICLE: Fragment de *Terres de l'Ebre*.

2n CICLE: Fragment d'*Aigües encantades*.

6.1 TECNOLOGIA

LA POBRESA I LA DESNUTRICIÓ

Text extret de la pàgina web:

www.xtec.es/rgrau/textos/pobresa.htm

Aula de ciències. Textos.

La pobresa és l'arrel de la desnutrició. Les famílies pobres no disposen de recursos econòmics, ambientals i socials per comprar o produir prou aliments.

A les àrees rurals, la manca de sòl i la seva degradació, la salinitat de l'aigua causada per la sobreexplotació dels aqüífers, les sequeres o les inundacions es combinen per minvar el potencial de producció d'aliments de les famílies.

A les àrees urbanes l'atur i els baixos sous, la contínua pujada dels preus dels aliments, deixen moltes famílies fora del circuit. Les guerres i altres menes de conflictes cruents trastocquen profundament els sistemes de producció d'aliments i gairebé sempre produeixen epidèmies de fam.

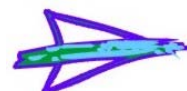
Les conseqüències sanitàries d'una nutrició inadequada són enormes. Sovint des del primer món no prenem consciència de la dimensió del problema: és normal, ens afecta molt poc, però Àfrica i el sud-est d'Àsia s'enfronten a greus problemes per fer front a l'alimentació de la seua població. (...)

L'anèmia està molt estesa entre les dones dels països no desenvolupats (50% de les embarassades), i en algunes parts del món la situació és més greu (88% de les embarassades a l'Índia). L'anèmia augmenta el risc de mort per hemorràgia durant el part. També provoca cansament i incapacitat física per al treball i pot afectar a la capacitat per aprendre dels nens i nenes. (...)

Quan es combina desnutrició i malalties infeccioses la situació arriba a ser desesperada. Cal pensar en el dèficit d'ingerència de proteïnes pot provocar una depressió del funcionament del sistema immunitari, amb la qual cosa els nens amb desnutrició són més vulnerables a les malalties comuns com el xarampió, la diarrea, les infeccions respiratòries, la tuberculosi, la tosferina i la malària (comú en tots els països tropicals) (...)

Leslie Roberts. Recursos Mundiales, 2000. Ecoespaña.

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

IES DELTEBRE

FITXA PER AL PROFESSOR/A

TECNOLOGIA 1r CICLE

PAUTA PER A L'ACTIVITAT LECTORA: *La pobresa i la desnutrició.*

OBJECTIU GENERAL D'ÀREA: Valors, normes i actituds 2.4 Actitud crítica respecte a les fonts d'informació.

DESCRIPCIÓ

Relacionar la lectura amb el tema de l'alimentació per activar els coneixements previs.
Comentar el vocabulari.

OBJECTIUS

1. Sensibilitzar l'alumnat sobre el tema de la pobresa al món.
2. Practicar la generació d'informació prèvia necessària per a la comprensió del text, abans de fer-ne la lectura.
3. Fer hipòtesis sobre el contingut del text.
1. Ampliar vocabulari.
2. Respondre qüestions sobre el text.

SEQÜENCIACIÓ: ABANS, DURANT I DESPRÉS DE LA LECTURA

ABANS DE LA LECTURA

1. Demanar de donar un cop d'ull al títol perquè els alumnes facen una hipòtesi sobre el contingut del text.
2. Comentar el vocabulari, per exemple: desnutrició, degradació, salinitat, sobreexplotació, minvar, primer món, anèmia...
3. Situar la lectura en l'actual context de la pobresa al món i demanar als alumnes què saben sobre el tema.

DURANT LA LECTURA

1. Fer una lectura en veu alta perquè serveixi de model lector als alumnes.
2. Fer fer una lectura silenciosa als alumnes.
3. Subratllar les paraules que no entenen, mirar de comprendre-les pel context. La/el professora/r pot explicar el significat.
4. Comprovar si les hipòtesis inicials es corresponen amb el contingut del text.
5. Aclarir dubtes sobre el text.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

DESPRÉS DE LA LECTURA

1. Relacionar el que s'ha après amb la lectura "la pobresa i la desnutrició" i el que els alumnes saben sobre alimentació.
2. Comparar el que passa a les zones rurals amb allò que succeeix a les zones urbanes.
3. Buscar informació sobre la desnutrició i les malalties infeccioses.
4. Remarcar la idea principal del text.
5. Establir un debat a classe sobre el tema de la pobresa i la desnutrició al món: que els alumnes proposen solucions al problema.
6. Redactar una carta amb les propostes.

ENERGIA I DESENVOLUPAMENT

Text extret de la pàgina web:

www.xtec.es/rgrau/textos/energiadesenvolupament.htm

Aula de ciències. Textos.

El sistema energètic basat en els combustibles fòssils a més d'haver concentrat la riquesa i el poder, ha generat grans desequilibris en el consum d'energia i en el benestar social. Un 2.000 milions de persones - un terç de la població mundial – no s'han vist beneficiades, continuen usant llenya per cuinar i no tenen accés a l'electricitat. Avui, la cinquena part més rica de la humanitat consumeix el 58% de l'energia del món, mentre que la cinquena part més pobre no arriba al 4%. Els EUA amb un 5% de la població mundial, consumeix prop d'un 25% de l'energia mundial; un habitant dels Estats Units consumeix, per terme mig, el doble que un del Japó i 12 vegades més que un de la Xina.

Un sistema energètic més descentralitzat, que no depengui de grans centrals elèctriques sinó de petits generadors basats en recursos renovables, pot arribar a més societats. En efecte, el fet de satisfer les necessitats de 2.000 milions de persones que no disposen de combustibles moderns o d'electricitat i de 2.000 milions més que disposen d'un mal servei ha de convertir-se en un nou objectiu. El proveïment de serveis energètics nets i avançats estimularà el desenvolupament de les regions més pobres del món, proporcionarà ocupació a les zones rurals i alleujarà la càrrega de la recollida diària de llenya que afecta a centenars de milions de dones i d'infants avui en dia. (...)

Les societats s'hauran de plantejar les pautes bàsiques de consum a fi de fer sostenible l'ús de l'energia. L'augment de la conducció, els vehicles esportius, els habitatges grans i les cuines amb aparells àvids d'energia són algunes de les tendències que han creat una necessitat energètica creixent.

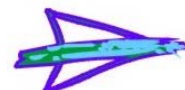
La cultura de consum massiu del segle XX a Amèrica del Nord – així com a Europa i el Japó – s'ha basat en una "societat guiada pel gran consum d'energia", que ha considerat l'energia abundant i barata com una mena de dret inqüestionable. Ara bé, aquests estils de vida, intensius en energia, així com la tendència del darrer segle – liderada pels EUA – cap a un major consum energètic mundial, s'ha multiplicat per deu, i d'ençà de 1950 s'ha quadruplicat. No és un model sostenible per a una població de més de 9.000 milions d'habitants com la que assolirà el segle XXI.

Resultarà molt més senzill satisfer les necessitats energètiques del món durant els pròxims anys si substituïm el malbaratament per la suficiència. Això comportarà un pas decisiu, no tant en ciència o tecnologia com en els valors i els estils de vida. Uns canvis modestos, com ara l'adquisició de cotxes i habitatges més petits, o bé la

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

substitució del transport privat pel públic o la bicicleta, no alteraran un estil de vida, però el faran més compatible amb un sistema energètic sostenible.

L'estat del món (1999). Lester R. Brown i al. Centre Unesco.

IES DELTEBRE

FITXA PER AL PROFESSOR/A

TECNOLOGIA 2n CICLE

PAUTA PER A L'ACTIVITAT LECTORA: *Energia i desenvolupament*

OBJECTIU GENERAL DE L'ÀREA : valors, normes i actituds. 2.5 Conscienciació de la limitació dels recursos naturals.

DESCRIPCIÓ

Activació de coneixements previs.

Preparar la lectura: relacionar la lectura amb la vida quotidiana, per exemple "aquest text us ajudarà a veure la necessitat de no malbaratar l'energia que consumiu".

Demandar als alumnes allò que saben sobre el tema.

Facilitar l'encontre entre els alumnes i el text tot fent una petita introducció al tema, d'aquesta manera aproparàs l'alumne a allò que sap i a allò que desconeix, sabrà exactament què sap i què no sap.

OBJECTIUS

1. Sensibilitzar l'alumnat sobre el consum d'energia.
2. Sensibilitzar l'alumnat sobre la situació dels països més pobres i fer-los veure l'actitud dels més rics.
3. Practicar la generació d'informació prèvia necessària per a la comprensió del text, abans de fer-ne la lectura.
4. Fer hipòtesis sobre el contingut del text.
5. Destacar les idees principals.
6. Respondre qüestions sobre el text.

SEQÜENCIACIÓ: ABANS, DURANT I DESPRÉS DE LA LECTURA

ABANS DE LA LECTURA

1. Explicar als alumnes els objectius de la lectura.
2. Contextualitzar la lectura. Demandar als alumnes què saben sobre el consum d'energia al món.
3. Per anticipar el contingut, destacar les greus diferències entre rics i pobres.

DURANT LA LECTURA

1. Fer una lectura en veu alta perquè serveixi de model lector als alumnes.
2. Fer fer una lectura silenciosa als alumnes
3. Demandar la idea principal del primer paràgraf.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

4. Plantejar preguntes sobre els % de consum energètic al món.
5. Demanar la idea principal del segon paràgraf.
6. Plantejar preguntes sobre els canvis d'hàbits en el consum energètic.
7. Aclarir els dubtes que es plantegen.

DESPRÉS DE LA LECTURA

3. Fer explicar oralment què s'ha llegit.
4. Relacionar la lectura amb els coneixements apresos a classe sobre els combustibles fòssils.
5. Establir un debat a classe sobre les diferències en el consum d'energia entre els països rics i els pobres.

*A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer*

6.2 CIÈNCIES EXPERIMENTALS

TRANSTORNS DE L'ALIMENTACIÓ

**Text extret de la pàgina web:
www.centrejove.org/ampliar/altres.htm**

Qui més qui meyns, en algun moment ha estat descontent/a amb el seu cos, sobretot quan arriba l'estiu, i ha fer una dieta per reduir pes. Altres vegades, l'horari de l'escola, institut o universitat, l'ansietat dels exàmens o algun disgust ens han fet menjar de forma poc controlada.

Si això s'esdevé només de tant en tant i és fàcil de controlar, pot ser considerada, en moments puntuals, una reacció humana normal.

Però, si l'afany d'aprimar-se es converteix en una idea fixa, i mai no n'hi ha prou, i si a més de no menjar, de tant en tant es menja molt i després es provoca el vòmit, podem pensar que aquests comportaments s'estant convertint en una malaltia (**anorèxia i/o bulímia**)

Aquests dos comportaments es poden manifestar cada un per separat o bé junts, de forma alternativa. Les dues malalties són difícils de ser detectades per les persones que les estan patint.

De cada 100 adolescents, 2 o 3 es poden posar malalts/tes, principalment noies d'entre 14 i 24 anys.

La pràctica de determinats esports en els quals el control de pes és important, pot accelerar el risc de contraure anorèxia i/o bulímia.

L'anorèxia i la bulímia, transtorns del comportament alimentari, estan íntimament relacionats amb el creixement, sobretot amb la imatge que un té del propi cos i com se sent com a persona. Hi estan implicats diferents factors i circumstàncies psicològiques, socials i culturals. Aquestes malalties, un cop instaurades, fan perdre el control sobre el cos, el pensament i la conducta.

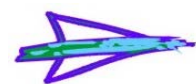
Normalment , les dietes es comencen, perquè un no està d'acord amb la pròpia imatge reflectida en el mirall, es té un estat d'ànim baix i poca autoestima; se sent trist/a i no sap perquè o bé està deprimid/da. Seria important demanar ajuda abans d'intentar resoldre aquest estat d'ànim amb components que són un risc per a la salut, i que es poden convertir en un problema greu.

Hi ha algunes conductes i situacions que ens poden ajudar a detectar un problema d'anorèxia i/o bulímia:

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

- Tristesa i aïllament de la família i dels amics.
 - Reducció important dels aliments o deixar algun àpat.
 - Estat depressiu.
 - Menjar tot/a sol/a.
-
- Por exagerada a augmentar de pes i/o pèrdua de pes sense cap explicació.
 - Exercici físic desmesurat.
 - Pèrdua de la menstruació.
 - Augment de la sensació de fred i restrenyiment.
 - Concentració en l'estudi i més exigència amb un/a mateix/a.
 - Consum de laxants, diurètics, provocació del vòmit...

Si això perdura, pot haver-hi conseqüències importants per al creixement i per a la salut mental.

FITXA PER AL PROFESSOR/A

CIÈNCIES EXPERIMENTALS 1r CICLE

PAUTA PER A L'ACTIVITAT LECTORA : *Transtorns de l'alimentació*

OBJECTIU GENERAL DE L'ÀREA : Valors, normes i actituds. 2.1 Valoració dels hàbits que propicien el manteniment de la salut i rebuig dels factors que atempten contra la salut individual i col·lectiva.

DESCRIPCIÓ

Relacionar la lectura amb el tema de la nutrició.
Demane als alumnes si coneixen els termes d'anorèxia i bulímia.
Comentar el vocabulari.

OBJECTIUS

1. Discutir sobre el tema de l'anorèxia i la bulímia.
2. Donar importància a l'alimentació saludable.

SEQÜENCIACIÓ: ABANS, DURANT I DESPRÉS DE LA LECTURA

ABANS DE LA LECTURA

1. Situar la lectura en un context apropiat als alumnes.
2. Motivar els alumnes sobre la importància de l'alimentació en la seua salut i rendiment escolar.
3. Fomentar interrogants sobre aquestes dues malalties.

DURANT LA LECTURA

1. Subratllar les paraules clau del text.
2. Pautar la lectura i anar explicant el que es va llegint.

DESPRÉS DE LA LECTURA

1. Organitzar la informació rebuda en un esquema.
2. Explicar oralment què saben sobre el que han llegit.
3. Fer un debat a classe sobre els problemes que generen aquestes dues malalties.
4. Demanar als alumnes si volen més informació sobre el tema.

MALALTIES DE LA POBRESA I DE LA RIQUESA

Text extret de la pàgina web:

www.xtec.es/rgrau/textos/malalties.htm

Aula de ciències. Textos.

Uns ingressos baixos solen traduir-se en menys atenció sanitària, més mortalitat i una esperança de vida més reduïda per als desposseïts. L'índex de mortalitat infantil dels països amb una renda per càpita baixa és 13 vegades superior que el dels països de renda alta. La mortalitat materna deixa palesa també una clara divisió entre els rics i els pobres: en els països en vies de desenvolupament s'enregistren prop d'un 99% de les morts relacionades amb l'embaràs, i és justament en aquests països on les dones s'enfronten a un risc de mort en la maternitat 40 vegades superior al de les que viuen en països industrialitzats. En els 49 països menys desenvolupats del món, les dones tenen una probabilitat 150 vegades superior de morir durant l'embaràs o en el moment del part.

Molts habitants del món en via de desenvolupament – en especial els que enregistren uns ingressos inferiors a 2 dòlars al dia -, pateixen el martiri de les malalties infeccioses. Aquestes amenaces contra la salut pública són conseqüència de la pobresa dominant: la manca d'aigua potable, de clavegueram, de medicines a l'abast i d'aliments nutritius. Àfrica i el sud-est d'Àsia, amb tan sols el 36% de la població mundial, enregistren el 75% de les morts a causa d'aquestes malalties.

La sida és una de les malalties infeccioses que, en proporció, mata més persones pobres. Des de 1996, els medicaments antiretrovirals han aconseguit una reducció espectacular de les morts a causa de la sida en els països benestants. (...)

Les desigualtats econòmiques han accelerat la ràpida difusió del VHI entre les dones, sector que per primer cop a la història constitueix la meitat de la població que viu amb el virus. Si bé les diferències biològiques fan que la dona sigui més susceptible que l'home a contreure el VHI, els problemes econòmics a què ella ha de fer front a la major part de societats intensifiquen la seva vulnerabilitat, pel fet que la que depèn econòmicament del marit o la parella difícilment pot controlar les relacions sexuals o la utilització de preservatius.

A banda que la població pobra suma el gruix de les víctimes de la sida, aquesta malaltia també intensifica la pobresa, pel fet que hi solen sucumbir els qui estan a la flor de la vida: els pares i els qui treballen. Sense la sida, baixaria el nombre d'infants orfes al món; en canvi, cada dia va en augment. El 2010 hi haurà uns 25 milions d'infants que hauran perdut el pare, la mare o tots dos a causa d'aquesta malaltia.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

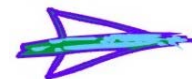
Entre altres riscos que genera la pobresa cal citar les deficiències alimentàries, que augmenten la desprotecció davant de les malalties infeccioses i són la causa de més de 6 milions de morts cada l'any. Hi ha uns 815 milions d'habitants al món que passen fam constantment perquè no disposen de diners per comprar aliments. La manca d'aigua potable o de clavegueram mata 1,7 milions de persones cada any – el 90% de

les quals són infants – i els fums d'interior procedents dels combustibles que s'utilitzen per escalfar i cuinar causen 1,6 milions de morts.

Mentre l'"infraconsum" d'aigua potable, d'aliments, d'educació o medicines comporta més del 23% de les morts enregistrades al món, l'Organització Mundial de la Salut calcula que el "sobreconsum" d'aliments, tabac, alcohol i medicines comporta més del 46% de la mortalitat. Les zones més benestants del món registren un nombre desproporcionat de morts en aquest sentit. Els europeus i els habitants dels EUA constitueixen tan sols el 28% de la població mundial i, en canvi, els correspon el 42% de les morts a causa de malalties cardiovasculars i càncers: malalties de la riquesa.

Les malalties relacionades amb les opcions alimentàries poc saludables, amb les substàncies que creen addicció i l'estil de vida sedentari, també constitueixen una amenaça en molts països en via de desenvolupament, on els sistemes de sanitat pública ja estan saturats. Fins i tot en països pobres que presenten uns alts índex de mortalitat, on els sistemes de clavegueram deficients i la mala alimentació provoquen fins a un 42% de les morts enregistrades, el consum excessiu és ja la causa d'un 27% del total de morts. Prop d'un 82% dels 1.100 milions de fumadors del món viu avui en els països en via de desenvolupament; els experts preveuen que el 2030, dels 10 milions de morts relacionades amb el tabac, 7 milions s'enregistraran en el món en via de desenvolupament.

Michael Renner, Molly O. Sheehan. Signes vitals 2003. Centre Unesco de Catalunya.

FITXA PER AL PROFESSOR/A

CIÈNCIES EXPERIMENTALS 2n CICLE

PAUTA PER A L'ACTIVITAT LECTORA : *Malalties de la pobresa i de la riquesa*

OBJECTIU GENERAL DE L'ÀREA : Valors, normes i actituds 2.1 Valoració dels hàbits que propicien el manteniment de la salut i rebuig dels factors que atempten contra la salut individual i col·lectiva.

DESCRIPCIÓ

Relacionar la lectura amb la valoració i el coneixement de les mesures per evitar el contagi de malalties, en especial les de transmissió sexual i també relacionar-la amb els hàbits de salut, tot diferenciant "infraconsum" i "sobreconsum".

Demandar als alumnes allò que saben sobre el tema per activar els coneixements previs.

Comentar el vocabulari.

OBJECTIUS

1. Practicar la generació d'informació prèvia necessària per a la comprensió del text, abans de fer-ne la lectura.
2. Superar dificultats lèxiques i ampliació de vocabulari.
3. Fer un resum.
4. Destacar les idees principals.

SEQÜENCIACIÓ: ABANS, DURANT I DESPRÉS DE LA LECTURA

ABANS DE LA LECTURA

1. Com que es tracta d'un text llarg, anticipar el contingut de la lectura als alumnes.
2. Demandar als alumnes què saben sobre la SIDA , les malalties infeccioses, el tabaquisme, malalties cardiovasculars...
3. Comentar el vocabulari: "antiretrovirals", "vulnerabilitat". ...

DURANT LA LECTURA

1. Fer una lectura de tot el text en silenci.
2. Fer la lectura paràgraf per paràgraf dient quina és la idea principal de cadascun.
3. Plantejar preguntes sobre el que s'ha llegit.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

DESPRÉS DE LA LECTURA

1. Fer un gràfic amb el percentatges que apareixen a la lectura.
2. Explicar oralment què s'ha après de nou amb aquesta lectura.
3. Fer un resum.
4. Fer una reflexió per escrit sobre les malalties de la riquesa provocades pel sedentarisme i el consum abusiu de menjar, alcohol, tabac...

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

6.3 CIÈNCIES SOCIALS

MIGRAR ÉS UNA ACTIVITAT NORMAL

Text extret de la pàgina web:

www.xtec.es/aguiu1/socials

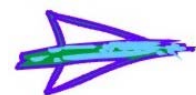
Durant la història de la humanitat s'han produït un gran nombre de desplaçaments de grups humans. Aquestes onades migratòries, històriques, no sempre han estat beneficioses per al país de sortida o per al país d'arribada. En canvi les actuals migracions a Europa (motivades, especialment, per la recerca de treball i de millora de les condicions de vida) han de considerar-se beneficioses per a ambdues parts.

Catalunya i Espanya estan rebent, actualment, una onada migratòria, procedent de diverses zones del món (Pakistan, Marroc, Centre i Sud Amèrica, Est d'Europa, Índia, Xina...) amb l'intent d'aconseguir treball en els sectors que requereixen més esforç físic.

Una part important d'aquests immigrants han passat, o estan passant, per situacions difícils.

Al vostre voltant haureu sentit moltes opinions sobre els immigrants. Unes negatives i altres favorables.

I vosaltres, què en penseu?

FITXA PER AL PROFESSOR/A

CIÈNCIES SOCIALS 1r CICLE

PAUTA PER A L'ACTIVITAT LECTORA : *Migrar és una activitat normal.*

OBJECTIU GENERAL DE L'ÀREA : Valors, normes i actituds. 2.1 Valoració dels hàbits que propicien el manteniment de la salut i rebuig dels factors que atempten contra la salut individual i col·lectiva.

DESCRIPCIÓ

Relacionar la lectura amb el tema de la població i el poblament. Dinàmica, estructura i moviments de població. Anàlisi del fet migratori a Catalunya i a Espanya.

OBJECTIUS

1. Valorar les pautes de conducta per a la convivència.
2. Promoure una actitud solidària i de cooperació.
3. Buscar notícies sobre la immigració a la premsa.

SEQÜENCIACIÓ: ABANS, DURANT I DESPRÉS DE LA LECTURA

ABANS DE LA LECTURA

1. Demanar de fer un cop d'ull al text i preguntar de què creuen que tracta.
2. Demanar als alumnes què volen saber sobre el tema.
3. Situar la lectura en el context social.

DURANT LA LECTURA

1. Comprovar si les hipòtesis inicials es corresponen amb el que es va llegint.
2. Fer una llista d'idees implícites i una altra d'idees explícites del text.

DESPRÉS DE LA LECTURA

1. Penseu que les migracions són un tema recent?
2. Per quins motius migra la gent?
3. Quins beneficis o problemes generen en el país d'arribada? I en el de sortida?
4. Com es podrien evitar els problemes?

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

“Totes les organitzacions agràries exigeixen “mesures urgents” per afrontar la sequera”

Article extret de la pàgina web:

www.vilaweb.com/www/elpunt/noticia 27 de juliol de 2005.

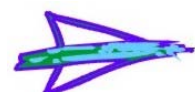
En un gest d'unitat inèdit en els últims anys, Jarc i Asaja es van afegir ahir a la manifestació convocada inicialment per Unió de Pagesos davant la seu de la conselleria d'Agricultura a Barcelona, que va aplegar mig miler de pagesos i també va tenir l'adhesió de la Federació de Cooperatives Agràries. “Són moments crítics i hem d'anar tots junts, perquè el sector agrari ho està passant molt malament”, va explicar el president de Jarc, Josep Maria Jové.

Les pèrdues són ja milionàries i el sector agrari considera que les mesures que prepara la conselleria i el ministeri d'Agricultura són clarament insuficients. “No ens treu de res avançar els ajuts europeus de la PAC, que es cobriren igual amb sequera o sense”, segons Jové. I hi va afegir: “Cobrar-los un mes abans només és un acte de propaganda destinat als ciutadans.” El coordinador nacional d'Unió de Pagesos, Joan Caball, va explicar: “Els ajuts estan previstos, però ningú els pot cobrar perquè no han publicat el decret. Ni una sola mesura s'ha posat en marxa: que xerrin menys i treballin més...”. “Si volem ser una nació, com diuen amb el nou estatut, el govern català també ha de donar la cara quan hi ha problemes”, va insistir.

Enmig de forts i incessants repics en cartells i amb la presència de dos rucs i una ovella, Caball va instar al conseller a convocar una taula de concentració sobre els ajuts en el termini d'una setmana. Dos directors generals van rebre ahir els màxims representants de les organitzacions agràries, perquè Siurana era en una reunió de l'executiu català. “Espero que l'absència de Siurana hagi servit perquè ho expliqui als seus companys” de l'executiu català, va dir Caball. Molts dels pagesos concentrats van demanar reiteradament la dimissió de Siurana, però no va ser secundada per la direcció d'Unió de Pagesos.

Per la seva banda, la ministra Elena Espinosa va declarar ahir a Lleida que signarà els decrets d'ajuts quan tingui tota la informació que ha reclamat a les comunitats autònomes. Les organitzacions agràries van traslladar la protesta del matí davant l'Ajuntament de Lleida, però Espinosa no els va voler rebre. A la tarda, una cinquantena d'antiavalots dels Mossos d'Esquadra es van enfrontar a uns 200 pagesos concentrats davant la Paeria. Hi va haver molta tensió, i quan Espinosa va sortir els mossos van apartar els pagesos a cops de porra i alguns van patir contusions i petites ferides, entre ells, Josep Maria Jové i un responsable d'Unió de Pagesos.

Eva Pomares. Barcelona 27 de juliol de 2005.

IES DELTEBRE

FITXA PER AL PROFESSOR/A

CIÈNCIES SOCIALS 2n CICLE

PAUTA PER A L'ACTIVITAT LECTORA : *Totes les organitzacions agràries exigeixen « mesures urgents » per afrontar la sequera.*

OBJECTIU GENERAL DE L'ÀREA : Valors, normes i actituds. 3. Valoració positiva de la convivència cívica i social.

DESCRIPCIÓ

Relacionar la lectura amb el tema del sector primari: agricultura, ramaderia i pesca. Tipologia i paisatges agraris als Països Catalans.

OBJECTIUS

1. Exposar les característiques de l'actual situació de l'agricultura als Països Catalans.
2. Promoure una actitud solidària i de cooperació.

SEQÜENCIACIÓ: ABANS, DURANT I DESPRÉS DE LA LECTURA

ABANS DE LA LECTURA

1. Fer incidència en el títol per activar els coneixements previs.
2. Situar la lectura en el context social i polític en què es dona la notícia.

DURANT LA LECTURA

1. Extreure la idea principal de cada paràgraf.
2. Explicar oralment o per escrit què s'està llegint per determinar el grau de comprensió.

DESPRÉS DE LA LECTURA

1. Organitzar la informació rebuda en un esquema.
2. Penseu que els pagesos tenen raó manifestant-se?
3. Per quins motius es manifesten?
4. Quins són els efectes de la sequera sobre l'agricultura?
5. A la nostra comarca, quins cultius han estat afectats per la sequera?

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

6.4 VISUAL I PLÀSTICA

QUAN FEU L'EQUIPATGE NO US DEIXEU EL LLAPIS

La comunicació amb l'ajut del dibuix.

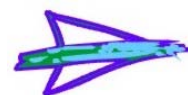
Text extret de la pàgina web:

www.xtec.es/aguiu1/socials

“ A casa les coses no “pinten” gaire bé. Els pares estan molt preocupats, no tenen feina i ja s'han acabat els pocs diners que havien estalviat cada mes. Diuen que si seguim així aviat no podran comprar ni menjar. I és que el nostre país és molt pobre, bé, no és ben bé això, és ric però no s'organitza bé. Els que manen tenen molts diners, en canvi, la major part de la gent és pobre.

Aquest vespre ens ho han dit: marxem!, anem a un altre país a viure on diuen que tot anirà millor. Quina por! Quin disgust! Quina pena! He de deixar els meus amics!. Què faré en un país on no conec ningú? Com podré fer nous amics i amigues si ni tan sols entendré com parlen? Potser és aquest el primer gran problema que em trobaré quan arribi. Què podria fer? Podria representar amb dibuixos les coses, encara que no en sé gaire. Em sembla que començaré per aquesta darrera alternativa, dibuixaré! Quins nervis!

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

IES DELTEBRE

FITXA PER AL PROFESSOR/A

VISUAL I PLÀSTICA 1r CICLE

PAUTA PER A L'ACTIVITAT LECTORA : *Quan feu l'equipatge no us deixeu el llapis.*

La comunicació amb l'ajut del dibuix.

OBJECTIU GENERAL DE L'ÀREA : Valors, normes i actituds. 2. Interès per la realització de les activitats gràficoplàstiques. 3. Desenvolupament de la capacitat crítica. 3.4 Autocrítica de la pròpia actuació.

DESCRIPCIÓ

Relacionar la lectura amb el tema de la comunicació visual: signes i codis. També amb la sintaxi dels llenguatges visuals específics. Narració en el temps.

OBJECTIUS

1. Fer-se entendre a través del llenguatge gràfic.
2. Promoure una actitud crítica envers aquest discurs.
3. Pensar què volem dir i buscar dibuixos senzills per expressar-ho.
4. Expressar oralment què diu el seu dibuix.

SEQÜENCIACIÓ: ABANS, DURANT I DESPRÉS DE LA LECTURA

ABANS DE LA LECTURA

1. Situar la lectura en el context social.
2. Realitzar una pluja d'idees sobre el tema.

DURANT LA LECTURA

1. Explicar oralment el que s'està llegint per comprovar el grau de comprensió.
2. Fer una llista d'idees implícites i explícites de la lectura.

DESPRÉS DE LA LECTURA

1. Feu un debat a classe sobre com us sentiríeu si haguéssiu de marxar a un altre país on no coneguereu la cultura, la llengua, els costums...
2. Féu un dibuix on expresseu aquest sentiment.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

Els diferents rols de les dones a la publicitat. Text extret de la pàgina web:

[http://www.observatori de les dones.org/catala/htm/rolspub.htm](http://www.observatori.de.les.dones.org/catala/htm/rolspub.htm)

Per a moltes propostes de consum no es té en compte les dones d'una forma competent i positiva, fins i tot s'exclouen dels discursos publicitaris.

Però hi ha una franja importantíssima d'anuncis que les tenen en compte com a consumidores privilegiades, doncs moltes de les decisions de consum, sobretot aquelles relacionades amb l'espai domèstic, són preses per les dones. Així, aquestes s'han convertit en un dels objectius fonamentals de certes cases comercials, i en conseqüència d'espots publicitaris.

D'aquesta manera bona part dels discursos publicitaris han construït diverses formes de representació de la dona que acaben constituint un model de feminitat que inclou, no solament la competència sobre la gestió de l'escenari domèstic sinó la seva exclusiva responsabilitat sobre aquest assumpte.

Un consum, doncs, justificat sempre a partir de la indiscutida obligació i/o responsabilitat de servir als altres, que a més dóna per suposat que la felicitat de les dones passa precisament per aquest servei als altres.

Quins són, doncs, els diferents rols que tenen les dones a la publicitat? ...

Apareix a la llar, preocupada de la casa, pel marit i els infants, esdevenint aquesta preocupació la seva única competència. En el món feliç que recrea la publicitat, la dona apareix enamorada i satisfeta, complint el seu principal objectiu que és el de procurar el benestar de la seva família. Aquesta imatge representa un principal mode de vida de les dones.

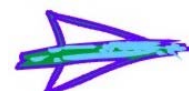
En molts anuncis es parodia el dur treball que la mestressa de casa realitza a la llar. Aquesta idea s'accentua per la manera en com són representats els homes realitzant les tasques de la llar, o bé com a inútils o ridiculitzats, o com a tècnics i experts a l'hora de fer propaganda d'un producte.

Per a la franja d'edat adolescent –definida cada cop més des del discurs publicitari- es proposa un consum de productes específics que recorren a estratègies de persuasió també diferenciades. Les imatges ens presenten uns personatges desinhibits, la dona jove, alegre i despreocupada és qui apareix en els anuncis. La imatge que es transmet és que encara és lliure perquè no és casada, el que li permet preocupar-se i gastar els diners en ella mateixa. La seva llibertat significa autocomplaure's. Aquest estereotip apareix freqüentment en els anuncis de compreses i tampax. La publicitat estableix

A l'institut tothom ensenya a llegir. Carme Abril i Ferrer

una diferenciació depenent de si es dirigeix als o a les adolescents, marcada no només pel ritme, sinó també pels valors que es ressalten.

Les nenes apareixen realitzant funcions similars a les de la dona adulta: es preocupen pel seu aspecte, ajuden a la cuina, i aprenen i desenvolupen el rol de mare. La nena és sovint passiva, obedient i delicada. En la publicitat la diferència en quant a la representació dels dos sexes és molt més radical i agressiva en els anuncis destinats a la infància que no en els del món adult.

IES DELTEBRE

FITXA PER AL PROFESSOR/A

VISUAL I PLÀSTICA 2n CICLE

PAUTA PER A L'ACTIVITAT LECTORA : *Els diferents rols de les dones a la publicitat.*

OBJECTIU GENERAL DE L'ÀREA : Valors, normes i actituds. 2.8 Reconeixement de la utilitat del llenguatge gràficoplàstic i de les seues possibilitats informatives. 3.2 Actitud crítica raonada sobre qualsevol missatge, comunicació, obra de gràficaplàstica.

DESCRIPCIÓ

Relacionar la lectura amb el tema de ser conscients de la importància, el protagonisme, l'eficàcia i les qualitats estètiques dels missatges visuals als mitjans de comunicació i a l'entorn cultural. Reaccionar críticament a manipulacions i discriminacions (socials, racials, sexuals) fomentades per determinats missatges visuals publicitaris.

OBJECTIUS

1. Analitzar el discurs publicitari sobre les dones.
2. Promoure una actitud crítica envers aquest discurs.
3. Buscar anuncis escrits amb imatges que es puguin relacionar amb el text.

SEQÜENCIACIÓ: ABANS, DURANT I DESPRÉS DE LA LECTURA

ABANS DE LA LECTURA

1. Demanar als alumnes de què creuen que anirà el tema.
2. Situar la lectura en el context social.
3. Realitzar una pluja d'idees sobre el tema.

DURANT LA LECTURA

1. Anar llegint cadascun dels paràgrafs i comentar cadascun dels rols de la dona a la publicitat.
2. Extreure la idea principal de cada paràgraf.
3. Comprovar si les hipòtesis inicials es corresponen amb el que es va llegint.

DESPRÉS DE LA LECTURA

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

1. Quins són els diferents rols que tenen les dones a la publicitat?
2. Com apareixen els hòmens?
3. Us sentiu representats/ades en els anuncis que se us adrecen directament?
4. Organitzeu la informació rebuda en un esquema.
5. Creieu que com a consumidores i consumidors hem d'acceptar aquest tracte?

6.5 MATEMÀTIQUES

“El rei i l’herència” . Repertori. Matemàtica recreativa. Lluís Segarra. Ed. Teide 1985. Pàg.94. (Problemes d’enginy)

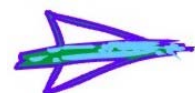
Diu que fa molts anys, en un país llunyà, el rei, vell i malalt, veient que es moria, va fer cridar els seus dos fills. Quan els va tenir a la vora del llit els va dir:

- Fills meus, he organitzat una cursa de cavalls per a vosaltres, de manera que l’amo del cavall que arribarà segon a la meta serà l’hereu de tota la meva fortuna.

Els fills van quedar parats de sentir el que deia el seu pare, ja que la prova podia durar eternament (comteu que ni l’un ni l’altre no volia ser el primer d’arribar-hi).

Afortunadament, un savi que atenia al rei malalt, hi va trobar la solució.

¿Quina era, aquesta solució?

FITXA PER AL PROFESSOR/A

MATEMÀTIQUES 1r CICLE

PAUTA PER A L'ACTIVITAT LECTORA : *El rei i l'herència*.

OBJECTIU GENERAL DE L'ÀREA : Valors, normes i actituds. 1. Interrogació i investigació davant de situacions i problemes contrastables matemàticament. 1.1. Esperit crític davant d'informacions que admeten una anàlisi matemàtica. 1.2. Perseverança i flexibilitat en la recerca i la millora de solucions matemàtiques a situacions que es plantegen.

DESCRIPCIÓ

Relacionar la lectura amb el tema de la resolució de problemes, en aquest cas es tracta d'un problema d'enginy que pot ajudar l'alumne a interpretar el missatge, i a identificar el problema. S'apliquen els coneixements matemàtics de manera creativa. Es desenvolupa la capacitat de l'alumne per identificar el problema i resoldre'l amb procediments intuïtius i de raonament lògic.

OBJECTIUS

1. Fer tenir constància en la recerca de solucions.
2. Usar un llenguatge (narratiu) diferent a l'habitual en matemàtiques.
3. Aplicar la solució a un problema de manera creativa.

SEQÜENCIACIÓ: ABANS, DURANT I DESPRÉS DE LA LECTURA

ABANS DE LA LECTURA

1. Contextualitzar la narració.
2. Demanar als alumnes què saben sobre problemes d'enginy.
3. Demanar als alumnes que busquen altres problemes d'enginy i si algú en sap algun que l'explique a la classe.

DURANT LA LECTURA

1. Explicar oralment el que s'està llegint per valorar el grau de comprensió.
2. Classificar les idees objectives i les idees subjectives.

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

DESPRÉS DE LA LECTURA

1. Quina és la solució del savi?
2. Busca problemes d'enginy i proposa de resoldre'ls als teus companys.

“Anem al restaurant” . Repertori. Matemàtica recreativa. Lluís Segarra. Ed. Teide 1985. Pàg.91. (Problemes matemàtics molt especials)

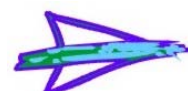
Uns amics, nois i noies, van reservar en un restaurant una taula per a sis persones per a sopar.

Quan van arribar al restaurant, van veure que s'havien equivocat i eren set. El problema és que l'única taula que quedava lliure era la seva.

El cambrer, que era un bon jan i per res no s'atabalava, els va dir que no se n'anessin, que ell els ho podria resoldre.

- Si us plau – va dir el cambrer -, el primer que sigui i es posi un moment la seva parella a la falda. El tercer que es posi al costat dels dos primers, i el quart al costat d'ell. Després, la cinquena noia es posarà a l'altre costat, davant de la primera parella i al costat del sisè noi. Així ja sereu tots sis i encara tindrem una cadira lliure. Així que la noia que seia a la falda del primer pot seure al sisè lloc.

És extraordinari: set nois i noies asseguts en sis cadires.

FITXA PER AL PROFESSOR/A

MATEMÀTIQUES 2n CICLE

PAUTA PER A L'ACTIVITAT LECTORA : *Anem al restaurant.*

OBJECTIU GENERAL DE L'ÀREA : Valors, normes i actituds. 1. Interrogació i investigació davant de situacions i problemes contrastables matemàticament. 1.1. Esperit crític davant d'informacions que admeten una anàlisi matemàtica. 1.2. Perseverança i flexibilitat en la recerca i la millora de solucions matemàtiques a situacions que es plantegen. 1.4. Interès i respecte per les diverses estratègies matemàtiques que es poden emprar per trobar la solució d'un problema.

DESCRIPCIÓ

Relacionar la lectura amb el tema de la identificació de problemes i l'elaboració d'estratègies per resoldre'ls mitjançant procediments intuïtius i de raonament lògic. Transmetre la informació obtinguda de manera ordenada i intel·ligible.

OBJECTIUS

1. Aplicar de manera creativa, davant de situacions noves, els mètodes matemàtics apresos.
2. Analitzar el conjunt de dades i trobar-hi les solucions.
3. Explicar oralment el procediment de resolució.

SEQÜENCIACIÓ: ABANS, DURANT I DESPRÉS DE LA LECTURA

ABANS DE LA LECTURA

1. Estimular la imaginació i el treball de recerca.
2. Situar la lectura en el context d'allò que s'està treballant a classe.
3. Demanar als alumnes si coneixen altres problemes matemàtics "especials" o d'enginy.

DURANT LA LECTURA

1. Fer un mapa conceptual amb la col·locació dels comensals a la taula.
2. Rellegir.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

3. Plantejar el problema extraient tota aquella informació del text que no aporta cap contingut a l'enunciat del problema.

DESPRÉS DE LA LECTURA

1. Organitzar la informació rebuda en un esquema.
2. Establir un debat a classe per resoldre el problema.
3. Comparar aquest problema amb altres de similars.

6.6 EDUCACIÓ FÍSICA

LA RAPIDESA HUMANA ÉS DE COLOR NEGRE...

La velocitat física

Text extret de la pàgina web:

www.xtec.es/aguiu1/socials

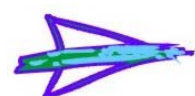
Molt sovint ens preguntem com és que els negres corren més? Per comprovar-ho només cal veure la llista dels darrers campions i campiones olímpics de la prova reina de l'atletisme, els 100 metres llisos: Carl Lewis, Linford Christie, Donovan Bailey, Maurice Greene, Evelyn Asford, Florence Griffith, Gail Devers, Marion Jones.

La velocitat és una qualitat física que determina la capacitat de reaccionar amb la màxima rapidesa davant d'un senyal i/o de realitzar un moviment tan ràpidament com sigui possible.

Classifiquem bàsicament la velocitat en tres tipus:

- **Velocitat de reacció** : la capacitat per respondre ràpidament a un estímul amb un moviment. Per exemple: sortida d'una cursa d'atletisme, de natació, sortida de motociclisme...
- **Velocitat gestual**: la capacitat d'executar ràpidament un gest tècnic. Per exemple: xutar la pilota, drive de tennis, llançament a cistella, swing de golf...
- **Velocitat de desplaçament**: la capacitat que ens permet recórrer una distància determinada en el menor temps possible. Cursa de 100 metres, 200 metres,...

L'entrenament ens ajuda a millorar la nostra velocitat, però aquesta ve determinada en part, per la genètica de cada individu. Així tenim que la qualitat del sistema nerviós i la constitució dels músculs són factors que determinen fonamentalment la velocitat.

FITXA PER AL PROFESSOR/A

EDUCACIÓ FÍSICA 1r CICLE

PAUTA PER A L'ACTIVITAT LECTORA : *La rapidesa humana és de color negre*

OBJECTIU GENERAL DE L'ÀREA : Valors, normes i actituds. 2. Valoració de la comunicació amb els altres. 2.1. Tolerància envers els comportaments dels altres. 2.2 Acceptació dels resultats en els jocs i els esports.

DESCRIPCIÓ

Relacionar la lectura amb el tema d'acceptar les diferències d'habilitat entre les persones, sense discriminació per raons de sexe o capacitat física.
Treballar la velocitat física, principals adequacions dels aparells i sistemes del cos humà quan es realitza exercici i activitat física i esportiva.

OBJECTIUS

1. Analitzar les repercussions de l'activitat física d'alt nivell.
2. Promoure una actitud crítica envers el tema del racisme en l'esport.
3. Relacionar la lectura amb l'àrea ciències experimentals (genètica i velocitat física).

SEQÜENCIACIÓ: ABANS, DURANT I DESPRÉS DE LA LECTURA

ABANS DE LA LECTURA

1. Començar un debat previ a la lectura donant només un cop d'ull al títol.
2. Comentar el vocabulari específic.

DURANT LA LECTURA

1. Explicar què s'està llegint per valorar el grau de comprensió.
2. Fer una llista d'idees que apareixen en el text i una altra d'idees implícites que pugen desprendre's de la lectura.

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

DESPRÉS DE LA LECTURA

1. Explicar oralment què s'ha llegit.
2. Organització de la lectura en un esquema.
3. Relacionar el que s'ha après amb el que se sap sobre genètica i sobre velocitat.
4. Calcular la velocitat dels atletes emprant la fórmula següent:

$$\text{distància/temps} = \text{velocitat}$$

Nom	distància	temps	velocitat (m/s)
Maurice Greene	100 m	9"79	
Florence Griffith	100 m	10"49	
Michael Johnson	400 m	43"18	

5. Compareu les velocitats de diferents animals amb la dels atletes anteriors (cal que canvieu la unitat de mesura a m/s):

Guepard (110km/h), falcó (130 km/h), estruç (70 km/h).

COM ES DOBLEGA LA RUSSA SVETLANA!!

La flexibilitat física

Text extret de la pàgina web:

www.xtec.es/aguiu1/socials

És un fet contrastat que en un esport com la gimnàstica artística on la flexibilitat hi té molt a dir, trobem que les esportistes d'origen oriental sempre es troben en les posicions capdavanteres. D'acord amb els factors que exposarem més endavant és probable que l'herència i, sobretot, l'entrenament, facin que els resultats siguin tan evidents.

Svetlana Khorkina, et sona el nom? Ha estat una de les dominadores de la gimnàstica artística femenina dels darrers anys. És d'origen rus i té 23 anys. Dels 5 que practica la gimnàstica i dels 13 anys que forma part de l'equip nacional. La gimnàstica és de les modalitats esportives que requereixen més de la flexibilitat.

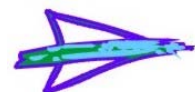
La flexibilitat és una qualitat física que ens permet realitzar els moviments en la seva màxima amplitud, ja sigui d'una part específica o de tot el cos. El grau de flexibilitat que tenim cadascú depèn , principalment de dos components que són:

- **L'elasticitat muscular** , capacitat que té el múscul d'estirar-se i escurçar-se sense que es deformi i pugui tornar a la seua posició original.
- **La mobilitat articular** , que és el grau de moviment que té cada articulació, i que varia en cada articulació.

El desenvolupament d'aquesta qualitat física és fonamental per qualsevol pràctica esportiva, però ho és més per mantenir una vida el més saludable possible. Cal destacar alguns factors que influeixen en la flexibilitat:

- **Herència:** les característiques genètiques condicionen, en primer lloc, la flexibilitat.
- **Sexe:** hi ha factors fisiològics que són diferents en els dos sexes i que fan que les dones siguin més flexibles.
- **Edat:** tots tenim el major índex de flexibilitat en els primers anys de la nostra vida.
- **Activitat habitual:** les postures i els moviments que realitzem habitualment (treball, estudi...) influeixen en el nostre grau de flexibilitat.

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

IES DELTEBRE

FITXA PER AL PROFESSOR/A

EDUCACIÓ FÍSICA 2n CICLE

PAUTA PER A L'ACTIVITAT LECTORA : *Com es doblega la russa Svetlana !!*

OBJECTIU GENERAL DE L'ÀREA : Valors, normes i actituds. 1. Valoració del propi cos. 1.1 Acceptació, valoració i respecte del propi cos. 1.3 Valoració dels efectes positius de les activitats físiques.

DESCRIPCIÓ

Relacionar la lectura amb coneixements bàsics del funcionament del cos, les conseqüències dels actes i les decisions personals per a la salut i els beneficis que suposa l'adquisició d'hàbits d'exercici físic o els perjudicis d'aquest exercici si és mal dirigit o inadequat.

OBJECTIUS

1. Treballar el tema de la flexibilitat física.
2. Promoure una actitud crítica envers l'esport de competició.
3. Tractar el tema de les diferències físiques entre hòmens i dones.

SEQÜENCIACIÓ: ABANS, DURANT I DESPRÉS DE LA LECTURA

ABANS DE LA LECTURA

1. Demanar als alumnes què saben sobre la flexibilitat física.
2. Estimular la discussió entre els alumnes sobre l'entrenament necessari per a adquirir des de la infància la flexibilitat de l'Svetlana.

DURANT LA LECTURA

1. Comprovar la correspondència que hi ha entre el contingut del text i els coneixements previs.
2. Explicar el lèxic específic.

DESPRÉS DE LA LECTURA

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

1. Explicar oralment les diferències entre els coneixements previs inicials i el que diu el text sobre la flexibilitat física.
2. Fer un mapa conceptual que expliqui la flexibilitat física.
3. Explicar oralment què s'ha après de nou.
4. Buscar un altre text on hi haja una crítica a l'esport de competició per comparar criteris.

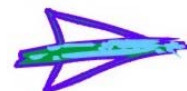
6.7 LENGUA ESPANYOLA

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

**Fragment de *Cien años de soledad*. Gabriel García Márquez. RBA Editores.
Pàgina 7.**

Todos los años, por el mes de marzo, una familia de gitanos desarrapados plantava su carpa cerca de la aldea, y con un grande alboroto de pitos i timbales daban a conocer los nuevos inventos. Primero llevaron el imán. Un gitano corpulento, de barba montaraz y manos de gorrión, que se presentó con el nombre de Melquíades, hizo una truculenta demostración pública de lo que él mismo llamaba la octava maravilla de los sabios alquimistas de Macedonia. Fue de casa en casa arrastrando dos lingotes metálicos, y todo el mundo se espantó al ver que los calderos, las pailas, las tenazas y los anafes se caían de su sitio, y las maderas crujían por la desesperación de los clavos y los tornillos tratando de desenclavarse, y aun los objetos perdidos desde hacía mucho tiempo aparecían por donde más se les había buscado, y se arrastraban en desbandada turbulenta detrás de los fierros mágicos de Melquíades. “Las cosas tienen vida propia – pregonaba el gitano con áspero acento -, todo es cuestión de despertatles el ánima.”

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

IES DELTEBRE

FITXA PER AL PROFESSOR/A

LLENGUA ESPANYOLA 1r CICLE :

PAUTA PER A L'ACTIVITAT LECTORA : Fragment inicial de *Cien años de soledad*.

OBJECTIU GENERAL DE L'ÀREA : Valors, normes i actituds. 2. Relacionats amb la literatura. 2.2. Sensibilització per la literatura. 3. Relacionats amb la societat. 3.1 Valoració de la riquesa que aporta la diversitat lingüística.

DESCRIPCIÓ

Relacionar la lectura amb la construcció de diverses interpretacions del món i de l'individu que es poden trobar a través dels textos literaris, que afavoreixen el desenvolupament de la imaginació i del bon gust estètic i que al mateix temps permet de conèixer la cultura d'altres pobles.

OBJECTIUS

1. Servir-se de la lectura com a font de lleure.
2. Llegir per llegir.
3. Descobrir el registre literari.

SEQÜENCIACIÓ: ABANS, DURANT I DESPRÉS DE LA LECTURA

ABANS DE LA LECTURA

1. Situar la lectura en el context de la literatura de G. Garcia Màrquez.
2. Demanar als alumnes què esperen del text literari.

DURANT LA LECTURA

1. Subratllar el vocabulari que no s'entenga i intentar d'esbrinar el significat pel context.
2. Rellegir el text.
3. Aclarir dubtes.

DESPRÉS DE LA LECTURA

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

1. Explicar oralment què s'ha llegit.
2. Buscar al diccionari les paraules pròpies del castellà d'Amèrica.
3. Destacar les expressions literàries.
4. Demanar als alumnes que els suggereix la darrera frase del text "Las cosas tienen vida propia (...) todo es cuestión de despertar-les el ànima.

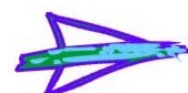
¡ Vayan pasando, señoras y señores!

Extret de *Patas arriba. La escuela del mundo al revés* de Eduardo Galeano. Editorial Siglo Veintiuno de España Editores. Pàgina vii.

¡ Vayan pasando!
¡ Entren en la escuela del mundo al revés!
¡ Que se alce la linterna mágica!
¡ Imagen y sonido! ¡La ilusión de la vida!
¡ En obsequio del común lo estamos ofreciendo!
¡ Para ilustración del público presente
Y buen ejemplo de las generaciones venideras!
¡ Vengan a ver el río que echa fuego!
¡ El señor Sol iluminando la noche!
¡ La señora Luna en pleno día!
¡ Las señoritas Estrellas echadas del cielo!
¡ El bufón sentado en el trono del rey!
¡ El aliento de Lucifer nublando el universo!
¡ Los muertos paseándose con un espejo en la mano!
¡ Brujos! ¡Saltimbanquis!
¡ Dragones y vampiros!
¡ La barita mágica que convierte
a un niño en una moneda!
¡ El mundo perdido en un juego de dados!
¡ No confundir con las groseras imitaciones!
¡ Dios bendiga a quien vea!
¡ Dios perdone a quien no!
Personas sensibles y menores, abstenerse.

(Basado en los pregones de la linterna mágica, del siglo dieciocho)

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

IES DELTEBRE

FITXA PER AL PROFESSOR/A

LLENGUA ESPANYOLA 2n CICLE

PAUTA PER A L'ACTIVITAT LECTORA : « *Vayan pasando, señoras y señores* »

OBJECTIU GENERAL DE L'ÀREA : Valors, normes i actituds. 1. Relacionats amb la comunicació. 1.3 Respecte per les opinions d'altri. 2. Relacionats amb la literatura. 2.1 Interès per la lectura. 2.2 Actitud crítica raonada.

DESCRIPCIÓ

Relacionar la lectura amb la construcció de diverses interpretacions del món i de l'individu que es poden trobar a través dels textos literaris, que afavoreixen el desenvolupament de la imaginació i del bon gust estètic i que al mateix temps permet de conèixer la cultura d'altres pobles i l'adquisició de diferents punts de vista que han de permetre el desenvolupament de l'esperit crític entre l'alumnat.

OBJECTIUS

1. Servir-se de la lectura com a font per fomentar l'esperit crític.
2. Utilitzar la lectura per interpretar críticament els continguts en relació amb els valors de la pròpia cultura.

SEQÜENCIACIÓ: ABANS, DURANT I DESPRÉS DE LA LECTURA

ABANS DE LA LECTURA

1. Fer una mirada per sobre i demanar de què es creu que tracta el text.
2. Situar la lectura en el context social de l'obra d'Eduardo Galeano.

DURANT LA LECTURA

1. Comprovar si les hipòtesis inicials es corresponen amb el que es va llegint.
2. Establir prediccions sobre el que queda per llegir.
3. Fer una llista d'idees implícites i una altra d'idees explícites del text.

DESPRÉS DE LA LECTURA

1. Valorar el grau de comprensió global del text demanant que s'explique oralment què s'ha llegit.

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

2. Destacar les idees principals.
3. Reorganitzar el text en forma de narració.
4. Comparar les hipòtesis inicials amb les finals.
5. Demanar als alumnes què saben sobre els pregons i quina funció tenen.
6. Establir un debat a classe sobre la presentació del món "al revés" que en fa l'autor.

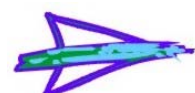
6.8 MÚSICA

LA CURIOSITAT MUSICAL

Text estret del llibre de text Música de 3r d'ESO del Grup Promotor Santillana.

La música inspira la sensació de pertànyer a una comunitat. La música allibera la rigidesa de pensament. La música redueix a sentimentalisme les emocions reals. La música supera la divisió entre la ment i el cos. La música ens inspira els sentiments més profunds i bells i els moments espirituals més pregonos. La música ens ven coses que no ens fan falta. La música provoca estats de trànsit. La música pot fer emmalaltir físicament. La música és una indústria. La música comunica d'una manera que les paraules no ho poden fer. La música és la banda sonora dels canvis socials. La música dels restaurants fa que mengem més de pressa. La música és un model de possibilitats socials. La música és medicina. La música és verí. La música ve del no-res per tornar al no-res.

David Byrne, del grup Talking Heads, pioners de la *world music* els anys setanta.

FITXA PER AL PROFESSOR/A

MÚSICA 1r CICLE

PAUTA PER A L'ACTIVITAT LECTORA : *La curiositat musical*

OBJECTIU GENERAL DE L'ÀREA : Valors, normes i actituds. 1. Valoració positiva de la música com a element cultural. 1.2 Interès per la música en la vida quotidiana. 2.2 Actitud crítica i respectuosa en l'ús i consum de la música.

DESCRIPCIÓ

Relacionar la lectura amb la valoració de la relació existent entre la música i la resta d'àrees del coneixement. La música com a font d'enriquiment cultural.

També relacionar-la amb el tema del respecte pel fet musical, acceptant criteris i gustos diferents dels propis i exposant el propi criteri amb argumentacions lògiques i raonades.

OBJECTIUS

1. Analitzar un discurs sobre la música.
2. Promoure una actitud crítica envers aquest discurs.

SEQÜENCIACIÓ: ABANS, DURANT I DESPRÉS DE LA LECTURA

ABANS DE LA LECTURA

1. Realitzar una pluja d'idees sobre què els inspira la música.
2. Fer incidència en la repetició de la paraula música i en l'estructura del text.

DURANT LA LECTURA

1. Anar contextualitzant les diferents opinions sobre la música que exposa l'autor.
2. Aclarir els dubtes sobre el contingut a mesura que van apareixent.
3. Explicar les contradiccions que es donen.

DESPRÉS DE LA LECTURA

***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

1. ¿Creus que la música és una cosa destinada a una finalitat concreta, com ara l'oci, o que és una cosa que abraça una gran varietat d'activitats o funcions possibles?
2. Què et sembla el que ha volgut expressar l'autor d'aquest text?
3. Relaciona aquest text amb el que passa al món que ens envolta.

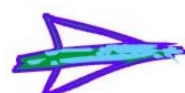
ELS COMPOSITORS CLÀSSICS

Text estret del llibre de text Música de 3r d'ESO del Grup Promotor Santillana.

Cap a l'any 1800, en moltes corts europees la música era el decorat que realçava la conversa, l'acompanyament de la taula del banquet, una bambolina sonora. I, sobretot, era un bàlsam per als nervis durant la partida de cartes. La duquessa de Braunschweig, perquè no la destorbessin durant el joc, ordenava a l'orquestra que toqués sempre piano. Com que això no sempre es podia aconseguir en el cas de les simfonies, tot i prescindir de trompetes i timbals, la duquessa va fer desplegar sota l'orquestra una catifa molt gruixuda, per tal d'esmoreir-ne la sonoritat, amb la qual cosa els "Hi vaig", "Passo!", etc., se sentien més forts que la música. En altres llocs el concert s'havia d'interrompre tan bon punt acabava la partida.

Aquesta és la situació que va canviar amb l'aparició de Beethoven en el món musical europeu, irrupció que comportava no solament una manifestació d'enuig contra els prínceps i la noblesa, sinó una reivindicació de la música i de la interpretació. Amb ell la música ja no és apta només per a les reunions de societat, sinó que esdevé dominant. El que no vol és ser un divertiment, l'ornament sonor d'una estança. Exigeix que la gent escolti amb els cinc sentits i mantingui un silenci absolut. La música ja no emmarca un esdeveniment social, sinó que vol ser l'esdeveniment mateix.

Adaptat de Dieter Hildebrandt, *Pianoforte*. La novel·la del piano.

IES DELTEBRE

FITXA PER AL PROFESSOR/A

MÚSICA 2n CICLE

PAUTA PER A L'ACTIVITAT LECTORA : *Els compositors clàssics.*

OBJECTIU GENERAL DE L'ÀREA : Valors, normes i actituds. 4. Valorar la relació existent entre la música i la resta d'àrees del coneixement.

DESCRIPCIÓ

Relacionar la lectura amb el tema de les estètiques, els estils, els gèneres, les formes i els instruments del classicisme.

OBJECTIUS

1. Situar cronològicament el compositor que apareix a la lectura.
2. Relacionar la seua obra amb la societat que es reflecteix.
3. Donar a conèixer l'estil de l'estètica de l'època.

SEQÜENCIACIÓ: ABANS, DURANT I DESPRÉS DE LA LECTURA

ABANS DE LA LECTURA

1. Demanar als alumnes de què creuen que anirà el tema.
2. Situar la lectura en el context social.

DURANT LA LECTURA

1. Extreure la idea principal de cada paràgraf.
2. Comprovar si les hipòtesis inicials es corresponen amb el que es va llegint.
3. Establir prediccions sobre el que queda per llegir.

DESPRÉS DE LA LECTURA

1. ¿ Creus que la música encara té, com al segle XIX, una funció decorativa?
2. ¿ Què representa, en el món musical europeu, l'aparició de Beethoven?
3. Explica la diferència entre les idees inicials sobre el text i les que has après al final.

*A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer*

6.9 LLENGUA CATALANA

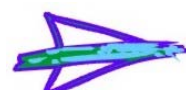
***A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer***

Fragment extret de *Terres de l'Ebre* de Sebastià Juan Arbó (pàg. 43 de l'obra catalana completa).

Enfonsat en les seves visions i pensaments, Joanet treballava... Un silenci gairebé sagrat havia substituït a poc a poc els sorolls del dia. El monòton sotragueig d'un carro anà perdent-se pels camins sorrencs que l'ombra acariciava. No lluny d'allí passava un pastor menant el ramat cap a la cleda. Més enllà, en els prats, sonava l'esquella del manso, que tornava amb la vacada... Els ànecs salvatges volaven arran de les llacunes, quietes com miralls, i cercaven refugi en l'espessor de les jonqueres. Cap a l'est, el far de Buda alçava el seu fanal resplendent per damunt de la vall, mostrant-lo ara a la mar, ara a la muntanya, i tota la nit seguia el mateix joc infatigable.

En el silenci profund, el colpejar monòton de l'aixada contra la terra adquiria ressons gairebé temorosos, com si es profanés quelcom de sagrat en l'ànima del repòs i del silenci. Del fons del senillar, immòbil com una decoració sota la claror de la celístia, una granota va llançar el primer avís per damunt dels aiguamolls i, com si es tractés d'una contrasenya, una altra li contestà des de lluny; i de seguida, una altra i una altra... I, en ràpid crescendo, des de totes bandes del camp, el seu cant va anar alçant-se i allunyant-se fins a convertir-se en una ampla remor, aspra, monorítmica, que es resolía, però, en una única i harmoniosa veu ascendent en el silenci, ampla, profunda i misteriosa, cap a l'infinit...

Començava l'eterna serenata de les nits plàcides d'estiu, de les nits tèbies i estelades, que Joanet no sentia, enfonsat en la fatiga del treball i dels seus pensaments.

FITXA PER AL PROFESSORAT

LLENGUA CATALANA 1r CICLE

PAUTA PER A L'ACTIVITAT LECTORA : Fragment de *Terres de l'Ebre*

OBJECTIU GENERAL DE L'ÀREA : Valors, normes i actituds. 2. Relacionats amb la literatura. 2.1 Interès per la lectura. 2.2 Sensibilització per la literatura.

DESCRIPCIÓ

Relacionar la lectura el tema de la literatura. Començar a apropar l'alumne al fet literari, habitar-lo al registre literari de la mà d'un autor de la seua terra i de la descripció d'aquesta.

OBJECTIUS

1. Conèixer el registre literari.
2. Treballar el text descriptiu.
3. Adonar-se que la producció literària dóna diverses intrerpretacions del món i de l'individu.
4. Apropar-se a la literatua a través de textos propers a l'entorn de l'alumnat.

SEQÜENCIACIÓ: ABANS, DURANT I DESPRÉS DE LA LECTURA

ABANS DE LA LECTURA

1. Situar el text en el context històric i social.
2. Fer un mapa conceptual sobre el que els alumnes saben sobre la descripció
3. Demanar als alumnes què saben sobre els primers pobladors del Delta de l'Ebre.

DURANT LA LECTURA

1. Explicar oralment cada paràgraf a mesura que es va llegint.
2. Resumir les idees de cada paràgraf i comprovar si tothom està d'acord.
3. Subratllar les paraules que no es coneixen i intentar esbrinar el significat a través del context.

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

DESPRÉS DE LA LECTURA

1. Fer un resum.
2. Explicar els diferents elements que l'autor emprà per a fer la descripció.
3. Fer una breu descripció d'un paisatge de les Terres de l'Ebre.
4. Buscar en les text paraules que puguin ser substituïdes per sinònims de la variant occidental.

Text extret d' *Aigües encantades* de Joan Puig i Ferrer

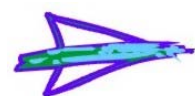
ALTRA VEU: Que és minaire vostè?

FORASTER: Sí, encara que no em guanyi la vida amb els meus braços. Els meus pares eren uns rics propietaris de mines i jo vaig passar moltes hores de la meua infantesa en les entranyes de la terra. El goig millor per mi, més que tots els jocs d'infant, era la voluptuositat dels misteris que ella em revelava. De jovenet, al mateix temps que em dedicava a l'estudi i al treball de la intel·ligència, el meu pare em va ensenyar a descobrir els secrets de la naturalesa. No hi ha res més hermós al món que les relacions de l'home amb la natura. La terra és per l'home, com l'home és per la terra, i tots els somnis d'una altra vida, jo els maleixo si m'han d'allunyar d'ella. Ella es dona com una enamorada a l'home que la sap comprendre i estimar i obre als seus ulls, les seves entranyes pròdigues de preciosos metalls i aigües tan riques com els metalls. Amb amor i treball, amics, la terra se'ns fa nostra, i per això, aquí com en altres parts, m'ha mostrat els seus secrets, que són la riquesa de l'home. Aquella aigua dels gorgs, com se pot creure de cop, no neix de les filtracions de la serra de Rocalba. La serra és erma, de roca viva, on no arrelen més que magres herbes...i a més no hi plou, com vosaltres sabeu. I no obstant, a baix, al peu, teniu aquestes hermoses aigües, aigües vives i abundants, que se renoven constantment...

AMAT: No, senyor, dispensi que el contradigui...les aigües dels gorgs són mortes, aigües encantades com solem dir aquí...

FORASTER: És un error vostre. Cap element de la naturalesa permanenceix en eterna quietud!

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

IES DELTEBRE

FITXA PER AL PROFESSOR/A

LLENGUA CATALANA 2n CICLE

PAUTA PER A L'ACTIVITAT LECTORA : Fragment d'*Aigües encantades*

OBJECTIU GENERAL DE L'ÀREA : Valors, normes i actituds. 2. Relacionats amb la literatura. 2.1. Interès per la lectura. 2.2. Sensibilització per la literatura. 2.4. Actitud crítica raonada

DESCRIPCIÓ

Relacionar la lectura amb el tema de la valoració de la literatura amb la finalitat d'educar el gust i adquirir determinats coneixements sobre la vida (sentiments, vida interior, punts de vista diferenciats, etc.) A més de donar un enfocament històric.

OBJECTIUS

1. Conèixer i valorar el gènere literari del teatre.
2. Distingir el període literari i artístic a què correspon el text.
3. Adonar-se que la producció literària aporta diferents interpretacions del món i de l'individu.

SEQÜENCIACIÓ: ABANS, DURANT I DESPRÉS DE LA LECTURA

ABANS DE LA LECTURA

1. Situar la lectura en el context històric, social i literari.
2. Demanar als alumnes (que estan llegint l'obra de teatre) que facen una breu descripció de l'obra fins al moment de la lectura a classe.

DURANT LA LECTURA

1. Explicar oralment què s'està llegint i relacionar-ho amb la resta de l'obra de teatre ja llegida prèviament.
2. Establir prediccions sobre el que queda per llegir

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

DESPRÉS DE LA LECTURA

1. Quina és la idea principal d'aquest fragment?
2. Quins són els secrets de la terra?
3. Què et fa predir l'actitud de l'Amat?
4. Explica amb paraules teues aquest fragment. (3 ó 4 línies)

7. BIBLIOGRAFIA

ALONSO, Jesús. "Ensenyament de la comprensió lectora: objectius i estratègies". *Articles de didàctica de la llengua i de la literatura. La comprensió lectora*. 1996.

BAUMANN, James F. *La comprensión lectora (cómo trabajar la idea principal en el aula)*. Ed. Aprendizaje Visor. Madrid 1990.

BOFARULL, M.T. CEREZO, M. GIL, R. JOLIBERT, J. MARTÍNEZ, G. OLLER, C. PIPKIN, M. QUINTANAL, J. SERRA, J. SOLÉ, I. SOLIVA, M. TEBEROSKY, A. VIDAL, E. *Comprensión lectora. El uso de la lengua como procedimiento*. Ed. Graó. Claves para la innovación educativa 10. Barcelona 2001.

CARVAJAL, Francisco. RAMOS, JOAQUIN. " Leer, comprender e interpretar en un aula que investiga" . *Textos 33. Didáctica de la lengua y de la literatura*. 2003.

CASSAY, Daniel. "Explorando las necesidades actuales de comprensión. Aproximaciones a la comprensión crítica" . *Lectura y vida*, año XXV, 2: 6-23, núm. especial junio 2004. Buenos Aires. Argentina

CASSANY, Daniel. *La cuina de l'escriptura*. Ed. Empúries. Col. Les Naus d'Empúries. Barcelona 1993.

CASSANY, D. FAULÍ, J. MCDOWELL, J. ROCA, O. *Cop d'ull. Textos i exercicis per a la comprensió lectora i l'expressió escrita*. Edicions 62. Barcelona 1989.

CASSANY, D. LUNA, M. SANZ, G. *Ensenyar llengua*. Ed. Graó. Sèrie llengua 106. Barcelona 1996.

CATALÀ, Aguas-Vivas. MADALENA, J. Ignacio. " Hacer cosas con la lectura " . *Textos 33. Didáctica de la lengua y de la literatura*. 2003.

CATALÀ, G. CATALÀ, M. MOLINA, E. MONCLÚS, R. *Avaluació de la comprensió lectora. Proves ACL*. Ed. Graó. Sèrie llengua 104. Barcelona 2000.

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

CATALÀ, G. CATALÀ, M. MOLINA, E. MONCLÚS, R. *Avaluació de la comprensió lectora. Vol. II . Proves ACL. Cicle mitjà i superior de primària.* Ed. Graó. Sèrie llengua 104. Barcelona 2004.

COOPER, J. D. *Cómo mejorar la comprensión lectora.* Ed. Aprendizaje Visor. Madrid 1990.

DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA. *Disseny curricular de l'educació secundària obligatòria.*

DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA. Equip d'Assessorament i Orientació Psicopedagògica. L'Hospitalet de Llobregat. "Treball d'avaluació i assessorament de la comprensió escrita"

DÍAZ, E. FARRÓ, L. MARTÍ, F. *Llegir, comprendre i aprendre. Crèdit variable de comprensió lectora 12/16.* Ed. Eumo. Barcelona 1999.

DÍEZ de ULZURRUN, Ascen. (Coordinadora) *L'aprenentatge de la lectoescriptura des d'una perspectiva constructivista. Vol. I . Activitats per fer a l'aula: textos funcionals i contes.* Ed. Graó 111.Sèrie llengua.Barcelona 1999.

DÍEZ de ULZURRUN, Ascen. (Coordinadora) *L'aprenentatge de la lectoescriptura des d'una perspectiva constructivista. Vol. II Activitats per fer a l'aula: llenguatge publicitari, periodístic, del còmic, popular, poètic i de la correspondència.* Ed. Graó 114. Sèrie llengua. Barcelona 2004.

ESTEVE, Olga. "Nuevas perspectivas en la formación del profesorado: hacia el aprendizaje reflexivo o "Aprender a través de la Práctica". " Universitat Pompeu Fabra. Article fruit d'un Projecte Comenius.

FERRER, Montserrat. "Comprensió lectora i ensenyament". *Articles de didàctica de la llengua i la literatura.* 1996.

GALEANO,Eduardo. *Patatas arriba. Escuela del mundo al revés.* Ed. Siglo veintiuno de España Editores. Madrid 2001.

GARCIA MÁRQUEZ, Gabriel. *Cien años de soledad.* RBA Editores. Barcelona 1994.

GENOVER, J. POZO, M.A. VILAR, J. *Eines de comprensió de textos. La lectura intensiva a secundària.* Ed. Graó. Biblioteca d'Articles 113. Sèrie llengua. Barcelona 1998.

HUGUET CUSÍ, Maria Pilar. *La capacitat lectora: una eina imprescindible per a l'adquisició de les competències bàsiques i el trapàs d'informació entre les àrees curriculars.* Llicència d'estudis. Departament d'Educació curs 2003/04.

JOHNSON, P. *La evaluación de la comprensión lectora.* Ed. Aprendizaje Visor. Madrid 1990.

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

JUAN ARBÓ, Sebastià. *Obra catalana completa. Terres de l'Ebre*. Ed. Columna. Barcelona 1992.

LLUCH, Gemma. "Els paratextos i la comprensió lectora en la literatura infantil i juvenil". *Articles de didàctica de la llengua i de la literatura. La comprensió lectora*. 1996.

LOMAS, Carlos. RUIZ, Uri. "Leer y entender" *Textos. Didáctica de la lengua y de la literatura* 33. 2003.

LÓPEZ, Prudenci. *Models d'avaluació interna: estudi i propostes de millora*. Llicència d'estudis. Departament d'Educació curs 2003/04.

MAGNUS ENZENSBERGER, Hans. *El dimoni dels nombres*. Ed. Barcanova-Siruella. Barcelona 1997.

MARBÀ, Anna. "Llegir textos a les classes de ciències". *Reflexions i recerques sobre l'ensenyament de les ciències*.

MARBÀ, A. MÁRQUEZ, C. SANMARTÍ, N. "Els textos de ciències a l'aula: una proposta d'anàlisi" *VII Simposi sobre l'ensenyament de les Ciències Naturals, 2005*.

MÁRQUEZ, C. SANMARTÍ, N. PRAT, A. SARDÀ, A. CISTODIO, E. IZQUIERDO, M. "La formació dels alumnes com a ciutadants lectors" *VII Simposi sobre l'ensenyament de les Ciències Naturals 2005*.

MONTANERO, Manuel. "El papel de las señalizaciones lingüísticas en la comprensión del texto expositivo". *Textos 33. Didáctica de la lengua y de la literatura*. 2003.

MÚSICA, 3r ESO. Ed. Grup Promotor Santillana.

ONTORIA, A. BALLESTEROS, A. CUEVAS, C. GIRALDO, L. MARTÍN, I. MOLINA, A. RODRÍGUEZ, A. VÉLEZ, U. *Mapas conceptuales. Una tècnica para aprender*. Ed. Narcea, S.A. de Ediciones. Madrid 2001.

PALMA, Douglas. *Temas de comprensión de la lectura*. Ed. Actualidad Escolar 2000. Caracas. Venezuela.

PENNAC, Daniel. *Com una novel·la*. Ed. Empúries. Biblioteca Universal, 61. Barcelona 1993.

PUIG, Irene de. *Aprender a aprender: Procediments*. Ed. Empúries. Línia de suport 3. Barcelona 1992.

PUIG I FERRETER, Joan. *Teatre. Aigües encantades*. Ed. 62 i "La Caixa" Barcelona 1980.

**A l'institut tothom ensenya a llegir.
Carme Abril i Ferrer**

SANMARTÍ, Neus. "Una lectura de l'informe PISA des de l'exercici de la professió" . *Perspectiva escolar* 294

SANZ MORENO, Ángel. *Cómo diseñar actividades de comprensión lectora. 3r ciclo de primaria y 1r ciclo de la ESO*. Gobierno de Navarra. Blitz. Colección Bibliotecas escolares. Serie Amarilla.

SEGARRA, Lluís. *Repertori. Matemàtica recreativa*. Ed. Teide. Barcelona 1985.

SERRA, Màrius. *Verbalia.com. Jugar, llegir, tal vegada escriure*. Ed. Empúries. Col. Butxaca. Barcelona 2003.

SMITH, Frank. *Para darle sentido a la lectura*. Ed. Aprendizaje Visor. Madrid 1997.

SOLÉ, Isabel. " El informe PISA: análisis crítico. " *Aula de política educativa/ General*.

SOLÉ, Isabel. *Estrategias de lectura*. Ed. Graó. Serie didáctica de la lengua y de la literatura. Barcelona 2003.

SOLÉ, Isabel. " Llegir, lectura, comprensió: sempre hem parlat del mateix? " *Articles de didàctica de la llengua i la literatura. La comprensió lectora*. 1996.

SOLÉ, Isabel. CASTELLS, Núria. "Aprender mediante la lectura y la escritura: ¿existen diferencias en función del dominio disciplinar?". *Lectura y vida*. Octubre de 2004. Buenos Aires. Argentina.

TEIXIDÓ, Joan. " El lideratge de les innovacions en els centres educatius" *Departament d'Educació. Generalitat de Catalunya. Direcció General d'Ordenació i Innovació Educativa*. Febrer 2005.

TUSON, Jesús. *Patrimoni natural. Elogi i defensa de la diversitat lingüística*. Ed. Empúries. Biblioteca Universal , 187. Barcelona 2004.

VIDAL-ABARCA, Eduardo. " Comprensió lectora: un tema confús per a un procés mental complex". *Articles de didàctica de la llengua i la literatura. La comprensió lectora*. 1996.